

การศึกษาเปรียบเทียบผลของการใกล้เคียงข้อพิพาทในคดีแพ่งก่อนฟ้องและ
หลังฟ้องตามพระราชบัญญัติการใกล้เคียงข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และตาม
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ศิรป์ สร้อยสังวาลย์

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

พฤษภาคม 2566

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

การศึกษาเปรียบเทียบผลของการใกล้เคียงข้อพิพาทในคดีแพ่งก่อนฟ้องและหลังฟ้องตาม
พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
ความแพ่ง

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
พฤษภาคม 2566
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

A COMPARATIVE STUDY OF THE RESULT OF MEDIATION IN CIVIL CASES BEFORE AND
AFTER FILING ACCORDING TO THE MEDIATION ACT B.E. 2562 AND ACCORDING TO THE
CIVIL PROCEDURE CODE

SILP SOISANGWARN

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment
of the Requirements for the Master of Laws Degree

May 2023

Copyright 2023 by University of Phayao

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

เรื่อง

การศึกษาเปรียบเทียบผลของการใกล้เคียงข้อพิพาทในคดีแพ่งก่อนฟ้องและหลังฟ้องตาม
พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา

ความแพ่ง

ของ ศิลป์ สร้อยสังวาลย์

ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

ของมหาวิทยาลัยพะเยา

..... อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิมลเรขา ศิริชัยวารรณ)

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อุดม งามเมืองสกุล)

เรื่อง:	การศึกษาเปรียบเทียบผลของการไถ่เกลียดข้อพิพาทในคดีแพ่งก่อนฟ้องและหลังฟ้องตามพระราชบัญญัติการไถ่เกลียดข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
ผู้ศึกษาค้นคว้า:	ศิศิลป์ สร้อยสังวาลย์, การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง: น.ม., มหาวิทยาลัยพะเยา, 2566
อาจารย์ที่ปรึกษา:	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิมลเรขา ศิริชัยวารวรรณ
คำสำคัญ:	การไถ่เกลียดข้อพิพาทก่อนฟ้องคดี, การไถ่เกลียดข้อพิพาทหลังฟ้องคดี, การบังคับตามข้อตกลงระงับข้อพิพาท, คำพิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความ, ศูนย์ไถ่เกลียดข้อพิพาทภาคประชาชน, ศาลยุติธรรม

บทคัดย่อ

การไถ่เกลียดข้อพิพาท เป็นกระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือก ที่มีผู้ไถ่เกลียดเข้ามาช่วยเหลือในการเจรจา ส่งเสริมให้คู่พิพาทบรรลุผลประโยชน์ร่วมกัน ทำให้คู่พิพาททุกฝ่ายพอใจ ช่วยรักษาสัมพันธภาพระหว่างกัน ซึ่งดีกว่าการนำคดีไปฟ้องต่อศาล เพราะผลของคำพิพากษาศาลส่งผลให้ในระหว่างคู่กรณีมีผู้แพ้และผู้ชนะ อาจทำให้คู่พิพาทเกิดความบาดหมาง ทำให้สัมพันธภาพแย่ และต้องเสียค่าใช้จ่ายต่างๆ ทั้งค่าจ้างทนายความ ค่าธรรมเนียมศาล เสียเวลาในการประกอบอาชีพ เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจ และทำให้คดีสิ้นศาลเดิม ศาลยุติธรรมมีกระบวนการไถ่เกลียดข้อพิพาทในศาลอยู่แล้วซึ่งเป็นระยะหลังฟ้อง ปัจจุบันได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตรี ทำให้เกิดกระบวนการไถ่เกลียดก่อนฟ้องในศาล โดยคู่พิพาทสามารถร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจ เพื่อขอให้ไถ่เกลียดโดยไม่จำเป็นต้องฟ้องต่อศาล ยังประโยชน์ให้ไม่ต้องเสียค่าขึ้นศาล และสามารถไถ่เกลียดคดีแพ่งได้โดยไม่จำกัดทุนทรัพย์ หากคู่พิพาทตกลงประนีประนอมกัน ก็ร้องขอต่อศาลให้มีคำพิพากษตามยอมได้ ส่วนการไถ่เกลียดข้อพิพาท ตามพระราชบัญญัติการไถ่เกลียดข้อพิพาท พ.ศ. 2562 นั้นเป็นการไถ่เกลียดก่อนฟ้อง โดยมีศูนย์ไถ่เกลียดข้อพิพาทภาคประชาชน เป็นหน่วยงานทำหน้าที่ไถ่เกลียดก่อนฟ้อง โดยมีขอบอำนาจไถ่เกลียดข้อพิพาททางแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 500,000.-บาท ในขณะที่ศาลก็สามารถดำเนินการไถ่เกลียดก่อนฟ้อง ตามพระราชบัญญัติการไถ่เกลียดข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ได้เช่นเดียวกัน โดยถือว่าศาลเป็นหน่วยงานของรัฐ สามารถไถ่เกลียดทุนทรัพย์ที่มากขึ้น แต่ไม่เกิน 5,000,000.-บาท ในทางปฏิบัติคู่พิพาทจึงสามารถเลือกใช้กระบวนการไถ่เกลียดตามช่องทางที่เหมาะสมกับกรณีของตนได้ จากการศึกษาค้นคว้า พบว่าเมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้น ประชาชนประสงค์ที่จะไถ่เกลียดในศูนย์ไถ่เกลียดข้อพิพาทภาคประชาชน มากกว่าที่จะไปศาล เนื่องจากเข้าถึงได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว และบันทึกข้อตกลงระงับพิพาทที่คู่กรณีได้ตกลงกัน สามารถบังคับได้ หากมีการไม่ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลง คู่พิพาทฝ่ายที่ต้องเสียหายจากการไม่ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทสามารถยื่นคำร้องต่อศาลให้บังคับตามบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทได้ โดยไม่ต้องไปฟ้องเป็นคดีใหม่ ส่งผลให้การไถ่เกลียดข้อพิพาทภาคประชาชนดังกล่าวมีสภาพการบังคับเทียบได้กับการไถ่เกลียดในศาล เกิดผลดีในการลดจำนวนคดีขึ้นสู่ศาล และเป็นการเพิ่มทางเลือกให้แก่คู่พิพาทและประชาชนในการยุติข้อพิพาท

- Title:** A COMPARATIVE STUDY OF THE RESULT OF MEDIATION IN CIVIL CASES BEFORE AND AFTER FILING ACCORDING TO THE MEDIATION ACT B.E. 2562 AND ACCORDING TO THE CIVIL PROCEDURE CODE
- Author:** Silp Soisangworn, Independent Study: LL.M., University of Phayao, 2023
- Advisor:** Assistant Professor Dr. Wimonrekha Sirichairawan
- Keywords:** The mediation in the pre-filing civil cases the mediation in the post-filing civil cases, Enforcement of the settlement agreement, Judgment according to compromise agreement, Public-Engaging Mediation Center, Court of Justice

ABSTRACT

Mediation is an alternative dispute resolution process in which mediators come to assist in negotiations, encourage the parties to achieve mutual benefits, make all parties satisfied and maintain the relationship between each other which is better than filing a lawsuit to the court. The court judgment resulted between the parties, there would be losers and winners and causing conflict between the parties, a bad relationship, and incurring many costs; lawyer fees, court fees, losing career time, and economic losses, and causing the case to overflowing the court. Previously, the Court of Justice already had a process of mediation, which was the post-filing lawsuit. At present, there is an amendment of the Civil Procedure Code, Section 20 (rd), resulting in a mediation process in pre-filing civil cases so that parties can request a court of competent jurisdiction for mediation without the need to file a lawsuit. The benefit is not having to pay court fees and being able to mediate civil cases without limiting capital. If the parties agree to compromise, they can request the court to issue a judgment under the compromise agreement. While the pre-filing stage mediation according to the Mediation Act B.E. 2562 can be operated by the Public-Engaging Mediation Center with the authority to mediate civil disputes with capital not exceeding 500,000.-baths while the court can mediate the same process as well by considering the court is a state agency then able to mediate more capital, but not more than 5,000,000.- bahts. In practice, the dispute parties can choose to use the mediation process as appropriate for their cases. From the research, it was found that when a dispute arose, people preferred to mediate in the Public-Engaging Mediation Center rather than in the court, due to the convenient, fast access and the settlement agreement that the parties have agreed, which can be enforced. If there is non-compliance with the settlement agreement, the disputing party who is damaged by non-compliance with the settlement agreement may file a petition to the court to enforce compliance without having to file a new lawsuit. As a result, the aforementioned, public-engaging mediation has comparable conditions to mediation in the court. It is effective in reducing the number of cases that filing to the court and increasing the options for the parties and the public in resolving disputes.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ได้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลือจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิมลเรขา ศิริชัยราววรรณ อาจารย์ที่ปรึกษาผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงที่ท่านได้ให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็นต่างๆ ในการเขียนสารนิพนธ์ ซึ่งทำให้สารนิพนธ์ได้มีความสมบูรณ์ รวมทั้งได้ให้คำแนะนำในประเด็นต่างๆ อันเป็นประโยชน์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงเนื้อหาสารนิพนธ์ด้วยดีตลอดระยะเวลาที่ได้เขียนสารนิพนธ์ขอขอบพระคุณท่านอาจารย์ผู้สอนทุกท่านตลอดจนเจ้าหน้าที่หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยพะเยา ที่ให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกแก่นิสิต ขอขอบคุณพี่น้องร่วมรุ่นที่ 4 หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยพะเยา ที่คอยห่วงใยและให้กำลังใจเสมอมา สุดท้ายผู้เขียนขอขอบพระคุณบิดามารดาและครอบครัวที่คอยให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียน จนสำเร็จการศึกษา

ศิลป์ สร้อยสังวาลย์

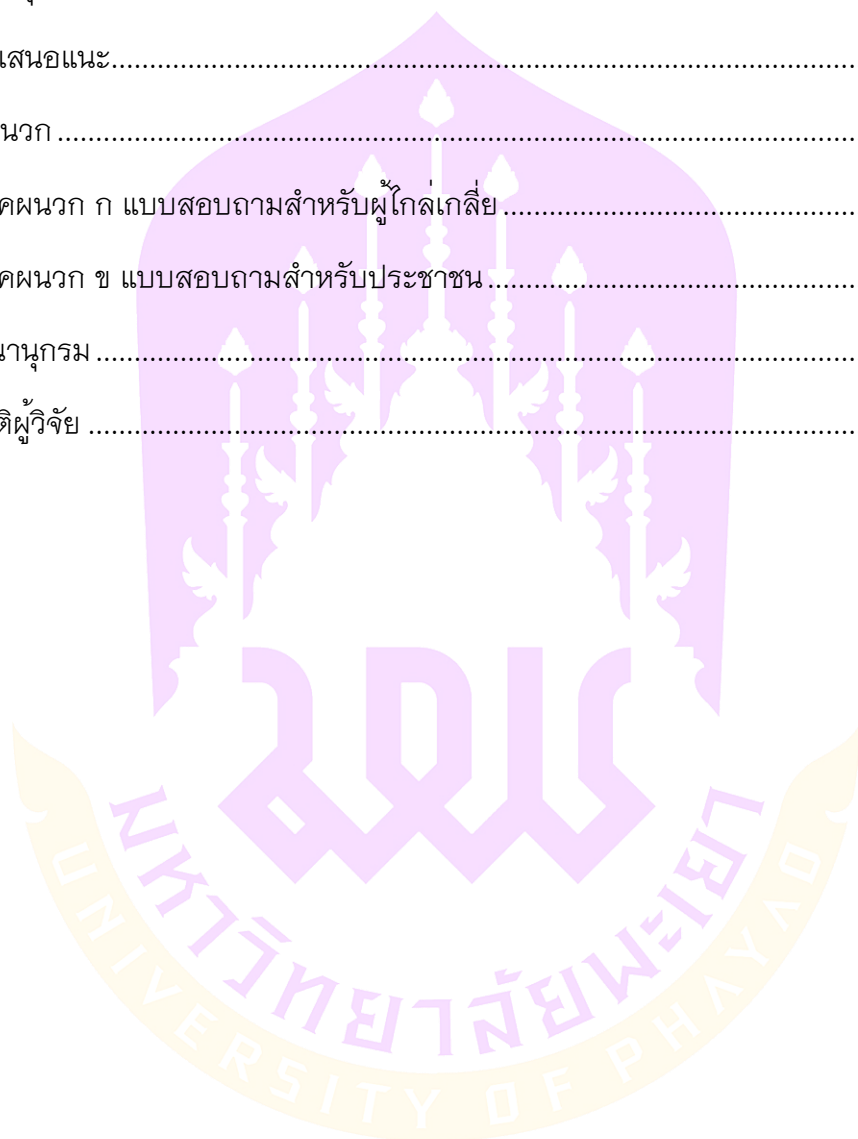

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
สมมติฐานของการศึกษา	3
ขอบเขตของการศึกษา	4
วิธีดำเนินการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี กฎหมายและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
ธรรมชาติของความขัดแย้ง	6
ความหมายของความขัดแย้ง	7
การจัดการความขัดแย้ง	9
แนวความคิดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท.....	11
แนวคิดของการยุติคดีด้วยการไกล่เกลี่ย	14
แนวคิดอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarianism).....	14
แนวคิดการแก้ไขข้อพิพาทแบบชนะด้วยกันทุกฝ่าย (Win-Win Concept)	15

แนวคิดการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและการกลับคืนสู่สังคม (Rehabilitation and Reintegration).....	15
ทฤษฎีเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท.....	16
ทฤษฎีการเจรจา (Negotiation Theory)	16
ทฤษฎีการแข่งขัน (Competitive Theory).....	16
ทฤษฎีการแก้ไขปัญหา (Poblem – Solving Theory)	17
ความหมายของการไกล่เกลี่ย.....	18
ประเภทคดีที่สามารถไกล่เกลี่ยได้.....	25
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประนีประนอมยอมความและการไกล่เกลี่ย	26
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลยุติธรรม	26
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล	34
พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562.....	37
สัญญาประนีประนอมยอมความ	43
บันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาท	48
การบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความ หรือบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาท.....	48
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	52
ระเบียบวิธีวิจัย.....	52
ขอบเขตการดำเนินการวิจัย.....	52
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	53
การเก็บรวบรวมข้อมูล	53
การวิเคราะห์ข้อมูล	53
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	55
วิเคราะห์ผลของการไกล่เกลี่ยคดีแพ่งก่อนฟ้องและหลังฟ้องต่อศาลตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง	55

วิเคราะห์ข้อเท็จจริงจากความเห็นของผู้เกี่ยวข้องในการทำกระบวนการไกล่เกลี่ย ข้อพิพาท ในคดีแพ่ง.....	72
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	87
บทสรุป.....	87
ข้อเสนอแนะ.....	92
ภาคผนวก.....	95
ภาคผนวก ก แบบสอบถามสำหรับผู้ไกล่เกลี่ย	96
ภาคผนวก ข แบบสอบถามสำหรับประชาชน.....	100
บรรณานุกรม	105
ประวัติผู้วิจัย	109

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 เปรียบเทียบข้อดีและข้อเสียของการใกล้เคียงข้อพิพาทของระบบกระบวนการยุติธรรม.....	62
ตาราง 2 เปรียบเทียบข้อดีและข้อเสียของการใกล้เคียงข้อพิพาทก่อนฟ้องตามมาตรา 20 ตีรแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง.....	63
ตาราง 3 ข้อดีและข้อเสียของการใกล้เคียงข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน.....	64
ตาราง 4 ข้อแตกต่างระหว่างบันทึกข้อตกลงระดับข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 กับ ผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีแพ่งตามมาตรา 19, 20, 20 ทวิแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง.....	67
ตาราง 5 แสดงข้อแตกต่างระหว่างข้อตกลงระดับข้อพิพาท ในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 กับ ผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีแพ่งก่อนฟ้องตามมาตรา 20 ตีรแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง.....	69

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพ 1	สรุปแบบสอบถามหากเกิดข้อพิพาทประสงค์เจรจาไกล่เกลี่ยที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน	73
ภาพ 2	สรุปแบบสอบถาม หากเกิดข้อพิพาทขึ้น เลือกที่จะเจรจาที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน	74
ภาพ 3	สรุปแบบสอบถาม ประสงค์ที่จะไกล่เกลี่ยที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน.....	74
ภาพ 4	สรุปแบบสอบถาม ผู้ไกล่เกลี่ยเป็นคนในชุมชนเดียวกันเมื่อเทียบกับการไกล่เกลี่ยในศาล	75
ภาพ 5	สรุปแบบสอบถาม สามารถรักษาความสัมพันธ์ระหว่างคู่พิพาทได้.....	75
ภาพ 6	สรุปแบบสอบถาม การทำบันทึกตกลงระงับข้อพิพาทแล้ว	76
ภาพ 7	สรุปแบบสอบถาม คู่พิพาทสามารถเจรจาพูดคุยเสนอหรือหาทางออกร่วมกัน	76
ภาพ 8	สรุปแบบสอบถาม แนวทางระงับข้อพิพาทที่ทุกฝ่ายพึงพอใจ	77
ภาพ 9	สรุปแบบสอบถาม คู่กรณีสามารถเลือกผู้ไกล่เกลี่ยเพื่อมาไกล่เกลี่ยซึ่งเป็นบุคคลในชุมชน	77
ภาพ 10	สรุปแบบสอบถามความเลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม	78
ภาพ 11	สรุปแบบสอบถาม ลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีเมื่อตกลงและได้ทำบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาท.....	78
ภาพ 12	สรุปแบบสอบถาม ประชาชนสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีของคู่พิพาท.....	79
ภาพ 13	ผู้สรุปแบบสอบถาม ไกล่เกลี่ยเห็นด้วยว่าการไกล่เกลี่ยจากศูนย์ไกล่เกลี่ย	79
ภาพ 14	สรุปแบบสอบถาม การไกล่เกลี่ยจากศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนได้รับความสะดวกประหยัดค่าใช้จ่าย	80
ภาพ 15	สรุปแบบสอบถาม การไกล่เกลี่ยจากศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน สามารถพิจารณาคดีได้รวดเร็ว.....	80

ภาพ 16 สรุบบแบบสอบถาม ไกล่เกลี่ยเป็นคนในชุมชนและเป็นผู้ที่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายรู้จัก และมีความเคารพนับถือ มีความน่าเชื่อถือจะทำให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายสามารถตกลงระงับข้อพิพาทกันได้โดยง่าย 81

ภาพ 17 สรุบบแบบสอบถาม ไกล่เกลี่ยจากศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนคู่พิพาทรู้สึกสบายใจ 81

ภาพ 18 สรุบบแบบสอบถาม สามารถเลือกผู้ไกล่เกลี่ยให้มาทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย 82

ภาพ 19 สรุบบแบบสอบถาม ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทอีกฝ่ายสามารถยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อให้มีคำสั่งบังคับ 82

ภาพ 20 สรุบบแบบสอบถาม ผู้ไกล่เกลี่ยมีความเป็นกันเอง อันเป็นผลทำให้คู่กรณีสามารถตกลงกันได้โดยง่าย 83

ภาพ 21 สรุบบแบบสอบถาม ศูนย์ไกล่เกลี่ยตั้งอยู่ในชุมชน ประชาชนเข้าถึงโดยง่าย สะดวก รวดเร็ว..... 83

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันปัญหาข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญาในสังคมไทย ได้เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากในทุกชุมชนตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัดจนกระทั่งระดับประเทศ ไม่ว่าจะเกิดข้อพิพาทระหว่างเอกชนกับเอกชนหรือเอกชนกับหน่วยงานของรัฐ เพิ่มเป็นจำนวนมากทุกปีเป็นเหตุทำให้เกิดคดีความเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากและมีการฟ้องร้องต่อศาล สร้างภาระและเพิ่มคดีให้ศาลต้องพิจารณาตัดสินคดีเป็นจำนวนมาก

มนุษย์คนเรามีความขัดแย้งกันหรือมีข้อพิพาทกันเป็นเรื่องธรรมดาทั่วไป แต่เราจะหาวิธีการจัดการความขัดแย้งหรือข้อพิพาทกันอย่างไร เพื่อให้ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ดังพระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในหลวงรัชกาลที่ 9 ได้กล่าวไว้ในกรณีกฎหมายว่า “ถ้าเราเอาแต่ชนะ มันก็ต้องมีแพ้ แต่ถ้าเราปรองดองกัน มีแต่ชนะไม่มีแพ้”¹

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เป็นกระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution – ADR) ที่มีความสำคัญ โดยมีผู้ไกล่เกลี่ยซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญมีประสบการณ์ เข้ามาช่วยเหลือในการเจรจา ทำคำเสนอแนะ แต่ไม่มีอำนาจในการชี้ขาดกระบวนการและขั้นตอนมีความรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ ประหยัดค่าใช้จ่าย เป็นการส่งเสริมให้คู่พิพาทบรรลุผลประนีประนอมร่วมกัน อีกทั้งยังทำให้คู่พิพาทหรือคู่กรณีทั้งสองฝ่ายพอใจ สามารถช่วยรักษาสัมพันธภาพระหว่างกัน ซึ่งดีกว่าการนำคดีไปฟ้องต่อศาล นอกจากจะทำให้คดีเกิดความล่าช้าแล้ว ผลคำพิพากษาของศาลยังจะทำให้คู่กรณีจะต้องมีผู้แพ้คดีและผู้ชนะคดี คู่กรณีทั้งสองฝ่ายอาจเกิดความบาดหมาง โกรธแค้นกันมากขึ้นจนไม่สามารถพูดคุยกันได้อีก ทำให้ความสัมพันธ์ทั้งสองฝ่ายรุนแรง ซึ่งในอดีตเคยประกอบธุรกิจร่วมกันหรือเป็นเพื่อนกันมายาวนาน และยังคงต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง ต้องเสียค่าจ้างทนายความ ค่าธรรมเนียมศาล เสียเวลาในการประกอบอาชีพ เกิดการสูญเสียทางเศรษฐกิจ ทำให้คดีล้นศาล

การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทของประชาชนมีอยู่ 2 ทาง คือ การพูดคุยเจรจายุติปัญหา และการนำข้อพิพาทฟ้องร้องต่อศาล การฟ้องร้องต่อศาลย่อมมีฝ่ายที่ชนะและฝ่ายที่แพ้คดี

¹ โชติช่วง ท้าววงศ์, บทบาทผู้พิพากษากับการไกล่เกลี่ยคดีแพ่ง, ค้นวันที่ 19 มิถุนายน 2565 จาก <https://oja.coj.go.th/th/file/get/file/2020081899665bd1b27311f9df92629e96df0f8f152649.pdf>.

เดิมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลยุติธรรมหรือตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลแล้ว โจทก์อาจแจ้งต่อศาลขอให้นำคดีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยหรือเมื่อจำเลยได้รับสำเนาคำฟ้องอาจแจ้งต่อศาลเพื่อขอไกล่เกลี่ย อันเป็นการไกล่เกลี่ยระหว่างการพิจารณาคดีของศาลและหากคู่ความสามารถตกลงกันได้และข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความกันนั้นไม่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ศาลจะจดยางานแสดงข้อความแห่งข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความไว้ และพิพากษาไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความตามที่คู่ความได้ตกลงกันและหากกรณีคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความ คู่ความอีกฝ่ายสามารถร้องต่อศาลเพื่อขอให้ศาลออกคำสั่งบังคับให้ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความได้ทันที

ต่อมาศาลยุติธรรมได้มีการตราพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 32) พ.ศ. 2563 โดยให้เพิ่มความตามมาตรา 20 ตรีแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 8 พฤศจิกายน 2563 อันเป็นเรื่องว่าด้วยการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องต่อศาล กำหนดหลักเกณฑ์การไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องไว้ เป็นกระบวนการที่ยังไม่มีการยื่นคำฟ้องต่อศาล คู่ความที่ถูกโต้แย้งสิทธิไม่จำเป็นต้องมีการฟ้องร้องต่อศาลก่อน สามารถยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจ ให้แต่งตั้งผู้ประนีประนอมเพื่อให้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท อันเป็นกระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือกอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งหากคู่กรณีสามารถตกลงกันได้และได้จัดทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันก็สามารถร้องขอต่อศาลให้ศาลมีคำพิพากษาตามยอมได้โดยไม่ต้องเสียค่าขึ้นศาล ค่าทนายความแต่อย่างใด

ต่อมารัฐบาลได้มีการประกาศใช้ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2562² และมีการใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2562 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 โดยเฉพาะศูนย์ไกล่เกลี่ยภาคประชาชน ทำให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย ผู้ไกล่เกลี่ยเข้าใจปัญหาในชุมชน มีความสะดวก รวดเร็ว และทำให้ประหยัดค่าใช้จ่าย ดังกล่าว หากมีการตกลงทำให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายพอใจ สามารถช่วยรักษาความสัมพันธ์ภาพหรือผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งมีผลดีกว่าการนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาล อันไม่ใช่วิธีการระงับข้อพิพาทที่ดี ไม่ทำให้ข้อขัดแย้งหรือข้อพิพาทหมดไป ซึ่งทำให้มีผู้จะต้องแพ่คดีและผู้ชนะคดี การไกล่เกลี่ยระงับข้อ

² มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562.

พิพาทจึงเป็นทางออกให้กับคู่กรณีและเป็นทางเลือกที่มีประสิทธิภาพเพื่อเสริมสร้างสัมคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

ดังนั้นเมื่อเกิดข้อพิพาทหรือข้อขัดแย้ง หากคู่กรณีประสงค์จะไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกันจะต้องไปฟ้องคดีต่อศาลเพื่อให้ศาลแต่งตั้งผู้ประนีประนอมเพื่อไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหรือร้องต่อศาลขอให้ไกล่เกลี่ยตามมาตรา 20 ตรีหรือก่อนฟ้องหรือไกล่เกลี่ยกันที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ดังนั้น เพื่อให้คู่กรณีได้รับความเป็นธรรม ผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแต่ละแบบมีผลผูกพันคู่กรณีอย่างไรบ้างและถ้าหากคู่กรณีไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงระงับข้อพิพาท สภาพการบังคับจะทำให้ผลของการไกล่เกลี่ยเป็นอย่างไร ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาถึงผลและสภาพบังคับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในแต่ละแบบดังกล่าวข้างต้นเพื่อเป็นประโยชน์ให้เกิดความเป็นธรรมกับคู่กรณีทั้งสองฝ่าย ลดความขัดแย้งทำให้คู่กรณีอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างปกติสุขและสามารถแนะนำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ให้ผลที่ดีที่สุดแก่ประชาชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี กฎหมายและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีแพ่งก่อนฟ้องและหลังฟ้องตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
3. เพื่อเสนอแนะทางเลือกในการระงับข้อพิพาทที่ให้ผลดีที่สุดแก่ประชาชน

สมมติฐานของการศึกษา

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหลังจากฟ้องต่อศาล เป็นกรณีที่คู่ความฟ้องร้องกันที่ศาลแล้ว และในระหว่างพิจารณาคดีของศาลคู่ความได้ตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกัน ศาลจะจดรายงานแสดงข้อความแห่งข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความไว้ และพิพากษาไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความตามที่คู่ความได้ตกลงกันนั้น และหากคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความ คู่ความอีกฝ่ายสามารถร้องต่อศาลเพื่อขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีได้

การไกล่เกลี่ยตามมาตรา 20 ตีรี้ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง คือ การไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องต่อศาล ซึ่งคู่กรณีที่ถูกโต้แย้งสิทธิไม่จำเป็นต้องมีการฟ้องร้องต่อศาลก่อน โดยสามารถยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจ เพื่อให้ไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องได้ อันเป็นกระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือกทำให้คู่กรณีสามารถตกลงหรือทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันได้ ก่อนจะมีการฟ้องต่อศาล ไม่ต้องเสียค่าขึ้นศาล และถ้าหากตกลงกันได้หรือประนีประนอมกันได้ สามารถร้องขอต่อศาลให้ศาลมีคำพิพากษาตามยอมได้ตามมาตรา 138 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เป็นการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องต่อศาลอีกวิธีหนึ่ง เมื่อคู่กรณีได้มีข้อตกลงเป็นประการใดแล้ว จะทำบันทึกข้อตกลงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหรือจัดทำบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งจะมีการรับรองบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทจากหน่วยงานผู้มีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลคือ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทดังกล่าว อีกฝ่ายสามารถร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำบังคับตามข้อตกลงระงับข้อพิพาทได้ โดยไม่ต้องไปฟ้องร้องต่อศาลใหม่

ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไม่ว่าจะเกิดขึ้นก่อนหรือหลังฟ้องต่อศาล จะมีผลสภาพการบังคับที่เหมือนกันหรือแตกต่างกัน ซึ่งจะทำให้เป็นประโยชน์ต่อประชาชนให้มีทางเลือกในการระงับข้อพิพาทโดยไม่ต้องไปฟ้องคดีต่อศาลเสียค่าธรรมเนียมศาล ค่าใช้จ่ายและเสียเวลา

ขอบเขตของการศึกษา

เป็นการศึกษาเปรียบเทียบผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีแพ่งก่อนฟ้องและหลังฟ้องต่อศาลตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่ามีสภาพผลการบังคับเหมือนกันหรือแตกต่างกัน เพื่อเป็นข้อเสนอแนะทางเลือกในการระงับข้อพิพาทที่ให้ผลดีที่สุดแก่ประชาชน โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี กฎหมายและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาทตามผลการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีแพ่งก่อนฟ้องและหลังฟ้องต่อศาลตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง รวมถึงตลอดถึงการจัดเก็บข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะได้ทราบข้อเท็จจริง ปัญหาและอุปสรรคในขั้นตอนปฏิบัติ เพื่อนำมาสรุปและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาคารไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาททางแพ่งก่อนและหลังฟ้องต่อศาล

วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ร่วมกันในระยะต่างๆ ของการวิจัยทั้งการเก็บรวบรวม การวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลความหมายข้อมูล โดยผู้วิจัยจะค้นหาหนังสือวารสาร บทความ ตำราทางวิชาการของคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งไทยและต่างประเทศ ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ (Website) และ รวบรวมมาจาก กฎหมาย ประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่งที่เกี่ยวข้อง และลงพื้นที่ศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดพะเยา แล้วนำข้อมูลที่ได้ศึกษา และค้นคว้ามาวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตอบสมมติฐานของการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงแนวคิด ทฤษฎี กฎหมายและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
2. ทำให้ทราบถึงผลการไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาทในคดีแพ่งก่อนฟ้องและหลังฟ้องต่อศาลตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
3. สามารถเสนอแนะทางเลือกในการระงับข้อพิพาทที่ให้ผลดีที่สุดแก่ประชาชน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี กฎหมายและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการเปรียบเทียบผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีแพ่งก่อนฟ้องและหลังฟ้องตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจะต้องทราบเสียก่อนว่ามีแนวคิด ทฤษฎี กฎหมายหรืองานวิจัยใดเกี่ยวข้องหรือกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับกรณีดังกล่าว เพื่อทำความเข้าใจและนำไปวิเคราะห์ผลตลอดจนเสนอแนะแนวทางในการระงับข้อพิพาทได้ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมไว้ดังต่อไปนี้

ธรรมชาติของความขัดแย้ง

ความขัดแย้งเกิดขึ้นได้เสมอ เมื่ออยู่ในสังคมปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้นในมนุษย์ทั่วไปที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน รากเหง้าของความขัดแย้งเกิดจากความไม่พอใจหรือความขาดแคลน ความไม่พอใจหรือขาดแคลนสิ่งที่เป็นไปตามธรรมชาติ นำไปสู่การแข่งขันเพื่อจะได้ทรัพยากรที่ต้องการ ในการแข่งขัน บางคนใช้อำนาจที่เหนือกว่า ใช้ปัญญาที่มากกว่า ใช้ความเร็วหรือวิธีการต่างๆ เพื่อให้ตนเองได้รับชัยชนะเหนือคนอื่น ผู้ได้รับผลประโยชน์จะหาวิธีการรักษาทรัพยากรของตัวเอง ซึ่งต้องใช้กำลังบังคับหรือการออกกฎระเบียบต่างๆ ทำให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบจนกลายเป็นความขัดแย้งขึ้น³ความขัดแย้งมีการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ มีพัฒนาการเป็นพลวัต เกิดขึ้นเป็นระยะต่างๆ ได้แก่

ระยะที่หนึ่ง ความขัดแย้งที่ซ่อนอยู่ (Latent conflict) สถานการณ์ที่มีแนวโน้มอย่างยิ่งแต่ยังไม่มีลักษณะความขัดแย้งปรากฏเด่นชัด เช่น ความขัดแย้งทางโครงสร้างในสภาพที่สังคมไม่มีความเท่าเทียมกันโดยที่คนจนที่ไม่มีอำนาจต่อรองในสังคม จำต้องยอมรับหรือยอมจำนนต่อการถูกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมเป็นระยะเวลาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน

ระยะที่สอง ความขัดแย้งที่ปรากฏขึ้น (Emerging conflict) หมายถึง สถานการณ์ที่คู่กรณีหรือประเด็นที่คู่กรณีมีส่วนเกี่ยวข้องมองเห็นและรับรู้ว่ามีความขัดแย้งเกิดขึ้นแล้ว อาจมีความตึงเครียดที่เห็นเด่นชัด แต่อาจจะไม่จำเป็นมีการโต้เถียงกัน การเจรจาหรือการแก้ปัญหาเกิดขึ้น

³บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และเหมือนขวัญ เรณูมาศ, "การจัดการความขัดแย้งตามแนวทางสันติวิธี," (วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร 2560). หน้า 60.

ระยะที่สาม ความขัดแย้งที่ปรากฏชัดเจน (Manifest conflict) หมายถึงสถานการณ์ที่คู่กรณีต่างได้เข้าไปมีส่วนร่วมรู้เห็นในความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอยู่แล้ว เจอกับสภาพความขัดแย้ง

พลวัตความขัดแย้งทั้ง 3 ระยะ มีประโยชน์นำไปใช้ในการจัดการความขัดแย้ง ครอบคลุมตั้งแต่ การป้องกัน การแก้ไขและการเยียวยา ความขัดแย้ง ดังนั้น การจัดการความขัดแย้งควรคำนึงถึงพลวัตของความขัดแย้งว่าอยู่ในขั้นตอนใด ระดับใด เพื่อจัดการได้ถูกต้อง

ความหมายของความขัดแย้ง

คำว่า “ขัดแย้ง” นั้น มีผู้ให้คำนิยามแตกต่างกันไป เช่น ความหมายตามพจนานุกรมได้ให้ความหมายของคำว่า “ขัดแย้ง”⁴ หมายถึง ก. ไม่ลงรอยกัน

“ขัด”⁵ หมายถึง ไม่ทำตาม ผ่าฝืนขึ้นไว้

“แย้ง”⁶ หมายถึง ไม่ตรงหรือลงรอยเดียวกัน ต้านไว้ ทานไว้

ดังนั้น สรุปความหมายตามพจนานุกรมได้ว่า ความขัดแย้งหมายถึง การที่บุคคลไม่ลงรอยเดียวกัน พยายามที่จะฝ่าฝืนหรือต้านทานบุคคล กลุ่มบุคคลที่มีความคิด ความเชื่อไม่ตรงกับแนวทางของตน การกระทำที่ไปด้วยกันไม่ได้ลักษณะตรงข้ามกัน⁷

ความหมายตามพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ความขัดแย้งนั้นในแง่หนึ่งก็เป็นเรื่องธรรมดา ธรรมชาติของสิ่งทั้งหลาย ความแตกต่างขัดกันบ้าง เข้ากันบ้าง ทำให้เกิดความหลากหลายและความสมบูรณ์ มนุษย์เป็นธรรมชาติพิเศษสามารถจัดสรรความเป็นไปต่างๆ ให้เป็นไปตามเจตนาของตนได้ สามารถหาประโยชน์จากความขัดแย้ง เปลี่ยนความขัดแย้งให้เป็นการประสานเสริมกันได้ หรือความแตกต่างแทนที่จะให้ความขัดแย้งมนุษย์ เป็นส่วนเติมเต็มกัน มนุษย์พยายามบังคับตนเองให้คล้ายคลึงพระเจ้า แต่ก็ถูกความรู้สึก อารมณ์ ความต้องการบงการ ให้มนุษย์แต่ละคนมีความขัดแย้งในจิตใจ นำมนุษย์ไปสู่ ศิลเพิ่มขึ้นแต่ไม่สามารถจะก้าวหน้าไปถึงภาวะอันสมบูรณ์ของพระเจ้า ความขัดแย้งจึงอยู่ในตัวมนุษย์ไม่มีหมดสิ้น⁸

⁴ราชบัณฑิตยสถาน, ใน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (พ.ศ. 2554), หน้า. 183.

⁵เรื่องเดียวกัน. หน้า 183.

⁶เรื่องเดียวกัน. หน้า 964.

⁷ปิ่นอนงค์ วงศ์นาศรี, "ความขัดแย้งและการจัดการความขัดแย้ง : บริบทสังคมไทย," (วารสารสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2558).

⁸เรื่องเดียวกัน. หน้า 62-63

นอกจากนี้ยังมีนักทฤษฎี นักวิชาการ หลายคนที่ได้ให้ความหมายของคำว่า “ขัดแย้ง” ดังนี้ วันชัยวัฒน์ศัพท์ได้ให้ความหมายของคำว่า “ความขัดแย้ง” ว่า เป็นเรื่องเกิดขึ้นทุกเมื่อในตัวเราเอง ในครอบครัว ในชุมชน ในองค์กร ในประเทศหรือระหว่างประเทศ ไม่ใช่เรื่องเลวร้ายหากความขัดแย้งสามารถคลี่คลายตัวเองเปลี่ยนในทางสร้างสรรค์ ไปสู่ข้อยุติหรือหาทางออกได้⁹

ดังนั้น อาจสรุปได้ว่า ความขัดแย้งหมายถึง ความไม่ลงรอยเดียวกันการต่อต้านขัดขวางของกลุ่มตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป ที่มีความสนใจหรือจุดมุ่งหมายต่างกัน เพื่อป้องกันและรักษาผลประโยชน์ของตน ได้แก่ ความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับรัฐ ระหว่างชุมชนกับผู้มีอิทธิพลทางเศรษฐกิจ ระหว่างชุมชนใกล้เคียง ความขัดแย้งภายในชุมชน ปัจจัยที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง ความขัดแย้งจากข้อมูล จากผลประโยชน์ ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง ด้านความสัมพันธ์และด้านค่านิยม

ความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติอยู่คู่กับมนุษย์ในระดับบุคคลระดับสังคม นักวิชาการด้านจัดการความขัดแย้ง เห็นว่า ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้เมื่อมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน บางครั้งความขัดแย้งก่อให้เกิดแนวคิดใหม่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น บางครั้งถ้าจัดการไม่ดี ทำให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรงได้สาเหตุความขัดแย้งเกิดขึ้นได้หลายตัวแปร เช่น ตัวแปรสภาพภูมิศาสตร์ก่อให้เกิดข้อพิพาทด้านพรมแดนระหว่างประเทศ ตัวแปรสังคมและเศรษฐกิจเกิดการชวงชิงทรัพยากร ตัวแปรวัฒนธรรมก่อให้เกิดปัญหาเชื้อชาติ¹⁰

บุคคลต้องตัดสินใจโดยทั้งที่เต็มใจและไม่เต็มใจ เป็นการกระทำเพื่อขัดขวางอีกฝ่ายเพื่อไม่ให้บรรลุเป้าหมาย หรือความขัดแย้ง เกิดจากบุคคลมีแนวคิดที่แตกต่างกันในเรื่องเป้าหมาย หรือ ค่านิยม ส่วนใหญ่ความขัดแย้งเกิดจาก มีความคิดเห็น มีอารมณ์ ความเครียด ความกดดันทางจิตใจไม่ตรงกันนำไปสู่ความไม่พอใจ โกรธแค้นกัน¹¹

ความหมายความขัดแย้ง คือ บุคคลตั้งแต่สองคนหรือกลุ่มสองกลุ่ม มีเป้าหมายหรือจุดยืนเข้ากันไม่ได้ มีการแข่งขันให้ได้ชัยชนะ การเกิดความขัดแย้งมีอยู่องค์ประกอบ คือ มีสอง

⁹เรื่องเดียวกัน. หน้า 62.

¹⁰ชลัท ประเทืองรัตนนา, "แนวคิดของการจัดการความขัดแย้ง," ใน ชุดความรู้ประกอบการอบรมหลักสูตรอบรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562(กรุงเทพมหานคร: กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, 2562). หน้า 2-5.

¹¹ ธนัสภา โจรจนตระกูล, "การจัดการความขัดแย้งเชิงสร้างสรรค์,"(วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ 2562).

คนหรือสองกลุ่มขึ้นไป มีเป้าหมายที่เข้ากันไม่ได้ (Incompatible) และมีการแข่งขันหรือต่อสู้เพื่อเอาชนะ หากขาดองค์ประกอบใด เช่นไม่มีการแข่งขันหรือต่อสู้เอาชนะ ก็เป็นเพียงความเห็นต่าง (Differences)

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการที่ให้ความหมายของความขัดแย้งเพิ่มเติมอีกว่า

1. ความขัดแย้งเป็นเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ ความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้ทุกขณะ เป็นธรรมชาติของสิ่งทั้งหลาย มีความหลากหลายและความแตกต่างกันซึ่งความแตกต่างทำให้เกิดความขัดแย้ง

2. ความขัดแย้งเป็นกระบวนการหล่อหลอมหรือพัฒนาการขับเคลื่อนทางสังคม แนวคิดของคาร์ล มาร์ก มองว่า โครงสร้างเศรษฐกิจ โครงสร้างชนชั้น ระเบียบทางสังคม ความเชื่อ ศาสนา ค่านิยมและระบบความคิดเป็นพลังก่อให้เกิดการปฏิบัติหรือขัดแย้งทางชนชั้นในสังคม¹²

โดยสรุปแล้ว ความขัดแย้ง เป็นสถานการณ์ที่เกิดความขัดกัน หรือไปด้วยกันไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นเป้าหมาย ผลประโยชน์ ความเชื่อ ด้านความต้องการ ความสนใจ การปรับปรุง การตีความ มักไม่ลงรอยกัน รวมถึงการแสดงความรู้สึกในด้านลบ¹³

การจัดการความขัดแย้ง

ความขัดแย้งเป็นปฏิสัมพันธ์ที่ไม่สอดคล้องกันของบุคคล สามารถเกิดขึ้นได้ทุกเมื่อเกิดมาจากกิเลสฝักใฝ่รักในใจมนุษย์ มีจิตที่เป็นอกุศล ความสนใจ สติปัญญา อุปนิสัย ทัศนคติ วิธีการทำงาน เป้าหมาย และการสื่อสารที่แตกต่างกัน ศักดิ์ศรีเกียรติยศความสัมพันธ์ส่วนบุคคลสาเหตุส่วนใหญ่มาจากผลประโยชน์และเพื่อไม่ให้อีกฝ่ายบรรลุเป้าหมาย¹⁴

รูปแบบวิธีการที่ใช้ในการจัดการความขัดแย้ง

รูปแบบวิธีการที่ใช้ในการจัดการความขัดแย้งมีหลายวิธี มีอยู่ 5 แนวทาง คือ ยอมตาม, หลีกหนี, ประนีประนอมและร่วมมือการเลือกใช้ในแนวทางในการแข่งขัน หลีกหนี ยอมตาม และประนีประนอม ไม่ใช่แนวทางที่ยั่งยืนในการแก้ปัญหา ซึ่งไม่สามารถบรรลุถึงความต้องการของทุกฝ่ายอย่างแท้จริง แนวทางที่ทุกฝ่ายพึงพอใจและยั่งยืนคือแนวทางการร่วมมือ การใช้แนวทางใดในการจัดการความขัดแย้งของแต่ละบุคคล ขึ้นอยู่กับระดับความรุนแรงของปัญหา

¹² ปัทมพงศ์ วงศ์นาศรี, "ความขัดแย้งและการจัดการความขัดแย้ง : บริบทสังคมไทย.", หน้า 64-65.

¹³ บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และคณะ, "การจัดการความขัดแย้งตามแนวทางสันติวิธี.", หน้า 7.

¹⁴ สารีตา เจนขัว, "ทางเลือกการจัดการความขัดแย้งในองค์กร," (วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 2563).

การแข่งขัน เป็นการคำนึงถึงแต่ผลประโยชน์ของตนเอง ไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้อื่น เน้นเป้าหมายของตนเองมากกว่าความสัมพันธ์ การยอมตาม คำนึงถึงแต่ผลประโยชน์ของคนอื่น ไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ของตนเอง เน้นที่ความหวังโยต่อความสัมพันธ์มากกว่าเป้าหมาย การหลีกเลี่ยงเป็นการไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ของตนเองและผู้อื่น เป็นการหลบฉากและถอนตัวออกจากประเด็น ความหวังโยเรื่องความสัมพันธ์และเป้าหมายต่อการประนีประนอม เป็นการพยายามคำนึงถึงผลประโยชน์ของตนเองและผู้อื่น เป็นการเดินสายกลางระหว่างทั้งเป้าหมายและความสัมพันธ์¹⁵

การจัดการความขัดแย้งตามแนวทางสันติ (Non-Violence Approaches)¹⁶

ประกอบด้วย

1. การเจรจาไกล่เกลี่ยโดยคนกลาง (Mediation) หมายถึง คู่กรณีได้สมัครใจเจรจาพูดคุยและให้คนกลางเป็นผู้ไกล่เกลี่ย เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาคัดแย้ง
2. การเจรจาต่อรอง (Negotiation) หมายถึง กระบวนการเจรจาที่ไม่ต้องอาศัยคนกลางหรือบุคคลที่สาม เป็นการเจรจาต่อรองของคู่กรณีหรือตัวแทนของคู่กรณีมาพูดคุยพยายามหาข้อแลกเปลี่ยน ข้อตกลงที่ยอมรับได้ทั้งสองฝ่าย เพื่อผลประโยชน์ทั้งสองฝ่าย (Win-Win) การเจรจาต่อรองไม่มีสูตรสำเร็จ
3. การใช้อนุญาโตตุลาการ (Arbitration) มีผู้ทำหน้าที่ตัดสินคืออนุญาโตตุลาการ และคู่กรณีจะปฏิบัติตามหรือไม่อยู่ที่ว่าได้มีการทำสัญญากันหรือมีการทำข้อตกลงกันได้
4. กระบวนการนิติบัญญัติ (legislation) ความขัดแย้งเกิดจากกฎหมายที่ล้าสมัยหรือเป็นประโยชน์หรือเอื้อประโยชน์เฉพาะคนบางกลุ่มเท่านั้น จึงต้องมีการแก้กฎหมาย โดยใช้กระบวนการนิติบัญญัติ
5. การเจรจาไกล่เกลี่ยข้ามวัฒนธรรม (Cross Cultural Mediation) เป็นการเจรจาให้คู่กรณีต่างวัฒนธรรม โดยมีคนกลางทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย ที่มีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของคู่กรณี ยอมรับความแตกต่างทางศาสนา เพศชาติพันธุ์ ชนชั้น และผู้ต้องใช้ภาษาตามที่คู่กรณีตกลง
6. การสานเสวนา (Dialogue) หมายถึง กระบวนการกลุ่มที่ช่วยจัดความขัดแย้งที่มีบุคคลที่สามช่วยให้มีการพูดคุย ทำความเข้าใจทุกฝ่าย ลดความตึงเครียด ลดอคติและสร้างความเข้าใจทั้งสองฝ่าย

¹⁵บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และคณะ, "การจัดการความขัดแย้งตามแนวทางสันติวิธี." , หน้า 3-5.

¹⁶ เรื่องเดียวกัน. หน้า 10-14.

7. ไต่สวน (Inquiry) เป็นการจัดการข้อพิพาทระหว่างประเทศ หากไม่สามารถตกลงทางการทูตได้ ให้ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาด้วยความบริสุทธิ์ใจ ปราศจากความลำเอียง และจะทำการไต่สวนได้เมื่อได้รับความยินยอม

8. ไม่ให้ความร่วมมือ ที่เคยให้มาก่อน ทำให้ไม่อาจดำเนินการต่อไปได้

9. อารยะขัดขืน (Civil Disobedience) คือการขัดขืนอำนาจรัฐ ละเมิดต่อกฎหมาย โดยเปิดเผย ไม่ใช้ความรุนแรงและยอมรับผลการละเมิดตามกฎหมายที่จะเกิดขึ้น

แนวความคิดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

กฎหมายไม่ได้คงอยู่โดยลำพังของตัวเอง ยังคงเป็นความสัมพันธ์กับศาสตร์อื่นด้วย เช่นเดียวกับ ศิลธรรม จารีตประเพณี กฎหมายเป็นกฎเกณฑ์ที่เป็นแบบแผนความประพฤติของมนุษย์ในสังคม สมัยก่อน หากมีการฝ่าฝืนประเพณีสำคัญจะก่อให้เกิดความรู้สึกที่รุนแรงต่อคนในสังคมว่าการกระทำนั้นเป็นความชั่วจึงมีการลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์เช่นการขับไล่หรือการบังคับตามประเพณี ต่อมาเมื่อมีความเจริญขึ้น รัฐจะใช้กฎหมายที่มีลักษณะเป็นแบบชัดเจนขึ้น มีสภาพบังคับชัดเจนแน่นอน ความยุติธรรมสามารถรับรู้ได้โดยความรู้สึกหรือสัญชาตญาณยากที่จะอธิบายเพื่อให้ความสงบเรียบร้อยกลับคืนมาเมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้น การยุติข้อพิพาทจึงจำเป็น¹⁷

แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง

ไม่ว่าจะเป็นสังคมใด ความขัดแย้งอาจเกิดจากความต้องการที่แตกต่างกัน ด้วยทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด เพื่อแข่งขัน อาจเกิดขึ้นกับบุคคลหรือประชาชนทั่วไป โดยอาจมีสาเหตุเดียวหรือหลายสาเหตุ ไม่ว่าจะมาจากการสื่อสารผิด ไม่พอใจในการกระทำของผู้อื่น การอยู่ร่วมกันในสังคม การปฏิสัมพันธ์ การทำกิจกรรมร่วมกันเกิดการกระทบกระทั่ง

วิธีการจัดการความขัดแย้งได้แก่

1. การหลีกเลี่ยงหรือการหนีปัญหา (Avoidance) คือ วิธีแก้ไขความขัดแย้งกรณีที่มีฝ่ายหนึ่งไม่สนใจข้อเรียกร้องปัญหาที่เกิดขึ้น ไม่เห็นความขัดแย้งเป็นสาระสำคัญ ไม่เชื่อว่าการแก้ไขความขัดแย้งจะนำไปสู่การเจรจายุติความขัดแย้งได้

¹⁷กิตติคุณ สืบมา, มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับคดีตามสัญญาประนีประนอมยอมความโดยสำนักงานอัยการสูงสุด (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี, 2554), หน้า. 19.

2. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Mediation) คือการแก้ไขความขัดแย้งโดย ผู้ไกล่เกลี่ย เข้ามาคอยช่วยเหลือ สนับสนุนการเจรจาให้ดำเนินเป็นไป แสวงหาทางออกที่เหมาะสมให้ทุกฝ่ายเกิดความพึงพอใจ สะดวก รวดเร็วไม่เป็นพิธีการ

3. การเจรจาต่อรอง (Negotiation) เป็นกระบวนการแก้ไขความขัดแย้งเมื่อคู่พิพาท ตกลงใจจัดความขัดแย้งให้ยุติ สามารถพูดคุยกัน บอกความต้องการของตน เจรจาต่อรองได้ มีความตกลงร่วมกันในการจัดความขัดแย้ง เป็นแนวทางที่สะดวกรวดเร็ว

4. การอนุญาโตตุลาการ (Arbitration) เป็นวิธีการแก้ไขความขัดแย้งดำเนินโดย ศาล โดยการยื่นเสนอเรื่องพร้อมพยานหลักฐาน ต่ออนุญาโตตุลาการ เป็นผู้ชี้ขาดมีผลผูกพัน แตกต่างกับการพิจารณาคดีของศาล คือมีสิทธิเลือกอนุญาโตตุลาการที่ทำหน้าที่ชี้ขาด กระบวนการระงับข้อขัดแย้งมีความยืดหยุ่นกว่าการพิจารณาคดี วิธีนี้มักได้รับความนิยมนอกจาก ผู้ทำธุรกิจการค้า

5. การเผชิญหน้าและการประท้วงอย่างสันติ (Non-Violence confrontation) เป็นวิธีการกดดันให้อีกฝ่ายยอมปฏิบัติตาม ในลักษณะที่ฝ่ายที่ถูกประท้วงต้องฟังพาดำข้ออีกฝ่ายหนึ่ง

6. การใช้กำลังบังคับ (Forcing) ฝ่ายที่มีอำนาจเหนือกว่า มีอำนาจเพียงพอในการ บังคับหรือทำอีกฝ่ายหนึ่งเสียหาย¹⁸

แนวความคิดเกี่ยวกับการประนีประนอมข้อพิพาท

การประนีประนอมข้อพิพาท ผู้ไกล่เกลี่ยต้องค้นหาความพึงพอใจของคู่กรณี จนทุกฝ่ายเห็นว่าได้รับประโยชน์ไม่ได้ถูกบังคับให้ยอมรับข้อเสนอสื่อเรียกร้อง¹⁹ ความยุติธรรม นั้น เป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าต้องมีลักษณะเที่ยงตรง สม่าเสมอ และมีความพอดี²⁰

แนวความคิดของสำนักกฎหมายธรรมชาติหรือนักนิยม (Natural law school)

มีแนวคิดที่ว่ากฎหมายเป็นเรื่องของเหตุผล ซึ่งซีเซโรได้กล่าวว่า “กฎหมายที่แท้จริง คือเหตุผลที่ถูกต้อง” เหตุผลนี้หมายถึง ระบบที่เป็นระเบียบที่มีอยู่อันหนึ่งอันเดียวกันกับระบบ จักรวาลที่เรียกว่า “เหตุผลสากล” ส่วนเหตุผลที่อยู่ในจิตใจของมนุษย์ทำให้รู้ผิดชอบชั่วดี

¹⁸เรื่องเดียวกัน. หน้า 20-22.

¹⁹เรื่องเดียวกัน. หน้า 23.

²⁰กรกฎ ทองชะโชค และคณะ, "การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน,"(วารสารสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2562). หน้า 90.

นับเป็นประการขึ้นหนึ่งของเหตุผลสากลที่มนุษย์ได้รับมามนุษย์จึงสามารถเข้าถึงเหตุผลสากล ทำให้เข้าใจว่า โลกนี้มีระบบความเป็นธรรมและความไม่เป็นธรรมอยู่ในภาวะวิสัยหรือเรียกว่า ระบบธรรมะ ดำรงอยู่ในสากลโลกตลอดมา มนุษย์ไม่สร้างขึ้นมาไม่เป็นไปตามอำเภอใจของใคร กฎหมายในระบบธรรมะมีความเข้มแข็งสูง มนุษย์ไม่สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ แต่อาจแตกต่างกันอยู่บ้างตามสภาพของท้องถิ่นหรือยุคสมัย สำนักงานกฎหมายธรรมชาติคิดว่าโลกนี้หรือจักรวาลเป็นสิ่งที่ เป็นระบบระเบียบทางศีลธรรม ไม่ใช่สิ่งที่มีระบบระเบียบทางกายภาพล้วน ๆ ตามกฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ทางธรรมชาติเท่านั้น ระบบระเบียบนี้คือ กฎหมายธรรมชาติ (Natural law of nature) และมีอยู่โดยภาวะวิสัยของมันไม่ขึ้นอยู่กับเจตจำนงหรืออำเภอใจของมนุษย์และยืนยันว่าธรรมชาติมนุษย์มีเหตุผลคือการรับรู้ระบบระเบียบทางศีลธรรมหรือความผิดชอบชั่วดี เป็นสิ่งที่มีอยู่โดยธรรมชาติ มีความเป็นสากล คือเกิดขึ้นมาเองโดยธรรมชาติไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ โดยอำนาจรัฐ นักปราชญ์ของสำนักกฎหมายธรรมชาติเห็นว่า สิทธิตามกฎหมายธรรมชาติเกิดมาจากธรรมชาติโดยตรง เหมือนกับ กฎเกณฑ์แสงสว่าง ความร้อน ความหนาว เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและกฎหมายธรรมชาติเกิดจากความรู้สึกผิดชอบของมนุษย์รวมทั้งกฎหมายบ้านเมืองมีบ่อเกิดมาจากเหตุผลของมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของระบบกฎหมายธรรมชาติ ยืนยันว่าความเป็นธรรม ความยุติธรรมและศีลธรรมมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกฎหมายบ้านเมือง

เดวิด ฮูม (David Hume) อธิบายว่า ความยุติธรรมเป็นคุณธรรมอย่างหนึ่ง ที่มีได้ปรากฏขึ้นเองโดยธรรมชาติ แต่เป็นคุณธรรมที่เกิดจากการคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์

เพลโต (Plato) ได้กล่าวว่า ความยุติธรรมหมายถึงการทำความดีหรือการทำให้สิ่งที่ถูกต้องเป็นธรรม

อริสโตเติล (Aristotle) กล่าวว่าความยุติธรรมคือคุณธรรมทางสังคมประการหนึ่ง ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและคุณธรรมเรื่องยุติธรรมจะใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อเมื่อมนุษย์ได้ปลดปล่อยตัวเขาเองออกจากแรงผลักดันของความเห็นแก่ตัวอย่างยิ่ง²¹

แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

ระบบกระบวนการยุติธรรม ระบบกระบวนการอำนวยความยุติธรรม ทั้งประเทศและทั่วโลก มีปัญหาบุคลากรในการอำนวยความยุติธรรมไม่สมดุลกับจำนวนประชากร ขั้นตอนกระบวนการยุติธรรมมีความซับซ้อน ทำให้เกิดความล่าช้า กระบวนการยุติธรรมไม่ตอบสนองปัญหาและความต้องการของชุมชน ประชาชนหรือผู้เหยื่อของอาชญากรรม ขาดการ

²¹เรื่องเดียวกัน. หน้า 23-24.

เหลียวแลถูกทอดทิ้งจากภาครัฐ ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมทุกประเทศให้ความสำคัญจึงเกิดแนวความคิดว่าผู้กระทำความผิดผู้เสียหายและชุมชนต่างได้รับความกระทบกระเทือนจากการกระทำความผิด ชุมชนหรือภาคประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย แนวทางรักษาความสงบเรียบร้อยสร้างความเป็นธรรมให้แก่สังคม เพื่อสนองความต้องการของผู้เสียหาย ชุมชน รวมทั้งเพื่อให้ผู้กระทำความผิดต้องรับผิดชอบในสิ่งที่ตนกระทำโดยถือว่าชุมชนเป็นศูนย์กลาง (Community focused) ในการแก้ไขปัญหาของชุมชน รัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาของชุมชน ด้วยการเป็นหุ้นส่วนหรือร่วมมือกับชุมชน กำหนดแนวทางปฏิบัติให้ผู้กระทำความผิดรับผิดชอบจากการกระทำของตนเอง ช่วยเหลือผู้เสียหายและสนับสนุน เสริมสร้างความปลอดภัยให้กับชุมชน ชุมชนเป็นแหล่งที่ใช้ทางเลือกที่ดีในการแก้ไขปัญหา สร้างความสุข แก้ปัญหาความขัดแย้งสร้างความสงบสุข ระบบยุติธรรมชุมชน สนับสนุนภาคประชาชนได้มีส่วนร่วมทุกขั้นตอน สนับสนุนใช้วิธีบำบัดและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้กระทำผิดภายในชุมชน²²

แนวคิดของการยุติคดีด้วยการไกล่เกลี่ย

แนวคิดอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarianism)

Jeremy Bentham ปรัชญาเมธี ชาวอังกฤษ หลักชี้ความดีความชั่วของการใด ขึ้นอยู่กับการนั้นก่อให้เกิดผลประโยชน์อย่างใดบ้าง โดยธรรมชาติมนุษย์จะแสวงหาและต้องการความสุขหลีกเลี่ยงและไม่ชอบความทุกข์ สิ่งใดก่อให้เกิดความสุขเรามักยึดถือว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์ สิ่งใดที่ก่อให้เกิดความทุกข์มักเรียกสิ่งนั้นว่าความชั่วและเป็นสิ่งไร้ประโยชน์ เน้นที่ผลไม่ได้เน้นที่การกระทำ เมื่อนำมาปรับใช้กฎหมายยอมบัญญัติขึ้นมาเพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุดแก่คนจำนวนมากที่สุด เป็นแนวคิดสนับสนุนและเป็นพื้นฐานของการยุติคดีด้วยการไกล่เกลี่ยมาก เพราะการยุติคดีด้วยการไกล่เกลี่ยเป็นข้อยุติที่เกิดประโยชน์มากที่สุดแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องคำนึงถึงประโยชน์ต่อคนหมู่มาก คือประโยชน์ต่อสังคมและประโยชน์สาธารณะ

²²เรื่องเดียวกัน. หน้า 92.

แนวคิดการแก้ไขข้อพิพาทแบบชนะด้วยกันทุกฝ่าย (Win-Win Concept)

เมื่อมีข้อพิพาทหรือความขัดแย้ง แนวทางในการจัดการมีหลายแนวทาง ทางออกที่ดีที่สุดคือทุกฝ่ายชนะไปด้วยกันทั้งหมด²³ ซึ่งทำได้โดยการนำเป้าหมายหรือความต้องการของแต่ละฝ่ายมาเสนอต่อกันและร่วมกันในเป้าหมายเหมือนกัน ส่วนเป้าหมายที่ยังไม่เห็นพ้องกันให้ออมชอมกัน สิ่งสำคัญที่ควรมีให้การเจรจาแบบ WIN-WIN Concept คือ การสร้างความรู้สึกไว้นื้อเชื่อใจกันซึ่งคนกลางอาจมีส่วนช่วยสร้างความไว้นื้อเชื่อใจกันได้ การดำเนินการตามพันธะสัญญาหรือข้อตกลงที่ได้ตกลงร่วมกันก็เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องทำในการเจรจา ให้เกิดผลสำเร็จ

แนวคิดการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและการกลับคืนสู่สังคม

(Rehabilitation and Reintegration)

เป็นแนวคิดทางอาชญาวิทยาในแง่ของแนวคิดแบบวิทยาศาสตร์ที่มองในแง่พฤติกรรมของมนุษย์โดยการนำตัวผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นศูนย์กลางของการแก้ปัญหาและมองว่าเป็นผู้ช่วยที่สามารถแก้ไขพฤติกรรมได้ให้เข้าสู่กระบวนการการแก้ไขฟื้นฟู บำบัดรักษาทั้งร่างกาย จิตใจ บุคลิกภาพและโอกาสทางสังคม ให้สามารถกลับไปสู่สังคมหรือชุมชนเดิมได้และให้ผู้กระทำความผิดเป็นพลเมืองดีที่เคารพกฎหมายหรือมีทัศนคติที่ดีต่อสังคม การกระทำความผิดมีสาเหตุมาจากพยาธิสภาพหรือคุณลักษณะของบุคคลและสังคมนั้น มาตรการการลงโทษผู้กระทำความผิดมาจากการประเมินจากตัวผู้กระทำความผิดมากกว่าประเมินจากการกระทำผู้กระทำความผิด

นักวิชาการส่วนใหญ่มีความเห็นว่า กระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก เป็นการสร้างตราบาปหรือประณามบุคคลที่กระทำความผิด โดยที่บุคคลเหล่านั้นไม่มีโอกาสแก้ตัวหรือกลับตัวเป็นคนดี เช่นบุคคลที่เคยทำผิดการพนันหรือลักทรัพย์เล็กน้อย กลับต้องมีประวัติอาชญากรติดตัวตลอดชีวิต สูญเสียโอกาสเข้ารับราชการหรือทำงานในบริษัท การส่งเสริมให้สังคมอภัยผู้กระทำความผิดมีโอกาสกลับตัวเป็นคนดีในสังคม กระบวนการลงโทษจำคุกไม่เหมาะสมที่จะทำให้บุคคลมีโอกาสกลับตัวเป็นคนดีในสังคม ควรมีมาตรการอื่นมาดำเนินการกับผู้กระทำความผิดแทน เป็นการเบี่ยงเบนผู้กระทำความผิดออกจากกระบวนการยุติธรรมหรือออกนอกระบบ เช่น การรอลงอาญา โดยมีการคุมประพฤติ การใช้โทษปรับ การทำงานสาธารณะ การฝึกอาชีพ การอบรมศีลธรรมและศาสนา การบำบัดแก้ไขทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม มาตรการเหล่านี้ใช้ในต่างประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น ญี่ปุ่น นอร์เวย์ แนวทางเบี่ยงเบนผู้กระทำความผิดออกนอกระบบ

²³ลาวัลย์ นาคติลก และรศ.ดร. สัญญา เคนมาภูมิ, "แนวคิดการไกล่เกลี่ยเพื่อยุติข้อพิพาทคืออาญาในชั้นพิจารณาดีของศาล,"(วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 2560). หน้า 64.

หรือการเบี่ยงเบนคดีออกนอกกระแสหลักหรือกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ต่างมีแนวคิดที่สอดคล้องกับการป้องกันมิให้บุคคลมีมลทิน ติดตัวและมีโอกาสกลับตัวเป็นคนดีของสังคมต่อไป

ทฤษฎีเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ในการศึกษาเปรียบเทียบผลของข้อตกลงระดับข้อพิพาทที่มีความจำเป็นอย่างมากสำหรับเป็นองค์ประกอบพื้นฐานในการเข้าใจถึงธรรมชาติของการอยู่ร่วมกันของมนุษย์อย่างสันติ ดังนี้

ทฤษฎีการเจรจา (Negotiation Theory)

ทฤษฎีการเจรจา หมายถึง การเจรจาเพื่อหาข้อยุติข้อพิพาทที่เกิดขึ้น²⁴ โดยทฤษฎีเกี่ยวกับการเจรจามี 2 ประการ ที่อธิบายถึงขั้นตอนการเจรจา ได้แก่ ทฤษฎีการแข่งขัน (Competitive theory) และทฤษฎีการแก้ปัญหา (Problem – Solving theory) ซึ่งทั้งสองทฤษฎีประกอบด้วยขั้นตอนและองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญที่จะให้เข้าใจถึงการเจรจา และช่วยให้นักกฎหมายเข้าใจธรรมชาติของกระบวนการเจรจา ที่จะบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ²⁵

ทฤษฎีการแข่งขัน (Competitive Theory)

ทฤษฎีนี้มีจุดประสงค์ต้องการให้เป้าหมายของตนเองบรรลุผลและได้รับผลประโยชน์มากที่สุด โดยสมมติฐานว่า “สังคมอยู่ภายใต้ความเห็นประโยชน์ส่วนตัว” ทฤษฎีการแข่งขันมองว่าการที่คนเกิดการแย่งชิงกัน เป็นศัตรูกันมาจากทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ทำให้อีกฝ่ายได้ผลประโยชน์และอีกฝ่ายเสียประโยชน์ จะหาวิถีทางเพื่อให้ตนได้ผลประโยชน์มากที่สุด ซึ่งทฤษฎีการแข่งขันนี้ผู้เจรจาที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดคือ นักกฎหมายที่มีความรู้ทางกฎหมายและสามารถรักษาผลประโยชน์ของลูกความได้ โดยพฤติกรรมของนักกฎหมายนี้ถือหลักยุทธศาสตร์แบบแข่งขัน โดยผู้เจรจาหรือนักกฎหมายจะพยายามเรียกร้องให้ฝ่ายของตนได้รับชัยชนะจากการเจรจา ตามหลักที่ว่า ผู้เข้มแข็งกว่าย่อมสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างแท้จริง ตามทฤษฎีนี้รูปแบบการเจรจาจะถือประโยชน์ของตนเองเป็นสำคัญ คล้ายกับ

²⁴ศิริเพ็ญ จันทน์นิยม, "แนวทางใหม่ของการจัดการความขัดแย้งในการระงับข้อพิพาทสัญญาทางปกครอง ศึกษาเฉพาะกรณี : การกำหนดให้นำวิธีการระงับข้อพิพาททางเลือกโดยคนกลางไกล่เกลี่ยมาใช้ในสัญญาทางปกครอง,"(วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย, 2562).

²⁵เรื่องเดียวกัน. หน้า 25.

ยุทธศาสตร์ทางการทหารที่ใช้กลยุทธ์เพื่อให้ได้รับชัยชนะ²⁶ภายใต้ทฤษฎีการแข่งขันนี้ คือการควบคุมขั้นตอนการเจรจา ผู้ที่เข้าใจระบบการแข่งขันจะได้เปรียบในการกำหนดรูปแบบขั้นตอนของการเจรจา การต่อรองที่แข็งแกร่งจะเหนือกว่าฝ่ายที่ด้อยกว่า แม้ยุติข้อขัดแย้งลงได้ แต่ผลของการเจรจายากที่คาดหมายส่งผล ดังนี้

1. เกิดอคติเพราะขาดข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวกับความขัดแย้ง เนื่องจากทฤษฎีการแข่งขันเน้นถึงการเจรจาที่เป็นปฏิบัติ
2. ผู้เจรจาไม่จำเป็นต้องวิเคราะห์ถึงเนื้อหาข้อขัดแย้งหรือองค์ประกอบที่สำคัญในการแก้ไขปัญหา แต่เป็นเรื่องของเทคนิคการยื่นกรานเสนอข้อเรียกร้องที่สูงควบคุมสัดส่วนผลประโยชน์ของตน ใช้การข่มขู่ หรือโต้เถียง
3. ภายใต้ทฤษฎีการแข่งขัน จะให้ความสำคัญแต่ผลประโยชน์พื้นฐานของฝ่ายตรงข้ามจะรับไม่ได้ ต้องรับฟังความคิดเห็นของอีกฝ่ายและทำความเข้าใจร่วมกัน
4. ทฤษฎีการแข่งขัน ก่อให้เกิดความตึงเครียดความกลัวในการเจรจา ความไม่เชื่อถือซึ่งกันและกัน ความโกรธ และความอึดอัดเป็นผลที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งจากการเจรจา
5. มีความตึงเครียด การสื่อสารอาจบิดเบือนไปในลักษณะที่กระทบต่อผลการเจรจา²⁷

ทฤษฎีการแก้ไขปัญหา (Problem – Solving Theory)

ถือหลักว่าทุกคนมีผลประโยชน์ร่วมกัน การนำทฤษฎีการแก้ปัญหามาใช้มีหลักการสำคัญ 5 ประการ คือ

1. เข้าใจและแสวงหาทางเลือกที่ดีที่สุด
2. เพื่อให้ได้รับผลประโยชน์ร่วมกันต้องหาทางเลือกหลายวิธี
3. แยกข้อขัดแย้งออกจากปัญหาความสัมพันธ์และแก้ไขที่ละข้อขัดแย้ง
4. เน้นประโยชน์ได้เสียและความต้องการของคุณค่าและหาทางประสานผลประโยชน์ร่วมกัน
5. ประเมินหาทางเลือก²⁸

²⁶เรื่องเดียวกัน. หน้า 303-304.

²⁷กิตติภณ สืบมา, มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับคดีตามสัญญาประนีประนอมยอมความโดยสำนักงานอัยการสูงสุด, หน้า. 25-27.

²⁸ลาวัลล์ นาคดิลก และคณะ, "แนวคิดการไกล่เกลี่ยเพื่อยุติข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นพิจารณาคดีของศาล." หน้า 67.

ความหมายของการไกล่เกลี่ย

“ไกล่เกลี่ย” (Mediation) หมายถึง กระบวนการจัดการความขัดแย้งที่อาศัยบุคคลที่ได้รับความยินยอมจากคู่ขัดแย้ง มีความเป็นกลาง และไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด มีทักษะความเชี่ยวชาญในการจัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์เป็นผู้ดำเนินกระบวนการ (Facilitate) ให้เกิดข้อตกลงอันเกิดจากการเสนอของทั้งสองฝ่าย แต่ไม่ใช่ผู้ตัดสินชี้ขาดข้อพิพาท²⁹

“การไกล่เกลี่ย” คือ กระบวนการระงับข้อพิพาทที่มีบุคคลที่สามเข้ามาช่วยเหลือให้เจรจาต่อรองกันได้สำเร็จ กระบวนการดังกล่าวมีประโยชน์ในการช่วยให้คู่ความบรรลุข้อตกลงร่วมกัน กล่าวคือ ไม่มีอำนาจในการตัดสินข้อพิพาทเช่นผู้พิพากษาหรืออนุญาโตตุลาการแนะนำ เสนอแนะ หรือชี้แนะหาทางที่เป็นไปได้ในการแก้ปัญหาให้แก่คู่ความเท่านั้น และทำ ความสะดวกให้แก่การติดต่อเจรจาระหว่างคู่ความจนกระทั่งได้รับข้อตกลงร่วมกัน หรือมองเห็นทางออกของปัญหา อาศัยความสมัครใจของคู่ความทั้งสองฝ่ายเป็นสำคัญ³⁰ ให้คู่ ความเห็นถึงทางออกด้วย³¹

การไกล่เกลี่ย หมายถึง เป็นการระงับข้อพิพาทโดยมีคนกลาง คอยช่วยเหลือแนะนำ คู่กรณีในการเจรจาเพื่อช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหา ทางออก เป็นผลลัพธ์ที่พอใจทั้งสองฝ่าย การไกล่เกลี่ยเป็นการระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution-ADR) คือ เป็น ทางเลือกทางอื่นนอกจากให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาดตัดสินคดี

การไกล่เกลี่ย ตามความหมาย พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ไกล่เกลี่ย หมายความว่า พุดจาให้ปรองดองกัน พุดจาให้ตกลงกัน ทำให้เรียบร้อย ทำให้เสมอกัน³²

ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ได้ให้ความหมายไว้ใน มาตรา 3 ว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท หมายความว่า การให้คู่กรณีเจรจาระงับข้อพิพาทโดย

²⁹พงษ์ธวัฒน์ บุญพิทักษ์, การไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตริ., สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ค้นวันที่ 9 ตุลาคม 2564 จาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?

³⁰ภานุ รังสีหัทธ, "การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท" ใน การจัดการความขัดแย้ง สำนักส่งเสริมงานตุลาการ สำนักงานศาลยุติธรรม, (กรุงเทพมหานคร แอคทีฟ พรินท์ จำกัด, 2559), หน้า.75-76.

³¹โชติช่วง ท้ววงศ์, "การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท" ใน การจัดการความขัดแย้ง สำนักส่งเสริมงานตุลาการ สำนักงานศาลยุติธรรม, (กรุงเทพมหานคร แอคทีฟ พรินท์ จำกัด, 2559), หน้า. 107.

³²ธานี วรภัทร์ และวิเชษฐ์ ลิ้นประสิทธิ์กุล, "รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ “การรวบรวมคดีเรื่องการบังคับตาม สัญญาประนีประนอมยอมความอันเกิดจากกระบวนการประนอมข้อพิพาทในประเทศไทย,” สถาบัน อนุญาโตตุลาการ (2562). หน้า6.

สันติวิธี ปราศจากการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท³³ ต่างจากปกติการระงับข้อพิพาทจะกระทำโดยศาลเป็นการระงับข้อพิพาทที่เกิดจากถูกโต้แย้งสิทธิจะต้องนำข้อพิพาทฟ้องร้องเป็นคดีศาลจะดำเนินกระบวนการพิจารณาตามกฎหมาย แต่วิธีการ การดำเนินการของศาลมีกฎเกณฑ์ ขั้นตอนที่ยุ่งยาก ซับซ้อนมีรายละเอียดมาก ทำให้ต้องใช้เวลายาวนาน สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายจนในที่สุดไม่สามารถแก้ไขปัญหาข้อพิพาทในสังคมได้ ทำให้สร้างความขัดแย้งมากขึ้นอีก ทำให้ข้อพิพาทไหลเข้าสู่กระบวนการฟ้องคดีต่อศาลจำนวนมาก

ในการบริหารกระบวนการยุติธรรมสมัยใหม่ของรัฐ จะต้องมามีเครื่องมือเพื่อระงับข้อพิพาทให้สอดคล้องกับสังคมปัจจุบันที่ต้องการความรวดเร็วและเป็นธรรม สามารถคุ้มครองสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข กระบวนการยุติธรรมมีวิธีการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีอื่นนอกจากวิธีการทางศาล เรียกว่า วิธีการระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution : ADR) มีอยู่ 3 แบบคือ

แบบที่หนึ่ง (Negotiation) การสมัครใจเจรจาต่อรองโดยไม่มีบุคคลที่สามเพื่อหาข้อตกลง

แบบที่สอง (Arbitration) การอนุญาโตตุลาการ คือ การที่คู่พิพาทสมัครใจให้อนุญาโตตุลาการซึ่งหมายถึงบุคคลหรือคณะบุคคลที่เป็นกลางที่มาจากการเลือกร่วมกันระหว่างคู่พิพาท หรือได้รับการแต่งตั้ง ตามวิธีการที่คู่พิพาทตกลงกันหรือตามที่กฎหมายกำหนดมาทำหน้าที่พิจารณาชี้ขาดข้อพิพาท โดยผลคำชี้ขาดดังกล่าวจะผูกพันคู่พิพาท หากมีการละเมิดคำชี้ขาดขึ้นภายหลัง ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งสามารถฟ้องร้องต่อศาล หรือองค์การของรัฐได้

แบบที่สาม (Mediation or Conciliation) คือ การไกล่เกลี่ยหรือการประนอมข้อพิพาทโดยบุคคลที่สาม ได้แก่ “ผู้ไกล่เกลี่ย” หรือ “ผู้ประนอมข้อพิพาท” เข้ามาช่วยให้เกิดการประนีประนอมยอมความกัน แต่ไม่มีอำนาจบังคับให้คู่พิพาทตกลงกันหรือกำหนดผลลัพธ์ของกระบวนการ³⁴

การระงับข้อพิพาทของประชาชนมีอยู่ 2 ทาง คือการพูดคุยเจรจายุติปัญหาตนเอง และอีกทางหนึ่งคือการนำกรณีพิพาทฟ้องร้องต่อศาล การฟ้องร้องต่อศาลย่อมต้องมีฝ่ายที่

³³ กองส่งเสริมการระงับข้อพิพาทกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, ใน ชุดความรู้ประกอบการอบรมหลักสูตรอบรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562, (2562), หน้า.76

³⁴ธานี วรภัทร์ และคณะ, "รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ “การรวบรวมคดีเรื่องการบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความอันเกิดจากกระบวนการประนอมข้อพิพาทในประเทศไทย,” สถาบันอนุญาโตตุลาการ, หน้า 11.

ชนะคดีและแพ้คดีทำให้บางคนยุติลงได้ แต่บางคนคดีคู่กรณีเกิดความโกรธแค้นบาดหมางกันมากยิ่งขึ้น จนไม่สามารถพูดคุยกันได้อีก ทำให้ความสัมพันธ์ทั้งสองรุนแรง ทั้งอดีตเคยทำกิจการร่วมกัน ประกอบธุรกิจหรือเคยเป็นเพื่อนกันมายาวนานแต่ต้องยุติลง นอกจากนี้การฟ้องร้องต่อศาลจะต้องเสียค่าใช้จ่าย เสียเวลาในการประกอบอาชีพ สูญเสียทางเศรษฐกิจ ทำให้คดีล้มศาล³⁵

สรุป การระงับข้อพิพาทโดยวิธีการไกล่เกลี่ยหรือประนีประนอมข้อพิพาท เป็นการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งระหว่างคู่กรณี โดยมีบุคคลที่สามเข้ามาช่วยไกล่เกลี่ย คู่กรณีทั้งสองฝ่ายยินยอมผ่อนผันข้อเรียกร้องของตนและแต่ละฝ่ายได้สิทธิตามที่ไกล่เกลี่ยหรือประนีประนอมยอมความกันประเทศไทยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและการประนีประนอมข้อพิพาท ไม่ได้มีความหมายแยกออกจากกัน แต่บางประเทศเช่นประเทศสหรัฐอเมริกา กระบวนการของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Mediation) และการประนีประนอมข้อพิพาท (Conciliation) สามารถแยกออกจากกัน ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้น เป็นวิธีการให้ความสำคัญกับคู่ความในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเจรจาด้วยตนเอง มิได้ผ่านทนาย ผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือทั้งสองฝ่ายในการหาข้อตกลงร่วมกัน แต่สำหรับกระบวนการประนีประนอมข้อพิพาทมักกระทำผ่านทนายความผู้มีประสบการณ์ ของแต่ละฝ่าย ทนายความมีหน้าที่แยกประเด็น ปัญหา จุดอ่อนจุดแข็งของคู่ความแต่ละฝ่ายและหาข้อตกลงร่วมกัน³⁶

ปกติเมื่อคู่กรณีมีข้อพิพาทหรือข้อขัดแย้งกันเกิดขึ้น กระบวนการในการที่จะยุติข้อพิพาทหรือข้อขัดแย้งให้หมดไปนั้นมีอยู่หลายวิธี วิธีการหนึ่งที่มีการใช้มาเป็นเวลานานแล้ว คือการฟ้องร้องคดีต่อศาลเพื่อให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทที่เกิดขึ้นว่า ฝ่ายใดถูกผิด ซึ่งวิธีระงับข้อพิพาททางศาลนี้ เป็นวิธีการที่ได้ผลแน่นอนโดยมีคำพิพากษาของศาลอันเป็นที่สุดเพื่อที่จะใช้บังคับคู่กรณีอีกฝ่ายได้โดยผลของคำพิพากษา แต่วิธีการดังกล่าวนี้ยังมีปัญหาอุปสรรคหลายประการ ได้แก่

1. ปัญหาคความล่าช้าของกระบวนการในการวินิจฉัยชี้ขาด
2. ปัญหาคความสลับซับซ้อนของกระบวนการพิจารณาคดีในศาล
3. ปัญหาเกี่ยวกับค่าใช้จ่าย

³⁵ กชพล ศรีลับศรี และคณะ, "การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทในคดีแพ่ง: ศึกษาคกรณีคดีที่อยู่ในเขตอำนาจศาลแขวงอุบลราชธานี" (การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ราชธานีวิชาการ 2559). หน้า 1224.

³⁶ อรัชมน พิเชฐวรกุล การระงับข้อพิพาททางเสือก, กรุงเทพธุรกิจ, คำนวันที่ 9 ตุลาคม 2562 จาก <https://inews.bangkokbiznews.com/read/369894>.

4. ปัญหาการขาดความรู้ ความชำนาญในเรื่องที่พิพาทของผู้พิพากษาซึ่งเป็นเรื่องทางเทคนิคที่มีความสลับซับซ้อนมาก

5. ปัญหาการรักษาความลับของคุณความ

6. ปัญหาการรักษาสัมพันธภาพระหว่างคู่พิพาท³⁷

เมื่อเกิดข้อพิพาท คู่พิพาทต้องการได้รับความยุติธรรม การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้คู่พิพาทได้พูดคุยกัน หาแนวทางระงับข้อพิพาทที่ทุกฝ่ายพึงพอใจ โดยมีคนกลางคอยทำหน้าที่ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกให้คู่พิพาทได้มีโอกาสพูดคุยกันหาทางออกร่วมกัน นำไปสู่การแก้ไขข้อพิพาทด้วยความพึงพอใจของคู่พิพาท การไกล่เกลี่ยเป็นวิธีการระงับข้อพิพาททางเลือกอื่นนอกจากให้ศาลชี้ขาดตัดสิน และถูกนำมาใช้มากที่สุดเพราะสามารถแก้ไขปัญหาฟื้นฟูความสัมพันธ์และเยียวยาความเสียหาย ทำให้ได้ทางออกที่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายพึงพอใจ (Win-Win)³⁸

ความหมายของคำว่า “การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Mediation)” ตามพจนานุกรมฉบับกฎหมายต่างประเทศ (Black’s Law Dictionary) ได้ให้ความหมายไว้ว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสามฝ่ายซึ่งสองฝ่ายที่มีข้อขัดแย้งมาพบกันเพื่อหาข้อตกลงระหว่างข้อพิพาทโดยยังสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันทั้งสองฝ่าย³⁹

กระบวนการไกล่เกลี่ย (Mediation) เป็นกระบวนการจัดการความขัดแย้งที่อาศัยบุคคลซึ่งได้รับความยินยอมจากคู่ขัดแย้ง มีความเป็นกลาง มีทักษะความเชี่ยวชาญในการจัดการความขัดแย้ง แต่ไม่ใช่ผู้ตัดสิน ให้เจรจาตกลงกันโดยสันติ แต่ไม่รวมถึงการดำเนินการในชั้นศาลและชั้นบังคับคดี

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

³⁷บรรหาร กำลา, สรุปลั้มนานาทางวิชาการ เรื่อง การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท : ทางเลือกของสังคมไทย, รัฐสภา, ค้นวันที่ 10 ตุลาคม 2564 จาก

https://www.senate.go.th/assets/portals/93/fileups/272/files/S%E0%B9%88ub_Jun/4seminar/s7%20jun_2_3.pdf.

³⁸กองส่งเสริมการระงับข้อพิพาทกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, ใน เอกสารแนวทางการปฏิบัติงานตามกฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ภาคประชาชน (สำหรับศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน(นำร่อง), (2562), หน้า. 1.

³⁹ธานี วรภัทร์ และคณะ, "รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ “การรวบรวมคดีเรื่องการบังคับตามสัญญาประณีประนอมยอมความอันเกิดจากกระบวนการประนอมข้อพิพาทในประเทศไทย,” สถาบันอนุญาโตตุลาการ. หน้า 6.

การไกล่เกลี่ยก่อนฟ้อง คือ คู่สัญญาได้ตกลงระงับข้อพิพาท โดยไม่ต้องนำคดีไปฟ้องร้องต่อศาล เมื่อตกลงกันได้ก็มีการจัดทำข้อตกลงระงับข้อพิพาทหรือสัญญาประนีประนอมยอมความ

การไกล่เกลี่ยหลังฟ้องต่อศาล คู่ความเมื่อฟ้องคดีต่อศาล สามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยแจ้งความประสงค์ต่อศาล เพื่อให้ศาลได้ตัดสินคดีนั้น หากสามารถตกลงกันได้ คู่ความได้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความและขอให้ศาลได้มีคำพิพากษาตามยอมที่ได้ตกลงกัน⁴⁰

การไกล่เกลี่ยในชั้นศาล

คือ การค้นหาความพอใจว่าจะยุติข้อพิพาทให้เสร็จไปด้วยวิธีการใด จุดมุ่งหมายให้สามารถตกลงกันได้ ผู้ไกล่เกลี่ยมีหน้าที่ให้คู่ความได้เจรจา รวมทั้งกำหนดทางเลือกนำไปสู่ข้อตกลง แนวคิดนี้แยกได้ 3 ประการคือ

1. ระบบไกล่เกลี่ยลดขั้นตอนการปฏิบัติวิธีการทำงานและอำนาจผู้พิพากษาลงมาเพื่อลดอุปสรรคจากการใช้อำนาจตามปกติ
2. ทุกฝ่ายต้องสมัครใจที่จะไกล่เกลี่ย มิเช่นนั้นต้องแจ้งให้ผู้ไกล่เกลี่ยทราบ และส่งสำนวนคืนสู่การพิจารณาตามปกติ
3. ทำให้คู่พิพาทเกิดความพอใจแล้วตกลงระงับข้อพิพาทเป็นการค้นหาความพอใจของคู่ความเป็นสำคัญ

การไกล่เกลี่ยในชั้นฝ่ายปกครอง

กรมการปกครองเป็นองค์กรในการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของประเทศ การอำนวยความสะดวกในสังคม เป็นศูนย์กลางให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่ การดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแพ่งและอาญาเป็นภารกิจของการดำเนินงานศูนย์อำนวยความสะดวกเพื่อช่วยเหลือและให้บริการประชาชนในพื้นที่

การเจรจา คือ คู่กรณีมาเจรจากันทั้งสองฝ่าย การเจรจาเป็นวิธีการที่ดีที่สุดเป็นความสมัครใจของคู่พิพาททั้งสองฝ่ายที่จะเจรจากัน

⁴⁰ อุดม งามเมืองสกุล และวิมลเรขา ศิริชัยวรารณ, "กฎหมายการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน," (วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์., 2563). หน้า 301-302.

การไกล่เกลี่ยในชั้นชุมชน เป็นกระบวนการที่สร้างความเป็นธรรมทางสังคม เปิดโอกาสให้คู่ขัดแย้งแก้ไขปัญหา สร้างแนวทางหรือรูปหรือรูปแบบที่จะชดเชยความเสียหาย มักใช้คนกลาง หรือบุคคลน่าเชื่อถือ⁴¹

ประโยชน์ของการไกล่เกลี่ย

เป็นประโยชน์ต่อคู่กรณีและเสริมสร้างประสิทธิภาพอำนาจความยุติธรรมให้แก่ประชาชน สรุปได้ดังนี้

1. ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย (Saving of Time and money) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท อาจใช้เวลาเพียง ชั่วโมง หรือวันหรือเพียงสัปดาห์ เป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายของคู่ความและทางราชการ หน่วยงานหรือองค์กรจัดบริการไกล่เกลี่ยฟรี คู่กรณีไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ไม่เสียค่าป่วยการ และการไกล่เกลี่ยไม่จำเป็นต้องมีทนายความ การจัดการความขัดแย้งทำให้วิธีการไกล่เกลี่ยจึงประหยัดค่าใช้จ่ายมาก
2. เป็นที่ยุติ (Finality) คู่พิพาทสามารถตกลงกันตามวิธีไกล่เกลี่ยทำให้อายุยุติคดีปัญหาของการอุทธรณ์
3. ข้อยุติที่ได้นั้นมีความเหมาะสมกับคู่พิพาท (Custom Made Solution) คู่พิพาทสามารถเลือกที่จะทำข้อตกลงเท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย
4. การยอมรับของคู่พิพาท (Compliance) คู่ความหาข้อยุติด้วยตนเอง ยอมรับปฏิบัติตามข้อตกลงมากกว่าที่ศาลพิพากษาและจะต้องบังคับคดีต่อไป
5. เป็นความลับ (Confidentiality) การไกล่เกลี่ยเป็นเรื่องเฉพาะคู่กรณี มีคู่กรณีกับผู้ไกล่เกลี่ยและบุคคลภายนอกที่คู่กรณีเห็นชอบให้เข้าร่วม การประชุมของคู่กรณีและผู้ที่เกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นความลับ ห้ามคู่กรณี ผู้ไกล่เกลี่ยเปิดเผย และอาจมีข้อตกลงกันว่าห้ามนำข้อเท็จจริงในการประชุมใช้อ้างอิงในศาล
6. การควบคุมกระบวนการระงับข้อพิพาท (Process Control) คู่พิพาทสามารถตกลงกันหรือควบคุมการไกล่เกลี่ย สามารถคัดเลือกคนกลางเป็นผู้ไกล่เกลี่ยให้มากำหนดประเด็นหรือความต้องการที่แท้จริง เพื่อแสวงหาทางออกเพื่อยุติข้อพิพาทมากกว่าการดำเนินคดีในศาล คู่พิพาทมีโอกาสได้พูดคุยและตัดสินใจว่าผลที่ได้รับจะผูกพันหรือไม่
7. สามารถบังคับได้ (Enforceable Agreement) มีผลผูกพันเป็นสัญญา ประนีประนอมยอมความ

⁴¹ กองส่งเสริมการระงับข้อพิพาทกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, ใน เอกสารแนวทางการปฏิบัติงานตามกฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ภาคประชาชน (สำหรับศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน(นำร่อง), หน้า. 2-4.

8. สามารถหาข้อยุติได้ รักษาความสัมพันธ์ระหว่างกันได้หรือก่อให้เกิดความสัมพันธ์ในระยะยาว (Preservation or Enhancement of Long-term Relationships)

9. มีความยืดหยุ่น (Flexibility)

10. คุณภาพ (Quality) ผู้ที่ทำหน้าที่การไกล่เกลี่ยเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ ความรู้ความสามารถ มีจริยธรรม

11. ยังคงสิทธิในการดำเนินคดีในศาล (Right to Trial) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นเพียงส่วนเสริม สำหรับการดำเนินคดีในศาล หากคู่กรณียังมีความต้องการ

12. ไม่เป็นทางการ การไกล่เกลี่ยมีวิธีพิจารณาต่างจากอนุญาโตตุลาการหรือศาล ต้องการบรรยากาศการพูดคุยเจรจา เป็นกันเอง ยืดหยุ่นผ่อนคลาย ไม่เคร่งครัด ให้คู่กรณีได้พูดคุยเจรจากันด้วยความสบายใจ ไม่ตึงเครียด เกิดความไว้วางใจและเปิดเผยความต้องการที่แท้จริงของแต่ละฝ่าย⁴²

บทบาทหน้าที่ของผู้ไกล่เกลี่ย

ผู้ไกล่เกลี่ยต้องเป็นคนกลาง ช่วยให้คู่ความทั้งสองฝ่ายมาคืนดี สามารถแก้ไขปัญหาข้อพิพาทในลักษณะที่ทั้งสองฝ่ายต่างยอมรับ โดยการนำคู่ความทั้งสองมาพบกันเพื่อเจรจา จัดความเป็นคดีร่วมกัน หาข้อมูลช่วยให้การเจรจาสำเร็จ จัดความยุ่งยากออกเสีย แปลและตีความในเรื่องเจรจาให้แก่คู่ความทั้งสองฝ่ายเข้าใจข้อเท็จจริงตรงกัน อำนวยความสะดวกในการเจรจา เช่น การประชุมให้เรียบร้อย ทำให้การเจรจาราบรื่น แนะนำและช่วยเหลือคู่ความในการประเมินค่าใช้จ่าย ความเสียหายและเวลาที่ต้องเสียไป เมื่อเทียบกับการดำเนินคดีทางศาล และผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการไกล่เกลี่ยได้สำเร็จ เปรียบเทียบกัน การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ผู้ไกล่เกลี่ยไม่มีอำนาจในการกำหนดข้อตกลงให้แก่คู่ความ ไม่มีอำนาจในการตัดสินข้อพิพาทเช่น ผู้พิพากษา แต่ผู้ไกล่เกลี่ยเข้ามาเป็นคนกลาง เพื่อเข้าช่วยในการเจรจาต่อรองเพื่อให้ง่ายเกิดความสะดวกในการเจรจาและช่วยให้คู่ความค้นพบทางออกของปัญหาและเป็นที่พอใจทั้งสองฝ่าย

1. ผู้ไกล่เกลี่ยมีหน้าที่และอำนาจ ดังนี้

1.1 ดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้วยความเป็นธรรม

1.2 กำหนดแนวทางและจัดให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

1.3 ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกและเสนอแนะคู่กรณีในการแสวงหาแนวทางการยุติข้อพิพาท

1.4 จัดทำข้อตกลงระงับข้อพิพาทตามผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

⁴²เรื่องเดียวกัน หน้า 5- 6.

1.5 ผู้ไกล่เกลี่ยกระทำการตามหน้าที่โดยสุจริต ย่อมได้รับการคุ้มครองไม่ต้อง
รับผิดชอบทั้งทางแพ่งและทางอาญา

2. ผู้ไกล่เกลี่ยต้องถือปฏิบัติตามจริยธรรมดังนี้⁴³

- 2.1 ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นกลาง อีสุระ ยุติธรรมไม่เลือกปฏิบัติ
- 2.2 เข้าร่วมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททุกครั้ง กรณีไม่อาจเข้าร่วมได้ ต้องแจ้ง
เหตุผลและความจำเป็นให้หน่วยงานซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ทราบ
- 2.3 ปฏิบัติหน้าที่ไกล่เกลี่ยด้วยความสุภาพ
- 2.4 ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรวดเร็วไม่ทำให้การไกล่เกลี่ยล่าช้าเกินควร
- 2.5 ซื่อสัตย์สุจริตไม่เรียกรับหรือรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากคู่กรณีหรือ
บุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาท
- 2.6 รักษาความลับที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
- 2.7 ไม่กระทำการในลักษณะเป็นการชี้ขาดข้อพิพาทหรือบังคับให้คู่กรณีฝ่ายใด
ลงลายมือชื่อในข้อตกลงระดับพิพาท

2.8 กรณีอื่นตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมกำหนดในกฎกระทรวง

3. ผู้ไกล่เกลี่ยต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงที่อาจเป็นเหตุอันควรสงสัยถึงความไม่เป็น
กลางและความเป็นอีสุระในการปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยให้คู่กรณีทราบโดยเฉพาะที่
เกี่ยวข้องกับคู่กรณีฝ่ายใด

4. ห้ามไม่ให้ผู้ไกล่เกลี่ยกระทำการใดๆที่เป็นการบังคับ ชูเชิญ หลอกลวงหรือ
กระทำการโดยมิชอบด้วยประการใดๆเพื่อให้คู่กรณีทำข้อตกลงระดับข้อพิพาท

ประเภทคดีที่สามารถไกล่เกลี่ยได้

ข้อพิพาทที่เหมาะสมสำหรับการใช้วิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ได้แก่

1. ข้อพิพาททางแพ่งและพาณิชย์ทั่วไปคดีที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างเอกชน
ด้วยกัน โดยส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสามารถบุคคลทรัพย์สิน นิติกรรมสัญญา
หนี้สิน ครอบครัว มรดก คดีแพ่งจะไม่กระทบกระเทือนต่อสาธารณชน กฎหมายจึงสามารถให้
ประนีประนอมยอมความกันได้⁴⁴

⁴³เรื่องเดียวกัน. หน้า 8-9.

⁴⁴สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดพะเยา, ใน คู่มือแนวทางการปฏิบัติงานตามโครงการฝึกอบรมหัวข้อ “โครงการเพิ่มองค์ความรู้และศักยภาพคณะผู้ไกล่เกลี่ยและประนีประนอมข้อพิพาททางแพ่ง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562, (2562), หน้า.. 4-6.

2. ข้อพิพาททางอาญาที่ยอมความได้
3. ข้อพิพาทอื่นที่ยุติได้โดยวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท⁴⁵

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประนีประนอมยอมความและการไกล่เกลี่ย

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลยุติธรรม

1. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

“สัญญาซึ่งคู่สัญญาจะรับข้อพิพาทซึ่งมีอยู่หรือจะมีขึ้นนั้นให้เสร็จไปต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน คือการประนีประนอมยอมความ⁴⁶ ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิด หรือลายมือชื่อตัวแทนของฝ่ายนั้นเป็นสำคัญ ถึงจะฟ้องร้องให้บังคับคดีได้⁴⁷

2. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

“ศาลมีอำนาจสั่งตามที่เห็นสมควรให้คู่ความมาศาลด้วยตนเอง ถึงแม้ว่าคู่ความนั้น ๆ จะได้มีทนายความว่าต่างแยกต่างอยู่แล้วก็ตาม ถ้าศาลเห็นว่ากรณีที่คู่ความมาศาลด้วยตนเอง อาจยังให้เกิดความตกลงหรือการประนีประนอมยอมความให้ศาลสั่งให้คู่ความมาศาลด้วยตนเอง⁴⁸ ศาลมีอำนาจที่จะไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ตกลงกัน หรือประนีประนอมยอมความกันในข้อที่พิพาทนั้น⁴⁹ ศาลจะสั่งให้ดำเนินการเป็นการลับเฉพาะต่อหน้าตัวความทุกฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยจะให้มีความอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้

เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอศาลอาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเป็นผู้ประนีประนอม เพื่อช่วยเหลือศาลในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้

⁴⁵ กองการต่างประเทศ สำนักงานศาลยุติธรรม, ใน การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ฉบับไทย – อังกฤษ, (นนทบุรี: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ้ง, 2562), หน้า. 2.

⁴⁶ มาตรา 850 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2535

⁴⁷ มาตรา 851 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พ.ศ. 2535

⁴⁸ มาตรา 19 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พ.ศ. 2477.

⁴⁹ มาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2542.

ประนีประนอมกัน⁵⁰ ตามที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกา⁵¹ที่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับแล้ว⁵²

มาตรา 20 ตริ ก่อนยื่นฟ้องคดี บุคคลที่จะเป็นคู่ความอาจยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจหากมีการฟ้องคดีนั้น เพื่อขอให้ศาลแต่งตั้งผู้ประนีประนอมทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยให้คู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้ตกลงหรือประนีประนอมยอมความกันในข้อพิพาท โดยคำร้องนั้นให้ระบุชื่อและภูมิลำเนาของคู่กรณีที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งรายละเอียดของข้อพิพาท เมื่อศาลเห็นสมควรให้ศาลรับคำร้องนั้นไว้แล้วดำเนินการสอบถามความสมัครใจของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งในการเข้าร่วมการไกล่เกลี่ย หากคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งยินยอมเข้าร่วมการไกล่เกลี่ย ให้ศาลมีอำนาจเรียกคู่กรณีที่เกี่ยวข้องมาศาลด้วยตนเองโดยคู่กรณีจะมีหนายความมาด้วยหรือไม่ก็ได้ และแต่งตั้งผู้ประนีประนอมดำเนินการไกล่เกลี่ยต่อไปโดยให้นำความในมาตรา 20 ทวิมาใช้บังคับโดยอนุโลม ถ้าคู่กรณีที่เกี่ยวข้องสามารถตกลงหรือประนีประนอมยอมความกันได้ให้ผู้ประนีประนอมเสนอข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาล หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความเป็นไปตามเจตนาของคู่กรณี หลักแห่งความสุจริต เป็นธรรม และไม่ฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ก็ให้คู่กรณีลงลายมือชื่อในข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น

ในวันทำข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความตามวรรคหนึ่งคู่สัญญาอาจร้องขอให้ศาลมีคำพิพากษาตามยอม พร้อมแสดงเหตุผลความจำเป็นต่อศาล หากศาลเห็นว่าการณีมีความจำเป็นที่สมควรจะมีคำพิพากษาไปในเวลานั้น ก็ให้ศาลมีคำพิพากษาไปตามข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าวได้โดยให้นำความในมาตรา 138 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

การขอและการดำเนินการตามมาตรานี้ ไม่ต้องเสียค่าขึ้นศาล
คำสั่งของศาลที่ออกตามความในมาตรานี้ให้เป็นที่สุด

⁵⁰มาตรา 20 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พ.ศ. 2477 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2542

⁵¹มาตรา 20 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2551.

⁵²เรื่องเดียวกัน หน้า 20.

เมื่อการไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลงโดยไม่เป็นผล หากปรากฏว่าอายุความครบกำหนดไปแล้วหลังจากยื่นคำร้องหรือจะครบกำหนดภายใน 60 วันนับแต่วันที่การไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลง ให้อายุความขยายออกไปอีก 60 วันนับแต่วันที่การไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลง⁵³

มาตรา 138 ในคดีที่คู่ความตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดีโดยมิได้มีการถอนคำฟ้องนั้น และข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความกันนั้นไม่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ให้ศาลจดยางานพิสดารแสดงข้อความแห่งข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความเหล่านั้นไว้ แล้วพิพากษาไปตามนั้น

ห้ามมิให้อุทธรณ์คำพิพากษาเช่นว่านี้ เว้นแต่ในเหตุต่อไปนี้

- (1) เมื่อมีข้อกล่าวอ้างว่าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฉ้อฉล
- (2) เมื่อคำพิพากษานั้นถูกกล่าวอ้างว่าเป็นการละเมิดต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันเกี่ยวข้องด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน
- (3) เมื่อคำพิพากษานั้นถูกกล่าวอ้างว่ามีได้เป็นไปตามข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความ

ถ้าคู่ความตกลงกันเพียงแต่ให้เสนอคดีต่ออนุญาโตตุลาการ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยอนุญาโตตุลาการมาใช้บังคับ⁵⁴

3. ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

การดำเนินการให้มีการไกล่เกลี่ย

กรณีมีคดีขึ้นสู่ศาล หากผู้รับผิดชอบขอพระราชทานศาลหรือองค์คณะผู้พิพากษาเห็นสมควร หรือเมื่อคู่ความตกลงให้มีการไกล่เกลี่ย⁵⁵ โดยอาจเชิญชวนหรือให้คำแนะนำกระบวนการ วิธีการ รวมทั้งข้อมูลที่เป็นประโยชน์⁵⁶

ในกรณีที่คู่ความประสงค์จะให้มีการไกล่เกลี่ย คู่ความอาจแจ้งความประสงค์ต่อศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาลหรือแถลงต่อองค์คณะผู้พิพากษาในระหว่างการพิจารณา⁵⁷

⁵³ มาตรา 20 ตีรี้ แห่งพระราชบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 32) พ.ศ. 2563

⁵⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พ.ศ. 2477 มาตรา 138

⁵⁵ มาตรา 6-64 แห่งข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554

⁵⁶ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 7

⁵⁷ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 8

ในกรณีที่คู่ความฝ่ายใดแจ้งความประสงค์ต่อศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาลให้เจ้าหน้าที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยหรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายดำเนินการสอบถามความประสงค์ของคู่ความฝ่ายอื่น หากคู่ความทุกฝ่ายประสงค์จะให้มีการไกล่เกลี่ย ให้เจ้าหน้าที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยรายงานให้องค์คณะผู้พิพากษาหรือผู้รับผิดชอบราชการศาลทราบ ในกรณีนี้ ให้เจ้าหน้าที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยดำเนินการจัดให้มีการไกล่เกลี่ยตามข้อกำหนดนี้ เว้นแต่องค์คณะผู้พิพากษาจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น⁵⁸

ในกรณีที่คู่ความฝ่ายใดแถลงขอให้มีการไกล่เกลี่ยต่อองค์คณะผู้พิพากษาในระหว่างการพิจารณา ให้องค์คณะผู้พิพากษาสอบถามคู่ความฝ่ายอื่น หากคู่ความทุกฝ่ายประสงค์จะให้มีการไกล่เกลี่ยและองค์คณะผู้พิพากษาเห็นสมควร องค์คณะผู้พิพากษาอาจดำเนินการไกล่เกลี่ยเองหรือมีคำสั่งให้ศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาลดำเนินการจัดให้มีการไกล่เกลี่ยต่อไปทั้งนี้ องค์คณะผู้พิพากษาอาจกำหนดระยะเวลาหรือเงื่อนไขอื่นใดเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยด้วยก็ได้⁵⁹

การไกล่เกลี่ยโดยองค์คณะผู้พิพากษา องค์คณะผู้พิพากษาหรือให้ผู้พิพากษาคณะหนึ่งหรือหลายคนอาจไกล่เกลี่ยก็ได้⁶⁰

การไกล่เกลี่ยโดยผู้ประนีประนอม

การแต่งตั้งผู้ประนีประนอม

ผู้รับผิดชอบราชการศาลหรือองค์คณะผู้พิพากษาอาจแต่งตั้งผู้ประนีประนอมเพื่อช่วยเหลือคดี เพื่อการไกล่เกลี่ยตามข้อกำหนดนี้ก็ได้⁶¹

การแต่งตั้งข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พนักงานราชการหรือลูกจ้างของสำนักงานศาลยุติธรรมคนหนึ่งหรือหลายคนที่ได้รับมอบหมายจากศาลจัดให้เป็นผู้ประนีประนอมเป็นการเฉพาะในศาลนั้น ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ผู้รับผิดชอบราชการศาลกำหนด

การแต่งตั้งข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พนักงานราชการหรือลูกจ้างคนหนึ่งหรือหลายคนที่ได้รับราชการในศาลอื่นให้เป็นผู้ประนีประนอมจะทำได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากผู้นั้นและได้รับความเห็นชอบจากผู้รับผิดชอบราชการศาลที่ผู้นั้นรับราชการอยู่⁶²

⁵⁸ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 9

⁵⁹ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 10

⁶⁰ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 11

⁶¹ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 12

⁶² ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 13

หากการดำเนินกระบวนการไกล่เกลี่ยทำให้การพิจารณาคดีล่าช้าศาลอาจสั่งให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาไปพร้อมกับการไกล่เกลี่ยก็ได้ ศาลอาจแต่งตั้งให้ศาลอื่นจัดให้มีการไกล่เกลี่ยแทนก็ได้แต่จะต้องได้รับความยินยอมจากศาลที่ได้รับการแต่งตั้ง

กรณีคู่ความประสงค์จะให้ศาลมีคำพิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความให้ลงลายมือชื่อในสัญญา ต่อหน้าผู้พิพากษาในศาลที่ได้รับการแต่งตั้ง และให้ผู้พิพากษาลงลายมือชื่อในสัญญาประนีประนอมยอมความพร้อมบันทึกรายงานกระบวนการพิจารณา แล้วส่งให้ศาลเดิมพิจารณาและพิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความ⁶³ ในกรณีที่กระบวนการไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลงเพราะเหตุคู่ความสามารถระงับข้อพิพาทได้ด้วยการถอนฟ้องหรือขอให้ศาลมีคำพิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความตามข้อ 35 (1) ผู้พิพากษาที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ประนีประนอมในคดีนั้นอาจได้รับมอบหมายให้เป็นองค์คณะผู้พิพากษาที่มีอำนาจพิจารณาคดีนั้นก็ได้⁶⁴

การเปิดเผยข้อเท็จจริงและการคัดค้านผู้ประนีประนอม

เมื่อได้รับการแต่งตั้งแล้ว ผู้ประนีประนอมต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงซึ่งอาจเป็นเหตุอันควรสงสัยถึงความเป็นกลางของตนให้คู่ความทราบโดยทันที

นับแต่เวลาที่ได้รับการแต่งตั้งและตลอดระยะเวลาที่กระบวนการไกล่เกลี่ยยังไม่สิ้นสุด หากปรากฏข้อเท็จจริงตามวรรคหนึ่งขึ้นภายหลังได้รับการแต่งตั้ง ผู้ประนีประนอมต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงเช่นว่านั้นให้คู่ความทราบโดยทันที เว้นแต่จะได้แจ้งให้คู่ความทราบแล้ว⁶⁵

คู่ความอาจคัดค้านผู้ประนีประนอมได้ หากปรากฏข้อเท็จจริงซึ่งเป็นเหตุอันควรสงสัยถึงความเป็นกลางของผู้ประนีประนอม แต่คู่ความจะคัดค้านผู้ประนีประนอมซึ่งตนได้ให้ความยินยอมในการแต่งตั้งมิได้ เว้นแต่คู่ความฝ่ายนั้นไม่รู้หรือไม่มีเหตุอันควรรู้ถึงเหตุแห่งการคัดค้านในขณะที่ให้คำยินยอม⁶⁶

คู่ความที่ประสงค์จะคัดค้านผู้ประนีประนอมต้องแจ้งเหตุแห่งการคัดค้านให้ผู้รับผิดชอบราชการศาลหรือองค์คณะผู้พิพากษาที่แต่งตั้งผู้ประนีประนอมนั้นทราบก่อนเริ่มกระบวนการไกล่เกลี่ย หรือภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ารู้ถึงข้อเท็จจริงตามข้อ 19 วรรคหนึ่งแล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ต้องกระทำก่อนกระบวนการไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลงตามข้อ 35

⁶³ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 17

⁶⁴ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 18

⁶⁵ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 19.

⁶⁶ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 20

การที่ผู้ประนีประนอมถอนตัวไม่ถือว่าเป็นการยอมรับข้อเท็จจริงตามที่คู่ความยกขึ้นคัดค้านในกรณีที่มีการคัดค้าน ให้ผู้รับผิดชอบราชการศาลหรือองค์คณะผู้พิพากษาที่แต่งตั้งผู้ประนีประนอมเป็นผู้พิจารณาและมีคำสั่งตามที่เห็นสมควร⁶⁷

กระบวนการไกล่เกลี่ย

เมื่อมีการแต่งตั้งผู้ประนีประนอมในคดีใดแล้ว การรับส่งเอกสาร สำนวนคดี หรือการติดต่อใด ๆ ระหว่างศาลกับผู้ประนีประนอมให้เป็นไปตามที่ศาลนั้นกำหนด

ในกรณีที่ผู้ประนีประนอมประสงค์จะศึกษาเอกสารในสำนวนคดีเพื่อประโยชน์ในการเตรียมตัวไกล่เกลี่ย ให้เจ้าหน้าที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยจัดเอกสารในสำนวนคดีให้แก่ผู้ประนีประนอมตามหลักเกณฑ์ของศาลนั้นหรือตามที่ศาลเห็นสมควร⁶⁸

คู่ความที่เป็นบุคคลธรรมดาพึงเข้าร่วมประชุมไกล่เกลี่ยด้วยตนเอง เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันไม่อาจก้าวล่วงได้ คู่ความนั้นอาจแต่งตั้งตัวแทนที่มีอำนาจตัดสินใจและทำสัญญาประนีประนอมยอมความเข้าร่วมประชุมไกล่เกลี่ยก็ได้

คู่ความที่เป็นนิติบุคคลพึงแต่งตั้งตัวแทนที่มีอำนาจตัดสินใจและทำสัญญาประนีประนอมยอมความเข้าร่วมประชุมไกล่เกลี่ย โดยทำเป็นหนังสือส่งต่อเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ไกล่เกลี่ย เว้นแต่จะได้แต่งตั้งผู้มีอำนาจทำสัญญาประนีประนอมยอมความไว้ในคดีแล้ว เมื่อเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยได้รับหนังสือแต่งตั้งตัวแทนแล้ว ให้ตรวจสอบความถูกต้องของผู้มอบอำนาจและผู้รับมอบอำนาจและขอบเขตอำนาจที่ได้รับมอบ ในกรณีที่หนังสือมอบอำนาจมีข้อบกพร่องหรือมีข้อจำกัดเกี่ยวกับขอบเขตอำนาจที่ได้รับมอบ ให้แจ้งให้ผู้ประนีประนอมทราบ⁶⁹ ผู้ประนีประนอมอาจกำหนดขั้นตอนหรือแนวทางในการดำเนินการไกล่เกลี่ยตามที่เห็นสมควร โดยคำนึงถึงความประสงค์ของคู่ความที่จะระงับข้อพิพาทด้วยความรวดเร็ว ประนีประนอมแจ้งขั้นตอนให้คู่ความทราบว่า ข้อเสนอและคำแถลงศาลจะเก็บเป็นความลับ คู่ความไม่มีสิทธิใช้อ้างอิง และหากคดีไม่สามารถตกลงกันได้ก็ไม่มีผลต่อการพิจารณาและคำพิพากษาของศาล⁷⁰

ผู้ประนีประนอมอาจให้คู่ความเสนอข้อเท็จจริงหรือข้อมูลเบื้องต้นแห่งข้อพิพาท ข้อเสนอในการระงับข้อพิพาทต่อผู้ประนีประนอม อาจเสนอให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่าง

⁶⁷ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 21.

⁶⁸ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 24

⁶⁹ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 25

⁷⁰ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 26

คู่ความก็ได้ ผู้ประนีประนอมจะจัดให้มีการดำเนินการตามที่คู่ความขอหรือไม่ก็ได้⁷¹ ผู้ประนีประนอมอาจอนุญาตให้เฉพาะแต่ตัวความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทุกฝ่ายอยู่ในการประชุม โกล่เกลี่ยก็ได้แต่ต้องแจ้งถึงการดำเนินการโกล่เกลี่ยนั้นให้คู่ความฝ่ายที่มีได้เข้าร่วมทราบ⁷² ผู้ประนีประนอมอาจเปิดเผยสาระของข้อมูลนั้นให้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งทราบ เว้นแต่ข้อมูลที่คู่ความได้ให้ไว้โดยห้ามมิให้เปิดเผย⁷³ กระบวนการโกล่เกลี่ยให้ดำเนินการเป็นการลับ และไม่ให้มีการบันทึกรายละเอียดของการโกล่เกลี่ยไว้ เว้นแต่คู่ความจะตกลงกันให้บันทึกรายละเอียดของการโกล่เกลี่ยทั้งหมดหรือแต่บางส่วน⁷⁴

ผู้ประนีประนอมอาจจัดทำสัญญาประนีประนอมยอมกันได้ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์โกล่เกลี่ยไม่ได้เป็นผู้จัดทำสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ผู้ประนีประนอมอาจขอให้เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์โกล่เกลี่ยช่วยตรวจสอบว่าข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความกันนั้นเป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมายหรือไม่ก็ได้ คู่ความอาจขอให้องค์คณะผู้พิพากษาให้ความเห็นเกี่ยวกับจำนวนค่าทนายความที่เหมาะสมเพื่อให้คู่ความกำหนดไว้ในสัญญาประนีประนอมยอมความ หากเห็นสมควรจะให้ความเห็นก็ได้ หากการจัดทำสัญญาดังกล่าวมีค่าใช้จ่ายจะกระทำได้อีกเมื่อได้รับความยินยอมจากคู่ความทุกฝ่ายก่อนและคู่ความตกลงรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายนั้นแล้ว⁷⁵ หรืออาจขยายระยะเวลาในการโกล่เกลี่ยออกไปอีกก็ได้ถ้าจะเป็นประโยชน์ของคู่ความทุกฝ่ายและมีได้ทำให้ล่าช้าเกินสมควร หากมีลักษณะประวิงคดีให้ชักช้า ให้ผู้ประนีประนอมรายงานให้ผู้รับผิดชอบราชการศาลหรือองค์คณะผู้พิพากษาที่แต่งตั้งทราบโดยเร็ว⁷⁶

ผู้ประนีประนอมต้องปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศหรือหลักเกณฑ์ใด ๆ เกี่ยวกับการโกล่เกลี่ยเพื่อให้การโกล่เกลี่ยเป็นไปด้วยความเรียบร้อยโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของคู่ความ⁷⁷

⁷¹ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการโกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 27.

⁷²ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการโกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 29.

⁷³ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการโกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 30.

⁷⁴ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการโกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 31.

⁷⁵ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการโกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 32.

⁷⁶ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการโกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 33

⁷⁷ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการโกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 34

การสิ้นสุดแห่งกระบวนการไกล่เกลี่ย

หากถอนฟ้องหรือขอให้ศาลมีคำพิพากษาตามยอม หรือไม่ประสงค์ไกล่เกลี่ย หรือไม่สามารถระงับข้อพิพาท หรือผู้ประนีประนอมผู้รับผิดชอบฯ หรือองค์คณะฯ เห็นว่าการดำเนินการไกล่เกลี่ยต่อไปจะไม่เป็นประโยชน์⁷⁸ ให้รายงานผลเพื่อดำเนินการต่อไปโดยเร็ว⁷⁹

การรักษาความลับของข้อมูลในการไกล่เกลี่ย

ในกรณีที่คู่ความไม่ได้ตกลงไว้เป็นอย่างอื่น ให้รักษาข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นความลับ เว้นแต่เป็นการใช้เท่าที่จำเป็นเพื่อปฏิบัติหรือบังคับให้เป็นไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความ⁸⁰ การขอให้ศาลมีคำสั่งให้ส่งเอกสารหรือหมายเรียกให้บุคคลใดมาเปิดเผยความลับหรือพยานหลักฐานที่กำหนดไว้ในข้อ 38 วรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่เป็นการกระทำเท่าที่จำเป็นเพื่อปฏิบัติหรือบังคับให้เป็นไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความ⁸¹

ศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาล

ให้มีศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาลตามความจำเป็น เพื่อดำเนินงานไกล่เกลี่ยของศาล ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมและสนับสนุนการนำวิธีการระงับข้อพิพาททางเลือกโดยเฉพาะการไกล่เกลี่ยมาใช้อย่างแพร่หลาย⁸²

ให้ศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาลมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้⁸³

- (1) ดำเนินการเพื่อให้มีการไกล่เกลี่ยตามที่ผู้รับผิดชอบราชการศาลหรือองค์คณะผู้พิพากษามอบหมายหรือมีคำสั่ง
- (2) ส่งเสริมและเผยแพร่วิธีการระงับข้อพิพาททางเลือก โดยเฉพาะการไกล่เกลี่ย
- (3) จัดทำสารบบและสำนวนคดีไกล่เกลี่ย
- (4) จัดทำและรายงานข้อมูลและสถิติเกี่ยวกับการดำเนินการไกล่เกลี่ยของศาล ตลอดจนผลการประเมินผลการทำงานไกล่เกลี่ยของศาล
- (5) จัดทำบัญชีผู้ประนีประนอมและประสานงานกับผู้ประนีประนอม

⁷⁸ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 35.

⁷⁹ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 36

⁸⁰ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 37.

⁸¹ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 39

⁸²ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 62

⁸³ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 63

(6) รวบรวมผลการปฏิบัติงานของผู้ประเมินประเมิน

(7) ประสานงานกับหน่วยงานอื่นเกี่ยวกับการดำเนินวิธีการระดับข้อพิพาท
ทางเลือก

(8) ดำเนินการอื่นใดที่ผู้รับผิดชอบราชการศาลมอบหมาย

ในกรณีที่ศาลโดยยังไม่มีตำแหน่งหัวหน้าศูนย์และเจ้าหน้าที่ศูนย์ใกล้เคียงประจำศาลให้ผู้รับผิดชอบราชการศาลแต่งตั้งหรือมอบหมายให้ข้าราชการศาลยุติธรรมคนหนึ่งทำหน้าที่เป็นหัวหน้าศูนย์ใกล้เคียงประจำศาลเพื่อรับผิดชอบดูแลงานต่าง ๆ ของศูนย์ใกล้เคียงประจำศาลให้เป็นไปโดยเรียบร้อย และอาจแต่งตั้งหรือมอบหมายให้ข้าราชการศาลยุติธรรมพนักงานราชการหรือลูกจ้างของสำนักงานศาลยุติธรรมคนหนึ่งหรือหลายคนเป็นเจ้าหน้าที่ศูนย์ใกล้เคียงประจำศาลเพื่อช่วยเหลือและดำเนินงานต่าง ๆ ของศูนย์ใกล้เคียงประจำศาล⁸⁴

กฎหมายที่เกี่ยวข้องของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล

1. พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

เมื่อมีข้อพิพาทของประชาชนในเขตอำเภอและคูพิพาทตกลงยินยอมให้ไกล่เกลี่ยให้คูพิพาทเลือกบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ให้นายอำเภอ พนักงานอัยการประจำจังหวัดหรือปลัดอำเภอที่ได้รับมอบหมาย เป็นประธาน มีอำนาจหน้าที่รับฟังข้อพิพาทโดยตรง ดำเนินการไกล่เกลี่ยโดยเร็ว หากตกลงกันได้ให้จัดทำสัญญาประนีประนอมยอมความ และมีผลผูกพันคูพิพาท ข้อตกลงดังกล่าวมีผลเช่นเดียวกับคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ หากไม่อาจตกลงกันได้ให้จำหน่ายข้อพิพาท⁸⁵

หากคูพิพาทไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความ ให้ยื่นคำร้องต่อพนักงานอัยการ เพื่อยื่นคำร้องต่อศาลให้ออกคำสั่งบังคับให้ และนำกฎหมายว่าด้วยอนุญาโตตุลาการมาใช้บังคับโดยอนุโลม เมื่อรับข้อพิพาทไว้พิจารณา ให้อายุความในการฟ้องร้องคดีระงับหยุดยั้ง จนถึงวันที่ผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทสั่งจำหน่ายหรือวันที่คูพิพาททำสัญญาประนีประนอมยอมความกัน แล้วแต่กรณีความในมาตรานี้ให้ใช้กับเขตของกรุงเทพมหานครด้วยโดยอนุโลม

⁸⁴ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 64

⁸⁵ มาตรา 61/2 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534

2. กฎกระทรวงว่าด้วยการไถ่เกวี่และประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ.

2553

กำหนดให้หลักเกณฑ์และวิธีการ การดำเนินการไถ่เกวี่ข้อพิพาทและการจัดทำสัญญาประนีประนอมยอมความและได้ให้ความหมาย คำว่า “ข้อพิพาท” ไว้ว่า ข้อพิพาททางแพ่งเกี่ยวกับมรดก ที่ดิน และข้อพิพาททางแพ่งอื่นที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 200,000 บาทหรือมากกว่านั้นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

การดำเนินการไถ่เกวี่และประนอมข้อพิพาท

ในกรณีที่คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งประสงค์จะให้มีการไถ่เกวี่และประนอมข้อพิพาทให้แจ้งความประสงค์เป็นคำร้องขอต่อนายอำเภอ โดยจะทำเป็นหนังสือส่งด้วยตนเองหรือส่งทางไปรษณีย์ หรือแจ้งด้วยวาจา ณ ที่ว่าการอำเภอที่ตนมีภูมิลำเนาได้ ในกรณีแจ้งด้วยวาจา ให้นายอำเภอจดแจ้งรายละเอียดและให้ผู้ร้องลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

เมื่อนายอำเภอได้รับคำร้องขอตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้แจ้งให้คู่พิพาทอีกฝ่ายหนึ่งทราบและสอบถามว่าประสงค์จะเข้าสู่กระบวนการไถ่เกวี่และประนอมข้อพิพาทหรือไม่ หากเป็นกรณีที่มีคู่พิพาทหลายฝ่าย ให้แจ้งและสอบถามคู่พิพาททุกฝ่าย

ในกรณีที่คู่พิพาททุกฝ่ายตกลงยินยอมที่จะเข้าสู่กระบวนการไถ่เกวี่และประนอมข้อพิพาทให้นายอำเภอแจ้งเป็นหนังสือให้คู่พิพาททุกฝ่ายทราบพร้อมทั้งกำหนดวันเวลา และสถานที่ให้คู่พิพาททุกฝ่ายมาพร้อมกันเพื่อเลือกผู้ไถ่เกวี่และประธานคณะผู้ไถ่เกวี่

เมื่อคู่พิพาททุกฝ่ายมาพร้อมกันแล้ว ให้นายอำเภอดำเนินการให้คู่พิพาทเลือกผู้ไถ่เกวี่ของตนและร่วมกันเลือกว่าจะให้นายอำเภอ พนักงานอัยการประจำจังหวัด หรือปลัดอำเภอเป็นประธานคณะผู้ไถ่เกวี่ และจัดให้มีการบันทึกความตกลงยินยอมไว้ในสารบบการไถ่เกวี่และประนอมข้อพิพาท พร้อมทั้งให้คู่พิพาททุกฝ่ายลงลายมือชื่อในสารบบนั้น

ในกรณีที่คู่พิพาทไม่อาจรวมกันเลือกประธานคณะผู้ไถ่เกวี่ได้ ให้นายอำเภอเป็นผู้กำหนดประธานคณะผู้ไถ่เกวี่

ในกรณีที่คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ยินยอมเข้าสู่กระบวนการไถ่เกวี่และประนอมข้อพิพาทให้นายอำเภอจำหน่ายคำร้องขอไถ่เกวี่และประนอมข้อพิพาทนั้นและแจ้งให้ผู้ร้องขอทราบ⁸⁶

เมื่อมีการเลือกหรือกำหนดผู้ไถ่เกวี่และประธานคณะผู้ไถ่เกวี่แล้ว ให้ประธานคณะผู้ไถ่เกวี่นัดประชุมคณะผู้ไถ่เกวี่ภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่มิฉะนั้นผู้ไถ่เกวี่

⁸⁶ มาตรา 11 แห่งกฎกระทรวงว่าด้วยการไถ่เกวี่และประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553

ครบถ้วน เพื่อพิจารณาคำร้องขอไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ในกรณี que เห็นว่าผู้ร้องขอใช้ สิทธิโดยไม่สุจริตหรือการดำเนินการต่อไปจะเป็นผลให้เกิดการได้เปรียบหรือเสียเปรียบแก่ คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในการดำเนินคดีทางศาล ให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยมีมติไม่รับคำร้องขอนั้นไว้ พิจารณาและให้ยุติเรื่องในกรณีอื่นให้รับคำร้องขอนั้นไว้เพื่อดำเนินการต่อไป⁸⁷ การดำเนินการ ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท โดยปกติให้กระทำ ณ ที่ว่าการอำเภอ แต่ในกรณีจำเป็นประธาน คณะผู้ไกล่เกลี่ยจะกำหนดให้ดำเนินการ ณ สถานที่ราชการอื่นก็ได้แต่ต้องแจ้งให้คู่พิพาททราบ ล่วงหน้าตามสมควร

ให้อำเภอส่งหนังสือนัดหมายการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทแจ้งวัน เวลา และสถานที่ไปยังคณะผู้ไกล่เกลี่ยและคู่พิพาททุกฝ่ายภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่คณะผู้ไกล่เกลี่ย รับคำร้องขอไว้พิจารณาตามข้อ 12 สำหรับการนัดครั้งต่อ ๆ ไป ให้ประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ย เป็นผู้กำหนดและแจ้งให้คู่พิพาททุกฝ่ายทราบ และบันทึกการนัดหมายไว้ในสารบบการไกล่ เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท

การส่งหนังสือนัดหมายตามวรรคสอง ให้นายอำเภอหรือประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ย แล้วแต่กรณีดำเนินการส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับให้แก่คู่พิพาทและบุคคลที่เกี่ยวข้อง เว้นแต่ผู้นั้นอยู่ ณ สถานที่ไกล่เกลี่ยในเวลาที่ได้มีการนัดหมาย และได้ลงลายมือชื่อรับรู้ไว้ ให้ถือ ว่าได้ส่งโดยชอบแล้ว⁸⁸

ถ้าคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทุกฝ่ายไม่มาตามกำหนดที่ ประธานคณะผู้ไกล่ เกลี่ยนัดหมายโดยไม่แจ้งเหตุผล หรือไม่ขอเลื่อนวันนัดหมาย หากเป็นกรณีที่คู่พิพาทที่ยื่นคำ ร้องขอไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท หรือคู่กรณีทุกฝ่ายไม่มาตามกำหนดนัด ให้คณะผู้ไกล่ เกลี่ยสั่งจำหน่ายคำร้องขอไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทและสั่งยุติเรื่อง และให้ถือว่าคณะผู้ ไกล่เกลี่ยไม่เคยรับคำร้องขอไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทนั้นมาแต่ต้น ในกรณีอื่นให้คณะผู้ ไกล่เกลี่ยดำเนินการตามที่เห็นสมควรต่อไป⁸⁹

ในการไกล่เกลี่ย ให้คู่พิพาทตกลงยินยอมผ่อนผันให้แก่กันโดยเปิดโอกาสให้ คู่พิพาทเสนอข้อผ่อนผันให้แก่กัน หรือคณะผู้ไกล่เกลี่ยอาจเสนอทางเลือกในการผ่อนผันให้แก่ คู่พิพาทพิจารณาตกลงยินยอมยุติข้อพิพาทนั้น ทั้งนี้ ห้ามมิให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยชี้ขาดข้อพิพาทให้ คณะผู้ไกล่เกลี่ยรับฟังข้อเท็จจริงเบื้องต้นเกี่ยวกับข้อพิพาทจากคู่พิพาททุกฝ่าย โดยให้รับฟัง ข้อเท็จจริงต่อหน้าคู่พิพาทพร้อมกัน ทั้งนี้ ในการไกล่เกลี่ยนั้นจะไกล่เกลี่ยพร้อมกันหรือ

⁸⁷กฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 ข้อ 12 .

⁸⁸กฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 ข้อ 13

⁸⁹กฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 ข้อ 14

แยกกันก็ได้แต่ในการตกลงกันนั้นให้กระทำต่อหน้าคู่พิพาททุกฝ่ายในกรณีที่คณะผู้ไกล่เกลี่ยสงสัยโดยมีเหตุอันควรว่าข้อพิพาทนั้นไม่อาจบังคับกันได้ตามกฎหมายที่มีใช้เหตุอายุความให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยยุติการไกล่เกลี่ยและจำหน่ายข้อพิพาทออกจากสารบบการไกล่เกลี่ยและประณอมข้อพิพาท⁹⁰ในกรณีที่คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอหรือคณะผู้ไกล่เกลี่ยเห็นสมควรคณะผู้ไกล่เกลี่ยอาจให้นำพยานบุคคลเข้าชี้แจงหรือให้ข้อมูลก็ได้ แต่ทั้งนี้คณะผู้ไกล่เกลี่ยต้องคำนึงถึงหลักการที่จะให้การไกล่เกลี่ยและประณอมข้อพิพาทเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว⁹¹ การไกล่เกลี่ยต้องให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลา 3 เดือนนับแต่วันที่นายอำเภอได้ลงเรื่องในสารบบ ขยายระยะเวลาได้อีกครั้งละ 3 เดือน แต่ไม่เกิน 1 ปี เมื่อพ้นระยะเวลา หากยังไม่ได้ข้อยุติหรือคู่พิพาทไม่อาจตกลงกันได้ให้สั่งจำหน่ายข้อพิพาทนั้นเสีย⁹² ในกรณีที่คู่พิพาทตกลงกันได้ให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยจัดให้มีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ และให้ถือเอาข้อตกลงตามสัญญาประนีประนอมยอมความมีผลผูกพันคู่พิพาท และให้คู่พิพาททุกฝ่ายและคณะผู้ไกล่เกลี่ยลงลายมือชื่อทั้งนี้ การจัดทำสัญญาประนีประนอมยอมความต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน⁹³ ย่อมทำให้ข้อเรียกร้องเดิมของคู่พิพาทได้ระงับสิ้นไป และทำให้คู่พิพาทได้สิทธิตามที่แสดงไว้ในสัญญาประนีประนอมยอมความ⁹⁴

ในกรณีที่คู่พิพาทไม่ปฏิบัติตามสัญญาสามารถยื่นคำร้องต่อศาลให้ออกคำสั่งบังคับภายในกำหนดเวลา 3 ปี นับแต่วันที่อาจบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความได้⁹⁵

พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562

เพื่อให้มีกฎหมายกลางใช้ในการยุติหรือระงับข้อพิพาท หน่วยงานของรัฐที่ประสงค์จะดำเนินการไกล่เกลี่ยแจ้งให้กระทรวงยุติธรรมทราบด้วย⁹⁶

ในกรณีที่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสิ้นสุดลงโดยไม่เป็นผล หากปรากฏว่าอายุความครบกำหนดไปแล้ว หรือจะครบกำหนดภายใน 60 วันนับแต่วันที่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสิ้นสุดลง ให้อายุความขยายออกไปอีก 60 วันนับแต่วันที่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสิ้นสุดลง หากศาลมี

⁹⁰กฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประณอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 ข้อ 16

⁹¹เรื่องเดียวกัน, ข้อ 17.

⁹²เรื่องเดียวกัน, ข้อ 22.

⁹³กฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประณอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 ข้อ 23

⁹⁴กฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประณอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 ข้อ 24

⁹⁵กฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประณอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 ข้อ 25.

⁹⁶"พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท."

คำสั่งไม่บังคับตามข้อตกลงระดับข้อพิพาท โดยให้นับระยะเวลา 60 วันนับแต่วันที่คำสั่งของศาลถึงที่สุด⁹⁷

ให้ประธานศาลฎีกา นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม และอัยการสูงสุด รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของตน โดยประธานศาลฎีกามีอำนาจออกข้อกำหนด และนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมีอำนาจออกกฎกระทรวงและระเบียบ และให้อัยการสูงสุดมีอำนาจออกข้อบังคับ เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้ไกล่เกลี่ย บุคคลที่ประสงค์จะขึ้นทะเบียนเป็นผู้ไกล่เกลี่ย ยื่นคำขอต่อ นายทะเบียน การถอดถอนผู้ไกล่เกลี่ย การสิ้นสุดสภาพของผู้ไกล่เกลี่ย และการเพิกถอนการเป็นผู้ไกล่เกลี่ย ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม กำหนดในกฎกระทรวง⁹⁸

อำนาจหน้าที่ของผู้ไกล่เกลี่ย ดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้วยความเป็นกลาง ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก และเสนอแนะคู่กรณีในการหาแนวทางยุติข้อพิพาท จัดทำข้อตกลงระดับข้อพิพาทตามผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และกำหนดแนวทางและจัดให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ความเป็นกลางและความเป็นอิสระผู้ไกล่เกลี่ย

ต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงที่อาจเป็นเหตุอันควรสงสัยถึงความเป็นกลางและความเป็นอิสระของตนในการปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยให้คู่กรณีทราบ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับคู่กรณี ไม่ว่าจะฝ่ายใดในเรื่อง ดังต่อไปนี้ เช่น เป็นบุพการี ผู้สืบสันดาน เป็นพี่น้องหรือลูกพี่ลูกน้อง เป็นญาติเกี่ยวพันทางแต่งงาน หรือเป็นคู่หมั้นหรือคู่สมรส หรือเป็นเจ้าหน้าที่หรือลูกหนี้ หรือเป็น นายจ้างหรือลูกจ้างเป็นหรือเคยเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้พิทักษ์หรือผู้แทนหรือตัวแทน⁹⁹

ผู้ไกล่เกลี่ยอาจถูกคู่กรณีตั้งข้อรังเกียจที่มีสภาพร้ายแรงอันอาจทำให้การปฏิบัติหน้าที่ไม่เป็นกลางหรือไม่เป็นอิสระได้ หากมีกรณีดังกล่าวผู้ไกล่เกลี่ยอาจถูกถอดถอนตาม

⁹⁷พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 6.

⁹⁸พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 9.

⁹⁹พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 13

มาตรา 15 (4) ได้ ในกรณีที่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีหลายคน การตั้งข้อรังเกียจตามวรรคหนึ่ง ต้องได้รับความเห็นชอบจากคู่กรณีทุกคนในฝ่ายนั้น¹⁰⁰

การถอดถอนผู้ไกล่เกลี่ย

ผู้ไกล่เกลี่ยอาจถูกถอดถอนโดยคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายหรือหน่วยงานซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้วยเหตุ ดังต่อไปนี้ ขาดจริยธรรม ไม่มาปฏิบัติหน้าที่ผู้ไกล่เกลี่ยเกินสองครั้ง โดยไม่มีเหตุอันควร ถูกตั้งข้อรังเกียจ หรือกระทำการฉ้อฉลหรือข่มขู่¹⁰¹ ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ห้ามมิให้บังคับ ชูเชิญ ให้คู่กรณีทำข้อตกลง¹⁰²

การพ้นจากความเป็นผู้ไกล่เกลี่ย เมื่อตาย ลาออก สิ้นสภาพการเป็นผู้ไกล่เกลี่ย หรือถูกเพิกถอนการเป็นผู้ไกล่เกลี่ยหรือขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 10¹⁰³

ในกรณีที่ผู้ไกล่เกลี่ยถูกถอดถอนหรือความเป็นผู้ไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลงในระหว่าง การดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คู่กรณีอาจตั้งผู้ไกล่เกลี่ยคนใหม่เพื่อปฏิบัติหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นต่อไปโดยอาจใช้เอกสารของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ดำเนินการมาแล้วได้ ตามที่คู่กรณีและผู้ไกล่เกลี่ยคนใหม่เห็นสมควร¹⁰⁴

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่ง

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งคือ การดำเนินการเพื่อให้คู่กรณีมีโอกาสเจรจาตกลงกัน ระวังข้อพิพาททางแพ่งโดยสันติวิธีและปราศจากการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท ซึ่งจะต้องมีคนกลางหรือบุคคลที่สามเข้ามาทำหน้าที่พูดคุย เจรจา เสนอแนะแนวทางแก้ไขข้อพิพาท และบุคคลนั้นจะต้องเป็นที่ยอมรับของคู่กรณี ซึ่งเราเรียกว่า ผู้ไกล่เกลี่ย ทั้งนี้ไม่รวมถึง การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ดำเนินการในชั้นศาลและในชั้นการบังคับคดี

กระบวนการ

ถ้าคู่กรณีประสงค์จะให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ให้ยื่นคำร้องให้หน่วยงาน สอบถามความสมัครใจของคู่กรณี ถ้าคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งไม่สมัครใจ ให้จำหน่ายคำร้องไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้น และแจ้งให้คู่กรณีผู้ยื่นคำร้องไกล่เกลี่ยทราบ ในกรณีที่คู่กรณีมากกว่าสอง

¹⁰⁰ พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 14

¹⁰¹ พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 15

¹⁰² พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 16

¹⁰³ พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 17

¹⁰⁴ พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 18

ฝ่าย และคู่กรณีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่สมัครใจ ให้สามารถดำเนินการระหว่างคู่กรณีที่สมัครใจได้¹⁰⁵

ให้คู่กรณีตกลงแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยคนหนึ่งหรือหลายคนจากบัญชีผู้ไกล่เกลี่ยที่หน่วยงานซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจัดทำไว้ หากคู่กรณีไม่สามารถตกลงแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยได้ คู่กรณีอาจขอให้หน่วยงานซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยจากบัญชีดังกล่าว ทั้งนี้ ตามระเบียบที่หน่วยงานซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกำหนด

การแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยตามวรรคหนึ่งจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ที่ได้รับการแต่งตั้ง ให้หน่วยงานซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชี้แจงคู่กรณีเกี่ยวกับกระบวนการและผลทางกฎหมายในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท รวมทั้งสิทธิในการยุติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท¹⁰⁶

เมื่อมีข้อเท็จจริงที่อาจเป็นเหตุอันควรสงสัยถึงความเป็นกลางหรือความเป็นอิสระของผู้ไกล่เกลี่ยในการปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยตามมาตรา 13 และคู่กรณีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดคัดค้านหรือผู้ไกล่เกลี่ยเห็นเองว่าตนมีกรณีดังกล่าว ให้ผู้ไกล่เกลี่ยผู้นั้นหยุดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไว้ก่อน และแจ้งให้หน่วยงานซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททราบ เพื่อที่หัวหน้าหน่วยงานซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทดังกล่าวจะได้มีคำสั่งต่อไป

การยื่นคำคัดค้าน การพิจารณาคำคัดค้าน และการให้ผู้ไกล่เกลี่ยคนอื่นปฏิบัติหน้าที่แทนผู้ไกล่เกลี่ยซึ่งถูกคัดค้าน ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมกำหนดในกฎกระทรวง¹⁰⁷

ภายใต้บังคับมาตรา 33 เมื่อมีการทำบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทตามมาตรา 30 แล้ว ถ้าปรากฏในภายหลังว่าผู้ไกล่เกลี่ยมิได้เปิดเผยข้อเท็จจริงที่อาจเป็นเหตุอันควรสงสัยถึงความเป็นกลางหรือความเป็นอิสระของผู้ไกล่เกลี่ยตามมาตรา 13 หรือการแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยไม่ชอบด้วยกฎหมาย บันทึกข้อตกลงนั้นไม่เสียไป แต่ไม่เป็นการตัดสิทธิคู่กรณีในการพิสูจน์เพื่อให้ศาลมีคำสั่งไม่บังคับตามข้อตกลงดังกล่าว¹⁰⁸

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องและให้แล้วเสร็จโดยเร็ว โดยผู้ไกล่เกลี่ยอาจตกลงกับคู่กรณีเพื่อกำหนดกรอบระยะเวลาและแผนการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้วยก็ได้

¹⁰⁵ พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 21.

¹⁰⁶ พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 22.

¹⁰⁷ พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 23.

¹⁰⁸ พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 24

ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เมื่อผู้ไกล่เกลี่ยสอบถามข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข้อพิพาท ความประสงค์ของคู่กรณีที่จะระงับข้อพิพาท และข้อเท็จจริงอื่นที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแล้ว ให้ผู้ไกล่เกลี่ยอธิบายให้คู่กรณีผอนปรนเข้าหากัน¹⁰⁹

ผู้ไกล่เกลี่ยต้องดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต่อหน้าคู่กรณีทุกฝ่าย เว้นแต่ในบางสถานการณ์ อาจการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทลับหลังคู่กรณีได้ แต่ผู้ไกล่เกลี่ยต้องแจ้งให้คู่กรณีฝ่ายที่มีได้เข้าร่วมทราบด้วย อาจอนุญาตให้ทนายความหรือที่ปรึกษาของคู่กรณีหรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดเข้าร่วมด้วยก็ได้ คู่กรณีมีสิทธิถอนตัวโดยทำเป็นหนังสือแจ้งต่อผู้ไกล่เกลี่ยได้ คู่กรณีมีสิทธิเจรจาได้โดยอิสระ แต่ต้องไม่เป็นการต้องห้ามโดยกฎหมาย ห้ามมิให้รับฟังข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากการยอมรับหรือข้อความที่กระทำโดยคู่กรณี ความเห็นหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางหรือวิธีการในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของคู่กรณี ข้อเท็จจริงที่แสดงให้เห็นถึงความสมัครใจที่จะยอมรับข้อเสนอนในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท หรือข้อเสนอดิ ๆ ที่เสนอโดยผู้ไกล่เกลี่ย หรือเอกสารที่จัดทำโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะใช้หรือใช้ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยเฉพาะ พยานหลักฐานหรือข้อเท็จจริงใดที่มีอยู่และนำสืบได้อยู่แล้วในกระบวนการพิจารณาของศาลเป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดี เมื่อได้มีข้อตกลงให้บันทึกข้อตกลงฯ ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร โดยให้คู่กรณีลงลายมือชื่อ เมื่อตกลงระงับข้อพิพาทกันได้ คู่กรณีถอนตัว หรือยุติการไกล่เกลี่ยไม่เป็นประโยชน์ให้กระบวนการไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลง หากไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงอาจยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้บังคับตามข้อตกลง ภายใน 3 ปี ถ้าไม่ได้รับรองภายในกำหนดให้มูลหนี้เป็นอันระงับไป ให้ศาลมีคำสั่งบังคับตามข้อตกลง

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ศูนย์ไกล่เกลี่ยฯ มีอำนาจไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 500,000 บาท หากกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพออกหนังสือรับรองแล้ว ให้ข้อตกลงระงับข้อพิพาทนั้นบังคับกันได้หรือให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไป

บทกำหนดโทษ ผู้ไกล่เกลี่ยเรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ เพื่อกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในหน้าที่ มีโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ผู้ใดให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่ผู้ไกล่เกลี่ย เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำใดอันมิชอบด้วยหน้าที่ มีโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

¹⁰⁹ พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 25

การบังคับตามข้อตกลงระดับข้อพิพาท

ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ได้บัญญัติเรื่องการบังคับข้อตกลงระดับข้อพิพาทเป็นบทเฉพาะแต่กระบวนการบังคับตามข้อตกลงได้ใช้วิธีการทางศาล บทบัญญัติจึงไม่เพียงพอต่อการบังคับคดีในทางปฏิบัติ ดังนั้น หากข้อเท็จจริงใดหรือวิธีการปฏิบัติใดที่พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ไม่มีบัญญัติบังคับไว้ ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

การยื่นคำร้องขอบังคับตามข้อตกลงระดับข้อพิพาทต่อศาล

หน่วยงานรัฐ ข้อพิพาททางแพ่ง เมื่อไกล่เกลี่ยเป็นผลสำเร็จ คู่กรณีต้องปฏิบัติตามข้อตกลงให้ครบถ้วนตามบันทึกข้อตกลงที่ทำกันไว้ มิฉะนั้นคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้อำนาจศาลบังคับตามข้อตกลงระดับข้อพิพาทได้ (มาตรา 32) หน่วยงานรัฐแจ้งผลการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการที่มีคดีอยู่ระหว่างการดำเนินการทราบ พนักงานอัยการต้องสั่งยุติคดี

ข้อพิพาทคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญา คู่กรณีทำข้อตกลงระดับข้อพิพาททางอาญา ให้คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจมีสิทธิฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา นั้น และพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 กำหนดให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับ เมื่อคู่กรณีได้ปฏิบัติตามข้อตกลงระดับข้อพิพาทในส่วนแพ่งแล้ว ดังนั้น จึงต้องมีการปฏิบัติตามข้อตกลงระดับข้อพิพาทในส่วนแพ่งก่อน สิทธินำคดีอาญามาฟ้องจึงจะระงับ (มาตรา 37)

ภายหลังจากคู่กรณีมีการตกลงระงับข้อพิพาทด้วยการทำบันทึกข้อตกลงระดับข้อพิพาท หากปรากฏว่าคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงระดับข้อพิพาท คู่กรณีอีกฝ่ายสามารถเรียกร้องให้มีการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงระดับข้อพิพาทนั้นได้ ตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562

คู่กรณีฝ่ายที่ประสงค์จะให้มีการบังคับตามบันทึกข้อตกลงระดับข้อพิพาทให้แจ้งความประสงค์กับศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท กระทรวงยุติธรรม หรือยื่นต่อสำนักงานยุติธรรมจังหวัด หัวหน้าหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ให้คำแนะนำพร้อมทั้งชี้แนวทางได้แก่ เขตอำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณา วิธีการยื่นคำร้องขอพร้อมทั้งต้นฉบับบันทึกข้อตกลงระดับข้อพิพาท หรือสำเนาที่รับรองถูกต้องของบันทึกข้อตกลงดังกล่าว การเสียค่าขึ้นศาลอัตราร้อยละ 0.5 ของจำนวนที่ร้องขอให้ศาลบังคับแต่ไม่เกินห้าหมื่นบาท เมื่อศาลตรวจคำร้องขอแล้วเห็นว่าถูกต้อง ให้ส่งสำเนาคำร้องขอให้คู่กรณีอีกฝ่ายทำคำคัดค้านเป็นหนังสือยื่นต่อศาล

ภายใน 15 วัน ศาลจะกำหนดวันนัดไต่สวนคำร้องโดยเร็ว แต่ต้องไม่เกิน 45 วันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งรับคำร้องขอในการไต่สวนคำร้องขอ ให้ศาลมีคำสั่งบังคับตาม เว้นแต่มีลักษณะต้องห้าม

สัญญาประนีประนอมยอมความ

1. ความเป็นมาของสัญญาประนีประนอมยอมความในประเทศไทย¹¹⁰

ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 สัญญาประนีประนอมยอมความ ได้กำหนดไว้ว่าสัญญายอมความคือ สัญญาซึ่งคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายตกลงยินยอมระงับวิวาทให้เลิกแล้วต่อกัน โดยยินยอมผ่อนผันต่อกัน ผลการยอมกันระงับไป ซึ่งข้อเรียกร้องซึ่งคู่ความทั้งสองฝ่ายได้ทอดทิ้งทำให้คู่ความได้รับสิทธิใหม่ อันแสดงว่าเป็นสิทธิของตนยอมเพราะชดช่าเล็กเสียด ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้วางหลักว่า สัญญาซึ่งคู่สัญญาตกลงระงับข้อพิพาทที่มีอยู่หรือจะมีขึ้น ต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน และผลการประนีประนอมยอมความทำให้ข้อเรียกร้องของแต่ละฝ่ายได้ระงับลง พร้อมกันนั้นแต่ละฝ่ายจะได้สิทธิที่ได้แสดงตกลงกันได้ เรียกว่า สัญญาประนีประนอมยอมความ¹¹¹

2. ความหมายของสัญญาประนีประนอมยอมความ

บทบัญญัติของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์คือ สัญญาซึ่งผู้เป็นคู่สัญญาระงับข้อพิพาทซึ่งมีอยู่หรือจะมีขึ้นให้เสร็จไปด้วยยอมผ่อนผันให้แก่กัน เป็นการระงับข้อพิพาทที่มีอยู่และจะมีขึ้นในภายภาคหน้า เมื่อมีสัญญาเกิดขึ้นแต่ละฝ่ายต่างมีหน้าที่ ที่ต้องปฏิบัติตามที่ตกลงกันได้ โดยทำให้ศาลไม่ต้องพิจารณาคดีต่อไป¹¹²

3. หลักเกณฑ์ของสัญญาประนีประนอมยอมความ¹¹³

3.1 เป็นสัญญาต่างตอบแทนที่มีคู่สัญญา 2 ฝ่ายหรือมากกว่านั้น

การทำสัญญาประนีประนอมยอมความอาจมีได้ทั้งสองฝ่ายหรือมากกว่านั้นได้ หรืออาจจะมีสองฝ่ายโดยแต่ละฝ่ายจะมีผู้เกี่ยวข้องก็ คนก็ได้เช่นกัน ซึ่งสัญญาประนีประนอมยอมความจะกระทำด้วยตนเองหรือมอบอำนาจให้ผู้อื่นทำแทนตนก็ได้ การฟ้องร้องตามสัญญาประนีประนอมยอมความจะต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อหรือตัวแทนลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบเป็นสำคัญ ตัวแทนผู้ลงลายมือชื่อแทนได้แก่

¹¹⁰ อัญญมณี งามณรงค์พงษ์, ปัญหาและผลกระทบของสัญญาประนีประนอมยอมความ (นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2558), หน้า. 6.

¹¹¹ เรื่องเดียวกัน หน้า 7-8.

¹¹² "ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์." มาตรา 850

¹¹³ อัญญมณี งามณรงค์พงษ์, ปัญหาและผลกระทบของสัญญาประนีประนอมยอมความ, หน้า.9-20.

3.1.1 ตัวแทน ตัวแทนจะทำสัญญาประนีประนอมแทนตัวการจะต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเรื่องตัวแทนและจะต้องมีหนังสือมอบอำนาจเฉพาะไม่ใช่หนังสือมอบอำนาจทั่วไปจากตัวการมิฉะนั้นผู้รับมอบอำนาจไม่มีอำนาจทำสัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าว

3.1.2 หมายความ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาใดๆดูแลรักษาผลประโยชน์แทนคู่ความ เว้นแต่ ดำเนินกระบวนการพิจารณาในการจำหน่ายสิทธิของคู่ความไม่ได้ จะต้องได้รับมอบอำนาจโดยชัดแจ้งโดยเฉพาะแล้ว สัญญาประนีประนอมยอมความยอมผูกพันคู่ความ

3.2 เป็นสัญญาที่คู่สัญญาต่างยอมผ่อนผันให้แก่กันสละข้อเรียกร้องเพื่อลดหย่อนสิทธิหรือประโยชน์ของตนเอง โดยแต่ละฝ่ายมีสิทธิหน้าที่ต่อกันตามข้อตกลงใหม่ ซึ่งอาจจะเกิดจากคู่กรณีตกลงกันเอง หรือมีคนกลางไกล่เกลี่ยให้ก็ได้

3.3 เป็นสัญญาที่ทำขึ้นเพื่อระงับข้อพิพาทซึ่งมีอยู่หรือจะมีขึ้น¹¹⁴ สัญญาประนีประนอมยอมความเกิดจากคู่สัญญามีเจตนาที่จะทำสัญญาโดยมีความประสงค์ที่จะระงับข้อพิพาทที่มีอยู่หรือจะมีขึ้น

3.3.1 เจตนาของคู่สัญญาถูกต้องตรงกัน มีเจตนาที่ไม่บกพร่อง ต้องมีการตกลงในส่วนที่เป็นสาระสำคัญให้ยุติหรือระงับข้อพิพาทในประเด็นแห่งคดีทั้งหมด เช่น มีใจความสำคัญว่าทำสัญญาให้ไว้เพื่อระงับข้อพิพาท หรือ มีใจความว่ายินยอมชดเชยค่าเสียหายและอีกฝ่ายไม่ติดใจดำเนินคดี เป็นต้น หากข้อพิพาทยังตกลงกันไม่แล้วเสร็จทั้งหมดหรือตกลงเฉพาะแต่บางส่วนข้อพิพาทในเรื่องอื่นจึงยังคงมีอยู่เช่นนี้ ย่อมไม่เป็นการระงับไปซึ่งข้อพิพาทตามสัญญาประนีประนอมยอมความ

3.3.2 เจตนาของคู่สัญญาไม่บกพร่อง ต้องแสดงเจตนาด้วยความสมัครใจมิใช่เกิดจากการสำคัญผิดในสาระสำคัญ สำคัญผิดในคุณสมบัติของบุคคลหรือทรัพย์สิน ไม่ถูกกลล่อฉล ไม่ถูกข่มขู่ อันจะทำให้สัญญาประนีประนอมยอมความเป็นโมฆะหรือโมฆียะ แล้วแต่กรณี¹¹⁵

3.3.3 ข้อพิพาท เมื่อมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้น บุคคลนั้นชอบที่จะเสนอคดีของตนต่อศาลส่วนแบ่งที่มีเขตอำนาจได้ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งข้อพิพาทที่จะทำสัญญาประนีประนอมยอมความได้มี 2 กรณีคือ ไม่ว่าจะ เป็นข้อพิพาทที่มีอยู่หรืออาจจะเกิดขึ้นในภายหน้า

¹¹⁴เรื่องเดียวกัน., หน้า 10-15.

¹¹⁵เรื่องเดียวกัน. หน้า 12-13

3.3.4 วัตถุประสงค์ในการทำสัญญาเพื่อระงับข้อพิพาทนี้จะต้องมี วัตถุประสงค์ที่ชอบด้วยกฎหมาย

4. แบบของสัญญาประนีประนอมยอมความ

มาตรา 851 ได้บัญญัติว่าสัญญาประนีประนอมยอมความ หากไม่ได้ทำหลักฐาน เป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบหรือลายมือชื่อของ ตัวแทนเป็นสำคัญจะฟ้องร้องต่อศาลไม่ได้ความสมบูรณ์ของสัญญาต่อเมื่อคู่สัญญามีเจตนา ถูกต้องตรงกัน ความสมบูรณ์ไม่ได้มาจากการทำตามแบบ กรณีเมื่ออีกฝ่ายมีการผิดสัญญา ประนีประนอมยอมความ คู่สัญญาอีกฝ่าย อาจร้องขอต่อศาลบังคับคดี ซึ่งจะต้องมีหลักฐาน อย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบหรือลายมือชื่อตัวแทนฝ่ายนั้นเป็นสำคัญ จึงจะ สามารถฟ้องร้องบังคับคดีได้ หลักฐานเป็นหนังสือ อาจเป็นรูปแบบใดๆก็ได้ เช่น หนังสือ สัญญา, จดหมาย ,บันทึกข้อตกลงหรือรายงานของทางราชการ มาตรา 851 คู่กรณีอาจตั้ง ตัวแทนในการทำสัญญาประนีประนอมยอมความได้ ซึ่งการตั้งตัวแทนต้องเป็นไปตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเรื่องตัวแทน กล่าวคือ กิจการใดบังคับต้องมีหลักฐานเป็น หนังสือการตั้งตัวแทน ก็ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อ

5. ประเภทของสัญญาประนีประนอมยอมความ

สัญญาประนีประนอมยอมความสามารถทำสัญญาที่ใดตามแต่จะตกลงกัน สามารถแบ่งได้ 2 แบบ ดังนี้

5.1 สัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาล คือ เป็นการระงับข้อพิพาทโดยมี เรื่องพิพาทเกิดขึ้นแล้ว แต่ยังมีได้นำเรื่องฟ้องศาล หรือฟ้องแล้วแต่คดียังไม่ถึงที่สุด แล้วคู่กรณี ยอมความกันโดยศาลมีรู้หรือแม้คดีจะถึงที่สุดแล้ว ก็ยอมความกันได้ ซึ่งกฎหมายได้บัญญัติไว้ ตามมาตรา 850 ถึงมาตรา 852 และเรื่องนิติกรรม หนี้ สัญญา¹¹⁶ และสถานที่ทำสัญญา คู่สัญญาสามารถทำที่ไหนก็ได้ แต่สาระสำคัญของสัญญาต้องครบถ้วนตามลักษณะของ สัญญาประนีประนอมยอมความ และกรณีเมื่อผิดสัญญาคู่สัญญาอีกฝ่ายต้องฟ้องร้องต่อศาล ให้มีคำพิพากษา คู่สัญญาไม่สามารถบังคับตามสัญญาได้โดยตรง

¹¹⁶ศุภสรณ์ รุ่งโรจน์วุฒิกุล และสุนันทา เอกไพศาลกุล, ศูนย์ข้อมูลกฎหมายกลาง สำนักงานคณะกรรมการ กฤษฎีกา, ค้นวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2563 จาก

http://web.krisdika.go.th/data/legalform/form_201/form_201.pdf.

5.2 สัญญาประนีประนอมยอมความในศาล คือ จะต้องมีความพร้อมกันที่ศาลถึง จะทำสัญญาประนีประนอมยอมความในศาลได้ ในระหว่างพิจารณาคดี คู่ความสามารถเจรจา ตกลงกัน แล้วศาลจึงมีคำพิพากษาตามที่คู่ความตกลงกัน¹¹⁷

นอกจากนี้เรื่องสัญญาประนีประนอมยอมความ ตามประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความแพ่ง ยังได้กำหนดว่าถ้าศาลเห็นว่าการที่คู่ความมาศาลด้วยตนเอง อาจยังให้ เกิดความตกลงหรือการประนีประนอมยอมความดังที่บัญญัติไว้ในมาตราต่อไปนี้ ให้ศาลสั่งให้ คู่ความมาศาลด้วยตนเอง¹¹⁸ และไม่ว่าการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ให้ศาลมี อำนาจไกล่เกลี่ยให้คู่ความตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความในข้อพิพาทนั้น¹¹⁹ เมื่อศาล เห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ศาลอาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเป็น ผู้ประนีประนอม เพื่อช่วยเหลือศาลในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ประนีประนอมกัน¹²⁰ ในคดีที่ คู่ความตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดี โดยไม่ถอนคำฟ้องและ ข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความกันนั้นไม่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมายให้ศาลจัด รายงานพิสดารแสดงข้อความแห่งข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความไว้แล้วพิพากษา ไปตามนั้น และห้ามมิให้อุทธรณ์คำพิพากษา เว้นแต่ในเหตุ คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องคัดค้าน คำพิพากษาถูกกล่าวอ้างว่าเป็นการละเมิดต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันเกี่ยวข้องด้วยความสงบ เรียบร้อยของประชาชนหรือคำพิพากษาถูกกล่าวอ้างว่าไม่เป็นไปตามข้อตกลงหรือการ ประนีประนอมยอมความ¹²¹

การทำสัญญาประนีประนอมยอมความในศาล คู่ความสามารถตกลงกันใน ระหว่างพิจารณาคดีของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา

6. ผลของสัญญาประนีประนอมยอมความ

ผลของสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ย่อมทำให้การเรียกร้องในแต่ละฝ่าย ได้ยอมสละนั้นระงับสิ้นไปและทำให้แต่ละฝ่ายได้สิทธิตามที่แสดงในสัญญานั้นว่าเป็นของตน¹²² ทำให้เกิดผลอยู่ 2 ประการคือ ทำให้คู่สัญญาไม่อาจเรียกร้องสิทธิใดๆ ตามข้อพิพาทเดิมได้อีก เนื่องจากมูลหนี้เดิมได้ระงับลงและยอมทำให้หนี้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหนี้เดิมนั้นระงับสิ้นไปด้วย

¹¹⁷เรื่องเดียวกัน.,

¹¹⁸พระราชบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 19

¹¹⁹พระราชบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20

¹²⁰พระราชบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ทวิ

¹²¹พระราชบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 138

¹²²พระราชบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 852

และจะต้องผู้พันกันตามสัญญาประนีประนอมยอมความที่ได้ก่อตั้งสิทธิขึ้นใหม่ให้แก่ คู่สัญญา¹²³

7. การระงับสัญญาประนีประนอมยอมความ

เมื่อมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความแล้ว หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามสัญญา คู่สัญญาอีกฝ่ายสามารถบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความได้ ในกรณีทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาล คู่สัญญาอีกฝ่ายต้องฟ้องร้องบังคับคดี แต่ถ้าทำสัญญาประนีประนอมยอมความในศาล คู่สัญญาร้องขอบังคับคดีได้เลย

8. อายุความของสัญญาประนีประนอมยอมความ

สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดหรือโดยสัญญาประนีประนอมยอมความ ให้มีกำหนดอายุความสิบปี ไม่ว่าสิทธิเรียกร้องเดิมจะมีกำหนดอายุความเท่าใด¹²⁴ ระยะเวลาซึ่งกฎหมายกำหนดให้เป็นขอบเขตในการที่เจ้าหนี้จะใช้สิทธิเรียกร้องเอาแก่ลูกหนี้ ซึ่งหากล่วงพ้นระยะเวลาสิทธิเรียกร้องนั้นจะขาดอายุความ ในเรื่องอายุความของสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดไว้เพียงว่ามีกำหนด 10 ปี ไม่ว่ามูลหนี้เดิมจะมีอายุความเท่าใด¹²⁵

9. ประโยชน์ของสัญญาประนีประนอมยอมความ

ก. ประหยัดค่าใช้จ่าย เนื่องจากการประนีประนอมมีความรวดเร็วและเป็นการตกลงกันเองของคู่กรณี ไม่ต้องขอความช่วยเหลือจากคนภายนอก เช่น ทนาย หรือแม้จะเป็นการยอมความนอกศาลก็ไม่เสียค่าขึ้นศาล และหากเป็นการยอมความในศาล ก็ยังเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าที่ศาลพิพากษาคดีตามปกติ

ข. รวดเร็ว การประนีประนอมยอมความนี้เป็นวิธีการระงับข้อพิพาทที่รวดเร็วกว่าฟ้องคดีต่อศาลและการอนุญาโตตุลาการ เพราะเพียงคู่กรณีตกลงปรึกษากันให้ข้อพิพาทเสร็จสิ้นไป

ค. คู่กรณีพิพาทสามารถรักษาความสัมพันธ์ เนื่องจากการยอมความเป็นการระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธี โดยอาจตกลงกันเอง หรือมีคนกลาง และต้องตกลงด้วยการสมัครใจ ไม่มีกระบวนการพิจารณา ไม่มีการสืบพยานที่มุ่งแต่การแพ้ชนะของคดี

ง. รักษาชื่อเสียงและความลับของคู่กรณี เพราะคู่กรณีตกลงระงับข้อพิพาทกันเอง

¹²³ลดา ตริศศักดิ์ศรีสกุล, สัญญาประนีประนอมยอมความ (นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัทธิธรรมศาสตร์, 2557), หน้า.111.

¹²⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/32.

¹²⁵ ลดา ตริศศักดิ์ศรีสกุล, เรื่องเดียวกัน, หน้า 50.

บันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาท

บันทึกข้อตกลงการระงับข้อพิพาท หรือบันทึกการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คือ บันทึกข้อตกลงระหว่างคู่พิพาท 2 ฝ่าย (เช่น คู่สัญญา คู่ความ ผู้กระทำความเสียหาย-ผู้เสียหาย) ที่มีข้อพิพาทระหว่างกันซึ่งได้ตกลงและแสดงเจตนาที่จะร่วมกันไกล่เกลี่ยเพื่อยุติและ/หรือระงับข้อพิพาทนั้นด้วยการบรรลุข้อตกลงอันเป็นที่พอใจร่วมกันระหว่างคู่พิพาทที่ทั้ง 2 ฝ่าย โดยมีผู้ไกล่เกลี่ยซึ่งเป็นคนกลางในการให้ความช่วยเหลือ นัด ติดต่อประสาน และอำนวยความสะดวกในการเจรจา ตีความ และประชุมไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างคู่พิพาทนั้นโดยข้อพิพาทอาจแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ดังต่อไปนี้

- ข้อพิพาททางแพ่ง คือ ข้อพิพาทที่เกิดจากการกระทำความผิดทางแพ่ง เช่น การปฏิบัติผิดสัญญา ไม่ยอมชำระหนี้ การผิดนัดชำระหนี้ การกระทำละเมิด การทำให้เกิดความเสียหายหรือบาดเจ็บ
- ข้อพิพาททางอาญา คือ ข้อพิพาทที่เกิดจากการกระทำความผิดทางอาญาซึ่งมีโทษตามกฎหมาย เช่น การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ยักยอกทรัพย์ ทำให้เสียทรัพย์
- ข้อพิพาททางแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา เช่น กระทำการให้เกิดความเสียหายหรือบาดเจ็บทางแพ่งซึ่งเป็นความผิดทางอาญาด้วย

การบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความ หรือบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาท

1. กรณีทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาล ต้องฟ้องคดีต่อศาลตามสัญญาประนีประนอมยอมความ จะฟ้องตามหนี้เดิมไม่ได้ในบางกรณีผลของสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นอาจมีผลถึงบุคคลภายนอกได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ฎีกาที่ 1295/2523¹²⁶ กรณีประกันภัยรถยนต์ ถ้าผู้เอาประกันภัย ไปทำสัญญาประนีประนอมยอมความกับผู้กระทำละเมิด ทำให้มูลหนี้ละเมิดระงับไปตามมาตรา 852 ส่วนหนี้ตามสัญญาประกันภัย ระหว่างผู้รับประกันภัยกับผู้เอาประกันภัย ยังไม่ระงับไป ดังนั้นถ้าผู้ทำละเมิดไม่ชำระหนี้ตามสัญญาประนีประนอมยอมความ ผู้รับประกันภัยจึงใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัย ผู้รับประกันภัยก็รับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัย ไปฟ้องผู้ทำละเมิดได้ แต่ทั้งนี้ ต้องไม่เกินจำนวนเงินตามสัญญาประนีประนอมยอมความ

¹²⁶1295/2523 (คำพิพากษาศาลฎีกา), หน้า 3

2. กรณีทำสัญญาประนีประนอมยอมความในศาล เมื่อศาลพิพากษาตามยอมแล้ว ทำให้คู่สัญญามีผลผูกพันตามสัญญาประนีประนอมยอมความทันที หากคู่สัญญาฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตาม คู่สัญญาอีกฝ่ายร้องขอให้ศาลบังคับคดีได้ทันที ไม่ต้องนำคดีมาฟ้องต่อศาลอีก

การทำสัญญาประนีประนอมยอมความในศาลนั้น เป็นกระบวนการที่มีขึ้นเพื่อระงับข้อพิพาทระหว่างคู่ความและมีใช้เป็นการวินิจฉัยชี้ขาดอย่างคดีธรรมดาที่จะต้องพิจารณาพยานหลักฐานของคู่ความ ซึ่งบางครั้งมีบุคคลภายนอกเข้ามายอมเป็นคู่สัญญาประนีประนอมยอมความด้วยและศาลก็จะพิพากษาตามยอมไปได้โดยไม่เป็นการขัดต่อกฎหมาย แต่หากบุคคลภายนอกซึ่งเข้ามาเป็นคู่สัญญาประนีประนอมยอมความในศาล หากมีการผิดสัญญายอมแล้วโจทก์จะขอบังคับคดีได้หรือไม่ ซึ่งศาลฎีกาได้มีคำวินิจฉัยไว้ว่า คู่สัญญาในสัญญาประนีประนอมยอมความที่ทำในศาลมีผลผูกพันตามสัญญานั้น แต่คู่สัญญาที่ไม่ใช่คู่ความในคดีจะผูกพันเฉพาะสัญญาประนีประนอมยอมความเท่านั้น ไม่ผูกพันในคำพิพากษาตามยอมนั้นด้วย เพราะคำพิพากษาตามยอมซึ่งพิพากษาให้คดีเสร็จเด็ดขาดตามสัญญาประนีประนอมยอมความผูกพันเฉพาะคู่ความ ตามมาตรา145¹²⁷ วรรคหนึ่ง ไม่ผูกพันบุคคลภายนอกซึ่งมิได้เป็นคู่ความด้วย ดังนั้น หากบุคคลภายนอกซึ่งเป็นคู่สัญญาประนีประนอมยอมความผิดสัญญา ก็ต้องไปว่ากล่าวกับบุคคลภายนอกเป็นคดีใหม่ต่างหาก โจทก์ไม่มีสิทธิที่จะขอบังคับคดีแก่บุคคลภายนอกนั้น โดยอาศัยสัญญาประนีประนอมและคำพิพากษาตามยอม¹²⁸

ข้อสังเกต กรณีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความในศาลจะเกิดขึ้นต่อเมื่อคู่ความได้นำคดีมาฟ้องร้องต่อศาลแล้วในระหว่างที่มีการพิจารณาคดี คู่กรณีได้มีการตกลงระงับข้อพิพาทที่ฟ้องร้องกันโดยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน แล้วแจ้งให้ศาลทราบและศาลก็จะพิพากษาตามยอมตามที่คู่ความตกลงกันนั้นซึ่งคู่ความไม่อาจดำเนินคดีได้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดความจำเป็นจะต้องดำเนินคดีด้วยการตั้งทนายความเข้ามา ให้คำปรึกษาและดำเนินการแทนในบางเรื่อง ซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่าย ข้อพิพาททางแพ่งที่เป็นสิทธิเรียกร้องในทางแพ่ง การนำคดีขึ้นสู่ศาลจะต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการระงับข้อพิพาทโดยการนำคดีสู่ศาลนอกจากจะไม่สะดวก ไม่รวดเร็ว ยังต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก

¹²⁷ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 145.

¹²⁸1180/2559. (คำพิพากษาศาลฎีกา), หน้า 5

3. การบังคับตามบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาท¹²⁹เป็นกระบวนการบังคับบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทอันเกิดจากการใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562

3.1 เมื่อคู่กรณีได้พูดคุยเจรจาไกล่เกลี่ยและสามารถตกลงกันได้ จึงได้มีการทำบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทและคู่กรณีต้องปฏิบัติตามข้อตกลงให้ครบถ้วนตามบันทึกข้อตกลงที่ทำกันได้ หากปรากฏว่าคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาท คู่กรณีอีกฝ่ายสามารถเรียกร้องให้มีการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทนั้นได้โดยฝ่ายที่เรียกร้องต้องยื่นคำร้องขอต่อศาล ที่มีการทำบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทในเขตศาลหรือต่อศาลที่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลหรือต่อศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาข้อพิพาทซึ่งได้มีการไกล่เกลี่ยพร้อมหนังสือบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทที่กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพรับรองแล้ว ซึ่งจะต้องร้องขอภายใน 3 ปีนับแต่วันที่อาจบังคับตามบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทได้ ซึ่งผู้ร้องต้องเสียค่าขึ้นศาลในอัตราเดียวกับคำร้องขอให้ศาลบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการในประเทศ ตาม ป.วิแพ่ง(ทุนทรัพย์ไม่เกินห้าสิบล้านบาท) เสียอัตรา ร้อยละ 0.5 ของจำนวนที่ร้องขอให้ศาลบังคับ แต่ไม่เกิน 50,000 บาท ต่อมาให้ศาลตรวจคำร้องหากเห็นว่าถูกต้องให้สำเนาคำร้องขอให้คู่กรณีอีกฝ่ายทำคำคัดค้านเป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายใน 15 วัน และให้ศาลกำหนดนัดไต่สวนคำร้องโดยเร็ว แต่ต้องไม่เกินสี่สิบห้าวันนับแต่ศาลสั่งรับคำร้องขอ

3.2 เมื่อศาลได้รับคำร้องขอแล้ว ศาลจะตรวจคำร้องขอ เห็นว่าถูกต้อง ศาลจะสั่งให้นัดไต่สวนคำร้อง กำหนดนัดไต่สวนและส่งสำเนาคำร้องขอ ให้แก่อีกฝ่าย เพื่อให้อีกฝ่ายยื่นคำคัดค้านเข้ามาภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด หากคู่กรณีอีกฝ่ายได้ยื่นคำคัดค้านเข้ามา คู่กรณีฝ่ายที่ยื่นคำร้องต้องนำพยานหลักฐานเข้าสืบในวันนัดไต่สวนและอีกฝ่ายนำพยานหลักฐานเข้าสืบตามคำคัดค้าน เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามที่แต่ละฝ่ายกล่าวอ้างไว้ในคำร้องหรือคำคัดค้าน ของฝ่ายไหนมีน้ำหนักน่าเชื่อถือ แล้วศาลจะมีคำสั่งบังคับตามบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาท เว้นแต่

1. คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ปกครองในเรื่องความสามารถที่จะเข้าทำข้อตกลงระงับข้อพิพาท
2. มูลเหตุแห่งข้อพิพาทหรือข้อตกลงมีลักษณะเป็นการต้องห้าม/เป็นการพนันวิสัยหรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรม
3. บันทึกข้อตกลงเกิดจากกลฉ้อฉล บังคับ ชูเชื้อหรือกระทำการโดยมิชอบ

¹²⁹ คู่มือปฏิบัติงานการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามระเบียบสำนักศาลยุติธรรมว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562

4. เหตุเกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยตามมาตรา 24 ที่มีผลต่อการทำบันทึกข้อตกลง
อย่างมีนัยสำคัญ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีแพ่งก่อนฟ้องและหลังฟ้องตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ทำการศึกษา ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยโดยมีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. วิจัยเอกสาร(Documentary Research)โดยทำการศึกษาค้นคว้าจากการรวบรวมข้อมูลเอกสาร ไม่ว่าจะเป็นจากเอกสารชั้นต้น (Primary Sources) เป็นเอกสารที่เป็นต้นฉบับหรือที่เป็นแหล่งข้อมูลโดยตรง เช่น งานเขียน พระราชบัญญัติ และจากเอกสารชั้นรอง (Secondary Research) คือ เอกสารที่มีผู้รวบรวมไว้แล้ว เช่น เอกสาร หนังสือ วารสาร บทความ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัย เอกสารที่เกี่ยวข้องและฐานข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ สรุปผลและนำมาเรียบเรียง นำมาวิเคราะห์เรียบเรียงเป็นระบบ

2. ศึกษาโดยวิธีวิจัยภาคสนาม (Field Research)โดยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยจะเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ไกล่เกลี่ยที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจากผ่านการอบรมหลักสูตรการไกล่เกลี่ยและการระงับข้อพิพาทในชุมชนระดับต้น) และประชาชนทั่วไปที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป

ขอบเขตการดำเนินการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาความหมายและความสำคัญ นิยาม ขอบเขตในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 กับผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีแพ่งก่อนฟ้องและหลังฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ขอบเขตด้านประชากร

ผู้ไกล่เกลี่ยที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจากผ่านการอบรมหลักสูตรการไกล่เกลี่ยและการระงับข้อพิพาทในชุมชนระดับต้นและประชาชนทั่วไปที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาจะใช้เครื่องมือในการศึกษาเป็นแบบสัมภาษณ์ (In-depth Interview) กลุ่มเป้าหมายคือผู้ใกล้ชิดที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจากผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรการใกล้ชิด และการระงับข้อพิพาทในชุมชนระดับต้น และกลุ่มประชาชนทั่วไปที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปโดยดำเนินการ ดังนี้

1. ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาทในกระบวนการใกล้ชิดข้อพิพาทจากหนังสือ บทความ วารสาร ผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. นำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมวรรณกรรมมาสรุปเพื่อกำหนดขอบเขตเนื้อหาในการศึกษาให้ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องศึกษา
3. สร้างแบบสัมภาษณ์ส่งให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ แก้ไขตามความเหมาะสมและความเที่ยงตรงตามเนื้อหา
4. นำแบบสัมภาษณ์ที่ทำการปรับปรุงสมบูรณ์แล้วไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูลส่งแบบสัมภาษณ์ทางอิเล็กทรอนิกส์กับผู้ใกล้ชิดและประชากรกลุ่มเป้าหมายต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบผลของการใกล้ชิดข้อพิพาทในคดีแพ่งก่อนฟ้อง และหลังฟ้องตามพระราชบัญญัติการใกล้ชิดข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัย ทั้งการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยทำการศึกษาจากการรวบรวมข้อมูลจากหนังสือตำราวิชาการตำรากฎหมายบทความผลงานวิทยานิพนธ์พระราชบัญญัติตัวบทกฎหมาย เอกสารที่เกี่ยวข้องและฐานข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ นำมาวิเคราะห์เรียบเรียงเป็นระบบและนอกจากนี้ยังได้เก็บข้อมูลโดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แก่ผู้ใกล้ชิดที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจากผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรการใกล้ชิดและการระงับข้อพิพาทในชุมชนระดับต้น รวมถึงประชาชนทั่วไปที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปโดยการสร้างแบบสัมภาษณ์ทางอิเล็กทรอนิกส์

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าทางเอกสารและการสัมภาษณ์ มาตรวจสอบความสมบูรณ์ เพื่อนำไปวิเคราะห์ในลักษณะผสานข้อมูลเข้าด้วยกัน และสรุปประเด็นปัญหาแนวทาง และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใกล้ชิดข้อพิพาทในคดีแพ่งก่อนฟ้องและหลังฟ้องตาม

พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
ความแพ่งเพื่อสรุปผลการศึกษาที่ได้ต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีแพ่งก่อนฟ้อง และหลังฟ้องตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัย ทั้งการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยทำการศึกษาจากรวบรวมข้อมูลจากหนังสือตำราวิชาการตำรากฎหมายบทความผลงานวิทยานิพนธ์พระราชบัญญัติตัวบทกฎหมาย เอกสารที่เกี่ยวข้องและฐานข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ นำมาวิเคราะห์เรียบเรียงเป็นระบบและนอกจากนี้ยังได้เก็บข้อมูลโดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แก่ผู้ไกล่เกลี่ยที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจากผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรการไกล่เกลี่ยและการระงับข้อพิพาทในชุมชนระดับต้น ซึ่งในชุมชนมีการจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยภาคประชาชนจำนวนมาก ผู้ไกล่เกลี่ยบางท่านเคยเป็นผู้ไกล่เกลี่ยในศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนในชุมชนมาแล้ว รวมไปถึงประชาชนทั่วไปที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ซึ่งพักอาศัยอยู่ในชุมชนที่มีการจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ได้ทราบขั้นตอนวิธีการทำงานของคณะทำงานของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ผู้วิจัยจึงได้จัดทำแบบสัมภาษณ์ทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่และผู้ไกล่เกลี่ยฯ ดังกล่าวได้แสดงความคิดเห็นต่อการให้บริการศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนและศาล สามารถวิเคราะห์รายละเอียดได้ดังนี้

วิเคราะห์ผลของการไกล่เกลี่ยคดีแพ่งก่อนฟ้องและหลังฟ้องต่อศาลตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในประเทศไทยสามารถจำแนกได้ 3 ระบบหลัก การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระบบกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง การไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องคดีของสำนักส่งเสริมงานตุลาการ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกา และกรมบังคับคดี ซึ่งมีสถิติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2557-2561 โดยแยกเป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้อง ปี 2557 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการคือสำนักส่งเสริมงานตุลาการศาลยุติธรรม มีสถิติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่สำเร็จน้อยที่สุดร้อยละ 13.51 แต่หลังจากปี 2557 มีอัตราการไกล่เกลี่ยที่สำเร็จสูงขึ้นตามลำดับ สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการศาลยุติธรรม มีส่วนช่วยพัฒนาระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศาลตามกฎหมาย การไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องของศาลยุติธรรมส่วนใหญ่

สำนักส่งเสริมงานตุลาการจะทำงานด้านการสนับสนุนระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นหลัก เช่น ส่งเสริมการอบรมผู้ประนีประนอมของศาลยุติธรรม เป็นต้น อาจจะทำให้เห็นการดำเนินการไกล่เกลี่ยยังมีจำนวนไม่มาก¹³⁰

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นศาล มีสถิติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่สำเร็จโดยรวมของศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของศาลทั้งสิ้น 4 ศาล มีอัตราการสำเร็จในการไกล่เกลี่ยที่ดีซึ่งมาจากสาเหตุที่มีผู้ประนีประนอมโดยการอบรมของศาลยุติธรรม มีความน่าเชื่อถือ และการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทดังกล่าวนี้ คู่พิพาทมีหลักประกันในการบังคับคดีหากมีการไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความ

ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ได้แก่

1) ความเชื่อถือของผู้ประนีประนอมยอมความ หากผู้ประนีประนอมยอมความนั้นมีความน่าเชื่อถือ เป็นกลางทำให้การเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นเป็นไปโดยราบรื่น มีโอกาสที่ทั้งสองฝ่ายจะตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความกัน

2) ความตั้งใจของคู่พิพาท หากคู่พิพาทมีความตั้งใจที่จะดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะทำให้การตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นมีโอกาสที่จะสำเร็จสูง ทั้งนี้อยู่ที่การประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานที่จะทำให้อคู่พิพาทนั้นมีความรู้ความเข้าใจที่จะเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

3) การสื่อสารเชิงบวก หากคู่พิพาทนั้นได้รับการสื่อสารที่ดีจากการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแล้วจะทำให้มีบรรยากาศการพูดคุยหาข้อสรุปได้ดี และนำไปสู่ความสำเร็จ

4) การบังคับตามสัญญาประนีประนอมเด็ดขาด การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคู่พิพาทยอมมีความต้องการที่จะทำให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้น เสร็จไปในคราวเดียว หากสามารถสร้างความมั่นใจในกระบวนการในกรณีผิดสัญญาไม่ปฏิบัติให้สามารถดำเนินการบังคับคดีได้เลย จะทำให้อคู่พิพาทมีความเชื่อมั่น

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

1) บุคคลที่สามที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ทนายความ ซึ่งหากกระทบต่อผลประโยชน์ส่วนตัวของทนายความ บางกรณีทนายความจะแนะนำลูกความของตนไม่ให้เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

¹³⁰ธานี วรภัทร์ และคณะ, "รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ "การรวบรวมคดีเรื่องการบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความอันเกิดจากกระบวนการประนอมข้อพิพาทในประเทศไทย," สถาบันอนุญาโตตุลาการ, หน้า 118 - 120.

2) ความรู้และความไม่ชำนาญการของผู้ไกล่เกลี่ยมีส่วนสำคัญอย่างมากในการดำเนินการไกล่เกลี่ยมีผลต่อความเชื่อมั่นของแต่ละฝ่าย หากไม่มีความเข้าใจในข้อพิพาทนั้นแล้ว ยากที่จะบรรลุผลสำเร็จ

3) ค่าใช้จ่ายในการว่าจ้างทนายความที่ต้องดำเนินการในชั้นศาลเสียก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

4) การบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความเมื่อไม่ปฏิบัติตามสัญญาต้องนำสัญญาไปฟ้องร้องต่อศาล แต่ปัจจุบันมีพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 สามารถบังคับตามสัญญาได้โดยเสมือนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นศาล¹³¹

5) ผลการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในระบบกระบวนการยุติธรรม การดำเนินงานของศาลในการตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทนั้น ด้วยภารกิจและหน้าที่ของศาลในการระงับข้อพิพาท แต่ไม่ระงับความขัดแย้ง จึงมียุติธรรมทางเลือกเชิงสมานฉันท์ มีข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาที่มีความชัดเจนในการกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานให้กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลนั้นเป็นไปด้วยความมีประสิทธิภาพที่สุด เหตุปัจจัยที่ทำให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลนั้นมีประสิทธิภาพเกิดจากปัจจัยสองประการคือ ผู้ประนีประนอมในศาลนั้นมีการพัฒนาประสิทธิภาพอยู่ตลอดเวลา มีการอบรมอย่างต่อเนื่องและความเชื่อมั่นในกระบวนการว่ามีหลักประกันว่าสามารถบังคับตามสัญญาได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากมีการผิดข้อตกลงในภายหลัง

หลังจากมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ทำให้มีมิติในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาลเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เป็นประโยชน์และมีส่วนช่วยในการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลได้ด้วยกระบวนการทางกฎหมายที่ดี ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือ การบังคับตามสัญญาที่ให้อำนาจคู่สัญญาที่เสียหายจากการไม่ปฏิบัติตามสัญญานั้นนำข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความที่อีกฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตาม สามารถยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้บังคับตามข้อตกลงระงับข้อพิพาทนั้นได้ และมาตรฐานในการไกล่เกลี่ยในแต่ละขั้นตอนนั้นมีความชัดเจนมากขึ้น มีความใกล้เคียงกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นศาลอย่างมาก หากมีการบังคับตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพจะมีส่วนช่วยลดปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลยุติธรรมทั่วประเทศได้¹³²

¹³¹เรื่องเดียวกัน., หน้า 120-121.

¹³²เรื่องเดียวกัน., หน้า 126-127.

แนวทางการกำหนดวิธีการบังคับตามข้อตกลง เมื่อคู่กรณีตกลงกันแล้ว ผู้ไกล่เกลี่ยบันทึกข้อตกลงฯ ไว้เป็นหนังสือ¹³³ โดยให้คู่พิพาทและผู้ไกล่เกลี่ยลงลายมือชื่อไว้ มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับตามข้อตกลงระงับข้อพิพาทบัญญัติได้แต่มาตรา 32 มาตรา 33 ส่วนการบังคับให้ใช้วิธีการของศาล เนื่องจากมาตราดังกล่าวอาจไม่เพียงพอให้ศาลได้ปฏิบัติ จึงกำหนดให้ประธานศาลฎีกาออกข้อกำหนดเกี่ยวกับการยื่นคำร้องขอและการบังคับตามบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาท โดยมีวัตถุประสงค์หรือตามเจตนารมณ์ของกฎหมายเพื่อลดจำนวนคดีขึ้นสู่ศาล เมื่อมีข้อพิพาทให้ผู้ไกล่เกลี่ยเพื่อยุติข้อพิพาทโดยไม่ต้องนำคดีขึ้นสู่ศาล ซึ่งคดีส่วนใหญ่จะเป็นข้อพิพาทระหว่างคนในหมู่บ้าน สังคมเดียวกัน เป็นการระงับข้อพิพาททางเลือกเพื่อให้คู่กรณีที่มีปัญหาข้อพิพาทที่มีทุนทรัพย์ไม่มากหรือเกิดข้อพิพาทกัน ได้เจรจาปัญหาร่วมกันโดยมีคนกลาง ช่วยเสนอแนะทางออกหรือแก้ไขปัญหา แต่ไม่สามารถสรุปข้อตกลงให้คู่กรณี หรือเป็นผู้ตัดสินข้อพิพาท คู่กรณีจะต้องสรุปข้อตกลงพิพาทและที่สำคัญการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต้องเกิดจากการสมัครใจของคู่กรณี เพื่อจะหาข้อยุติร่วมกัน การยื่นคำร้องขอบังคับตามบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทต่อศาล เนื่องจากผู้วิจัยได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีแพ่งก่อนฟ้องและหลังฟ้องตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง จึงขออธิบายเฉพาะข้อพิพาททางแพ่ง

1.1 กรณีหน่วยงานรัฐ

- 1) เมื่อคู่กรณีได้เจรจาตกลงกันและได้บันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาท ย่อมมีผลผูกพันหากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผิดข้อตกลง สามารถร้องต่อศาลเพื่อบังคับได้ คู่กรณีสามารถร้องได้ที่ศาลที่มีเขตอำนาจ ภายในระยะเวลา 3 ปี
- 2) ผู้ร้องต้องยื่นคำร้องขอพร้อมต้นฉบับหรือสำเนาที่รับรองถูกต้องของบันทึกข้อตกลง
- 3) ให้ผู้ร้องเสียค่าขึ้นศาลตามอัตราที่กำหนด
- 4) ให้ศาลตรวจคำร้องตามข้อ 5 แห่งข้อกำหนดประธานศาลฎีกาว่าด้วยการยื่นคำร้องขอและการบังคับ หากคำร้องขอถูกต้องให้สำเนาคำร้องขอให้คู่กรณีอีกฝ่ายทำคำคัดค้านเป็นหนังสือยื่นภายใน 15 วัน
- 5) ให้ศาลกำหนดนัดไต่สวนคำร้องโดยเร็ว ต้องไม่เกิน 45 วันนับแต่ศาลสั่งรับคำร้อง

¹³³ "พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท."

1.2 ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 500,000 บาท และเมื่อกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้รับรองเป็นหนังสือให้แล้ว ถือว่าข้อตกลงดังกล่าวสามารถบังคับกันได้หรือสิทธินำคดีมาฟ้องร้องยอมระงับลง

1.2.1 ขั้นตอนการยื่นคำขอบังคับตามบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาท

- 1) ผู้ร้องต้องยื่นคำร้องขอพร้อมกับทันฉบับบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาท หรือสำเนาที่รับรองถูกต้อง
- 2) ยื่นคำร้องขอ ภายใน 3 ปี นับแต่วันที่อาจบังคับตามข้อตกลงได้
- 3) ให้ผู้ร้องเสียค่าขึ้นศาลตามอัตราที่กำหนด
- 4) ให้ศาลตรวจคำร้องหากเห็นว่าถูกต้องให้สำเนาคำร้องขอให้คู่กรณีอีกฝ่ายทำคำคัดค้านเป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายใน 15 วัน
- 5) ให้ศาลกำหนดนัดไต่สวนคำร้องโดยเร็ว แต่ต้องไม่เกินสี่สิบห้าวันนับแต่ศาลสั่งรับคำร้อง

เมื่อศาลได้รับคำร้องแล้ว ศาลจะตรวจคำร้องขอเห็นว่าถูกต้อง ศาลจะสั่งให้นัดไต่สวนคำร้อง กำหนดนัดไต่สวนและส่งสำเนาคำร้องขอให้แก่อีกฝ่าย เพื่อให้อีกฝ่ายยื่นคำคัดค้านเข้ามาภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด หากคู่กรณีอีกฝ่ายได้ยื่นคำคัดค้านเข้ามา คู่กรณีฝ่ายที่ยื่นคำร้องต้องนำพยานหลักฐานเข้าสืบในวันนัดไต่สวนและอีกฝ่ายนำพยานหลักฐานเข้าสืบตามคำคัดค้านเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามที่แต่ละฝ่ายกล่าวอ้างไว้ในคำร้องหรือคำคัดค้าน ของฝ่ายไหนมีน้ำหนักน่าเชื่อถือ แล้วศาลจะมีคำสั่งชี้ขาดคดีต่อไป

จากการศึกษาพบว่าตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 หากมีการตกลงทำให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายพอใจ สามารถช่วยรักษาความสัมพันธ์ภาพหรือผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งมีผลดีกว่าการนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาล อันไม่ใช่วิธีการระงับข้อพิพาทที่ดี ไม่ทำให้ข้อขัดแย้งหรือข้อพิพาทหมดไป ซึ่งทำให้มีผู้จะต้องแพคดีและผู้ชนะคดี

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจึงเป็นทางออกให้กับคู่กรณีและเป็นทางเลือกที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากประหยัดเวลา ลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีทำให้ปัญหาได้ยุติอย่างรวดเร็ว ลดปัญหาความขัดแย้ง เกิดความสมานฉันท์ขึ้นในสังคมและเสริมสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

เดิมการไกล่เกลี่ยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เป็นการไกล่เกลี่ยเมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลแล้ว เป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล จะอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 19, 20, 20 ทวิ และข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่า

ด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ซึ่งคดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล ตั้งแต่ศาลรับฟ้องไปจนถึงก่อนศาลจะพิพากษาถึงที่สุด การไกล่เกลี่ยที่ผ่านมามีอยู่ 2 ประเภท คือ

1. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนถึงวันนัดพิจารณาคดี คือ เมื่อโจทก์ฟ้องและศาลได้รับฟ้อง โจทก์อาจประสงค์ขอให้ศาลใช้ระบบไกล่เกลี่ยหรือจำเลยได้รับสำเนาคำฟ้องแจ้งต่อศาลขอไกล่เกลี่ย

2. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเมื่อคดีได้ฟ้องร้องต่อศาลหรือระหว่างที่ศาลได้พิจารณาคดีคู่ความอาจแจ้งความประสงค์ต่อศาลขอใช้วิธีการไกล่เกลี่ยและถ้าหากคู่ความไกล่เกลี่ยแล้วสามารถตกลงกันได้ ก็จะทำให้มีการถอนฟ้อง หรือคู่ความอาจร้องต่อศาลให้มีคำพิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความตั้งที่คู่ความได้ตกลงกันได้

เมื่อมีการตราพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 32) พ.ศ. 2563 โดยให้เพิ่มความตามมาตรา 20 ตรีแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ว่าด้วยการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้อง กำหนดหลักเกณฑ์การไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องไว้ในมาตรา 20 ตรีแห่งของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เป็นระบบการไกล่เกลี่ยเพื่อเป็นทางเลือกให้แก่คู่กรณีพิพาท ซึ่งต่อไปหากผู้ใดมีการโต้แย้งเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่หรือข้อพิพาททางแพ่ง ตามปกติแล้วย่อมสามารถใช้สิทธิทางศาล ยื่นฟ้องต่อศาลเพื่อให้ศาลตัดสินและระงับข้อพิพาทนั้น และศาลจะมีคำพิพากษาหรือคำสั่งในประเด็นแห่งคดีตามคำขอของคุณความ โดยคู่ความที่ถูกโต้แย้งสิทธิไม่จำเป็นต้องมีการฟ้องร้องต่อศาลก่อนเพียงยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจ เพื่อให้ไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องได้ อันเป็นกระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือกทำให้สามารถตกลงยอมความกันได้ก่อนจะมีการฟ้องต่อศาล ไม่ต้องเสียค่าขึ้นศาล และถ้าหากตกลงกันได้หรือประนีประนอมกันได้ สามารถร้องขอต่อศาลให้ศาลมีคำพิพากษาตามยอมได้ตามมาตรา 138 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

การไกล่เกลี่ยในศาลหรือหลังฟ้อง คือการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีที่คู่ความได้ฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ส่วนการไกล่เกลี่ยตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และการไกล่เกลี่ยตามมาตรา 20 ตรี เป็นการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องต่อศาล เป็นกระบวนการทางเลือกที่ระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ย อันเป็นการส่งเสริมหาทางออกให้คู่ความได้บรรลุข้อตกลงร่วมกันด้วยความสมัครใจของคุณความในการยุติข้อพิพาทด้วยความสมานฉันท์กัน และหากสามารถตกลงกันได้ และข้อตกลงดังกล่าวไม่ขัดต่อกฎหมายที่กำหนดไว้ ก็มีผลผูกพันตามกฎหมาย

ข้อดีของการไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาท

1. ประหยัดค่าใช้จ่าย ทั้งต่อคู่กรณีและงบประมาณแผ่นดินและทำให้คดีขึ้นสู่ศาลลดลง เช่น ค่าเดินทางมาศาลและได้รับค่าธรรมเนียมศาลคืนในกรณีคดีแพ่งบางคดี
  2. รักษาชื่อเสียงและความลับทางธุรกิจของคู่พิพาท
  3. สะดวก การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นวิธีระงับข้อพิพาทไม่มีหลักเกณฑ์ค่อนข้างจะยืดหยุ่นผ่อนคลายเป็นการรักษาสัมพันธ์ภาพของคู่ความทั้งสองมากกว่าการพิจารณาตามปกติของศาล
  4. สร้างความพึงพอใจให้กับคู่กรณีทั้งสองฝ่าย คู่กรณีสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้เป็นการรักษาสัมพันธ์ภาพของ
  5. รวดเร็ว การไกล่เกลี่ยใช้เวลาไม่นาน ถ้าตกลงกันไม่ได้ส่งคืนเจ้าของสำนวนเพื่อพิจารณาตามขั้นตอนต่อไปถ้าตกลงกันได้ก็ทำให้คดีเสร็จสิ้นเร็วขึ้น
  6. ทำให้คู่ความพอใจทั้งสองฝ่าย
  7. ทำให้คู่ความอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และสร้างความสงบสุขให้แก่ชุมชน
  8. ช่วยแบ่งเบาภาระทางคดีของศาล
  9. สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้แก่ประเทศชาติ ลดงบประมาณสามารถนำไปใช้พัฒนาประเทศในด้านอื่นต่อไป
- โดยสามารถพิจารณาได้จากตารางสรุปดังต่อไปนี้

ตาราง 1 เปรียบเทียบข้อดีและข้อเสียของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของระบบ

กระบวนการยุติธรรม

ข้อดีของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในระบบกระบวนการยุติธรรม	ข้อเสียของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในระบบกระบวนการยุติธรรม
1. ผู้ประนีประนอมมีความน่าเชื่อถือสูง ผ่านการอบรมหลักสูตรที่ได้มาตรฐานของศาล	1. ประชาชนบางกลุ่มเข้าถึงได้ยาก
2. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในกระบวนการยุติธรรม มีความเชื่อมั่นของคู่พิพาทมากกว่า	2. บุคคลที่สาม เช่น ทนายความอาจจะเป็นปัจจัยหลักในการทำให้การเจรจาไกล่เกลี่ยเป็นไปได้โดยยาก
3. ได้รับไว้วางใจในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอย่างยุติธรรม	3. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเสียค่าใช้จ่ายสูงตามค่าจ้างทนายความ
4. สถานที่ได้มาตรฐานเหมาะสมในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	4. ต้องเวลาเสียค่าใช้จ่ายเดินทางมาไกล่เกลี่ยกันที่ศาล
5. สัญญาประนีประนอมยอมความ มีสภาพบังคับสามารถบังคับได้จริง หากมีการไม่ปฏิบัติตามสัญญา ฝ่ายที่เสียหายสามารถบังคับคดีตามคำพิพากษาตามยอมได้ทันที	5. คู่ความ รู้สึกมีความกลัวและกังวลใจ ในการใช้บริการของศาลยุติธรรม
6. มีอำนาจในการโน้มน้าว กำหนดให้เขาสูกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	
7. ไม่จำกัดเรื่องทุนทรัพย์ทางแพ่ง	

จากตารางแสดงข้อมูลว่า ข้อดีของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในระบบกระบวนการยุติธรรมนั้นมีข้อดีมากกว่าข้อเสีย ซึ่งมีผลทำให้ระงับข้อพิพาทได้ดีในแต่ละปี

ตาราง 2 เปรียบเทียบข้อดีและข้อเสียของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องตาม
มาตรา 20 ตี แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ข้อดีของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้อง ตามมาตรา 20 ตี	ข้อเสียของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อน ฟ้องตามมาตรา 20 ตี
1. สถานที่ได้มาตรฐานเหมาะสมในการ เจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	1. คุณภาพมีความรู้สึกกลัวและกังวลใจ ใน การใช้บริการของศาลยุติธรรม
2. ผู้ประนีประนอมมีความน่าเชื่อถือสูง ผ่าน การอบรมหลักสูตรที่ได้มาตรฐานของศาล	2. ชาวบ้านหรือประชาชนไม่มีความรู้ การ ติดต่อศาลหรือด้านกระบวนการระเบียบของ ศาลและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการไกล่เกลี่ย ข้อพิพาท
3. การไกล่เกลี่ยมีความเป็นทางการและมี ความน่าเชื่อถือสูง	3. ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทาง มายังศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณา
4. สามารถยุติคดีโดยไม่ต้องมาฟ้องร้องกัน ทำให้ประหยัดเวลา ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใน การต้องฟ้องเป็นคดีความต่อศาล	4. หากติดต่อทนายความอาจจะแนะนำไม่ให้ เข้าสู่ระบบการไกล่เกลี่ย เนื่องจากกระทบ หน้าที่โดยตรง
5. กรณีหากไกล่เกลี่ยสำเร็จคู่กรณีสามารถ ทำสัญญาประนีประนอมยอมความและ ขอให้ศาลพิพากษาตามยอมได้ทันที	5. การแต่งตั้งผู้ประนีประนอม ซึ่งคู่กรณีไม่ รู้จักมาก่อน การพูดคุยเจรจา รวมทั้งการ เปิดเผยความลับเกี่ยวกับคดี ยังไม่สนิทใจ เท่าที่ควร
6. กรณี คู่ กรณีไม่ ปฏิบัติ ตามสัญญา ประนีประนอมยอมความ คู่กรณีสามารถ ขอให้ ศาลออกคำสั่งบังคับตามสัญญา ประนีประนอมได้ทันที	6. การไกล่เกลี่ยในศาล ความสัมพันธ์ระหว่าง คู่กรณีอาจจะไม่สนิทใจอีกต่อไป

จากตารางข้อดีของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องตามมาตรา 20 ตรีแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งประชาชนหรือคู่กรณีที่มีข้อพิพาทสามารถยื่นคำร้องต่อศาล เพื่อแต่งตั้งผู้ประนีประนอมไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและหากไกล่เกลี่ยและสามารถตกลงกันได้ก็จัดทำสัญญาประนีประนอมยอมความและขอให้ศาลพิพากษาตามยอมได้ ซึ่งจะทำให้คู่กรณีที่มีข้อพิพาทสามารถยุติคดีโดยไม่ต้องฟ้องกันต่อศาลเป็นคดีความและทำให้คู่กรณีได้รับผลจากการทำสัญญาประนีประนอมยอมความทันที ทำให้ประหยัดทั้งเวลา ค่าใช้จ่ายในการฟ้องร้องเป็นคดีความอีก แต่ข้อเสียคือหากเกิดข้อพิพาทชาวบ้านหรือประชาชนไม่มีความรู้ถึงขั้นตอนกระบวนการ ระเบียบ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศาลและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง จึงไม่แน่ใจว่าประชาชนจะเข้าไปใช้บริการของศาลยุติธรรมหรือไม่ และจะต้องสละเวลาในการประกอบอาชีพและเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาคดี

ตาราง 3 ข้อดีและข้อเสียของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อ

พิพาทภาคประชาชน

ข้อดี	ข้อเสีย
1. ประชาชนเข้าถึงง่าย มีความใกล้ชิดกับชุมชน ท้องถิ่น ทำให้เข้าใจและได้รับความไว้วางใจจากคนในพื้นที่	1. ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี ประชาชนยังไม่ได้มีส่วนร่วมรับรู้เห็นประโยชน์และคุณค่าของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
2. เมื่อคู่พิพาทได้ทำบันทึกข้อตกลงระงับพิพาท เมื่ออีกฝ่ายไม่ปฏิบัติตาม สามารถยื่นคำร้องต่อศาลให้บังคับตามบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทได้	2. ผู้ไกล่เกลี่ยขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
3. พยานหลักฐานในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไม่สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้	3. ผู้ไกล่เกลี่ยขาดความศรัทธาเชื่อถือจากประชาชน
4. คู่กรณีพิพาทสามารถไกล่เกลี่ยในชุมชน โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ค่าทนายความ	4. คู่กรณีพิพาทไม่มีความเชื่อมั่นถึงสภาพบังคับคดีหากไม่ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงระงับพิพาท

ข้อดี	ข้อเสีย
5.กรณียื่นคำร้องต่อศาลให้บังคับตามบันทึกข้อตกลงระดับข้อพิพาทกระบวนพิจารณาของศาลสะดวก รวดเร็ว เนื่องจากมีการทำบันทึกตกลงระดับข้อพิพาทกันมาก่อนและมีประเด็นข้อพิพาทน้อย	5.กรณีอีกฝ่ายไม่ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงระดับข้อพิพาท อีกฝ่ายไม่มีความรู้ในการติดต่อศาล ต้องเสียค่าใช้จ่ายความเพื่อดำเนินการตามกฎหมาย
6.สามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีของคู่กรณี	6.ผู้ไกล่เกลี่ยขาดความรู้ด้านกฎหมาย มีความกังวลเกี่ยวกับประเด็นการรับฟัง สรุปข้อเท็จจริง เมื่อปรับเข้ากับฐานความผิดไม่ตรงตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ผลการไกล่เกลี่ยที่ได้ไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ บันทึกไม่รัดกุมไม่ชอบด้วยกฎหมายทำให้กระบวนการไกล่เกลี่ยไม่มีมาตรฐานขาดความน่าเชื่อถือ
7. คู่กรณีสามารถไกล่เกลี่ย ณ สถานที่ใดก็ได้ในชุมชน	7.ขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ในการดำเนินงานของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน
8.พิจารณาคดีได้รวดเร็วประหยัดเวลาในการดำเนินคดี	8.มีการกำหนดบทลงโทษหนักสำหรับผู้ไกล่เกลี่ยภาคประชาชน ทำให้ผู้ไกล่เกลี่ยไม่กล้าดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
9.ผู้ไกล่เกลี่ยเป็นคนในชุมชนรู้ปัญหาในชุมชนและเป็นผู้ที่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายรู้จัก และมีความเคารพนับถือ มีความน่าเชื่อถือจะทำให้	

ข้อดี	ข้อเสีย
ให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายสามารถตกลงระงับข้อพิพาทกันได้โดยง่าย	
10. คู่พิพาทรู้สึกสบายใจ ไม่อึดอัด การเดินทางไม่ไกลทั้งคู่ไกลเกลี่ยมีความเป็นกันเอง	
11. สามารถเลือกผู้ไกลเกลี่ยให้มาทำหน้าที่ไกลเกลี่ยได้	
12. สามารถลดความเลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมคู่พิพาทสามารถตกลงยอมความกันได้โดยง่าย	

ที่มาตาราง: ผู้วิจัย

ข้อดีของการไกลเกลี่ยข้อพิพาทพระราชบัญญัติการไกลเกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 คือ มีความใกล้ชิดกับชุมชน สามารถเข้าถึงได้ง่ายสำหรับประชาชนในพื้นที่ สะดวก รวดเร็ว ผู้ไกลเกลี่ยรู้ปัญหาในชุมชนของตนเอง ทำให้ผู้ใช้บริการรู้สึกสบายใจ ไม่อึดอัด การเดินทางไม่ไกล เสมือนการใช้บริการที่ใกล้บ้าน ทำให้มีความเข้าใจและไว้วางใจจากคนในพื้นที่ ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายและที่สำคัญ ยังรักษาความสัมพันธ์ภาพระหว่างคู่กรณีพิพาททำให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข และหากคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาท อีกฝ่ายสามารถยื่นคำร้องขอต่อศาลให้บังคับตามบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาท ซึ่งสภาพการบังคับมีผลเช่นเดียวกับการไกลเกลี่ยข้อพิพาทในศาล แต่ข้อเสียคือ ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี ประชาชนยังไม่ได้มีส่วนร่วมรับรู้เห็นประโยชน์และคุณค่าของกระบวนการไกลเกลี่ยข้อพิพาท ประชาชนและคู่กรณีขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการดำเนินการไกลเกลี่ยข้อพิพาท

สรุปการศึกษาเปรียบเทียบผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีแพ่งก่อนฟ้องและหลังฟ้อง ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ข้อเหมือน

1. เกิดข้อพิพาททางแพ่งระหว่างคู่สัญญาตั้งแต่ 2 ฝ่าย
2. กรณีผิดข้อตกลงระดับพิพาทคู่กรณีอีกฝ่ายร้องขอต่อศาล
3. คู่กรณีหากเจรจาตกลงได้มีการทำบันทึกข้อตกลงระดับพิพาทหรือสัญญาประนีประนอมยอมความ
4. มีผู้ไกล่เกลี่ย เป็นคนกลาง เป็นเพียงผู้แนะนำ ช่วยเหลือหาทางออก เพื่อให้ยุติข้อขัดแย้งหรือระดับข้อพิพาทให้แก่คู่กรณี
5. มีวัตถุประสงค์ที่เหมือนกัน คือ เพื่อให้คู่กรณีทั้งสองฝ่าย สามารถยุติข้อขัดแย้งหรือระดับข้อพิพาท
6. คู่กรณีได้สิทธิและหน้าที่ใหม่ตามบันทึกข้อตกลงระดับข้อพิพาทหรือสัญญาประนีประนอมยอมความ

ข้อแตกต่าง บันทึกข้อตกลงระดับข้อพิพาท ในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มีความแตกต่างกับ ผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีแพ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ดังแสดงในตารางที่ 5

ตาราง 4 ข้อแตกต่างระหว่างบันทึกข้อตกลงระดับข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 กับ ผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีแพ่งตามมาตรา 19, 20, 20 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

รายการ	พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562	ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
1. กรณีคู่กรณีมีข้อพิพาทกัน	คู่กรณียังไม่ได้ฟ้องร้องต่อศาล มีกรรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการให้การรับรองบันทึกข้อตกลงระดับข้อพิพาท	คู่กรณีได้ฟ้องร้องต่อศาลศาลพิพากษาให้ตามสัญญาประนีประนอมยอมความตามมาตรา 19,20,20ทวิและมาตรา 138 แห่ง ป.วิแพ่ง

รายการ	พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562	ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
2. กรณีที่คู่พิพาทไม่ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาท	คู่กรณีอีกฝ่ายสามารถร้องขอต่อศาลให้บังคับตามบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทได้เลยโดยไม่ต้องไปฟ้องศาล	คู่กรณีอีกฝ่ายขอให้ศาลบังคับตามสัญญาประนีประนอมได้ทันที
3. ทุนทรัพย์พิพาท	ทุนทรัพย์ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไม่เกินห้าแสนบาทหรือไม่เกินห้าล้านบาทกรณีเป็นหน่วยงานรัฐ	ไม่จำกัดจำนวนทุนทรัพย์ในการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ
4. การไกล่เกลี่ยเกี่ยวกับสิทธิ	ไม่สามารถไกล่เกลี่ยกรรมสิทธิ์หรือสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ สิทธิในครอบครัวหรือสิทธิแห่งสภาพบุคคล	ไม่จำกัดสิทธิ
5. คดีที่ไกล่เกลี่ยได้	สามารถไกล่เกลี่ยได้ในคดีแพ่ง ในคดีอาญายอมความได้ หรือ ละหุโทษตามมาตรา และ ละหุโทษที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา	สามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งได้ทุกประเภทและความผิดอาญาที่ยอมความได้
6. การไกล่เกลี่ย	ไกล่เกลี่ยได้ที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนหรือตามที่คู่กรณีเห็นสมควร	ไกล่เกลี่ยได้เฉพาะในศาลเท่านั้น

รายการ	พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562	ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
7. การบังคับตามบันทึกข้อตกลง	หากไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง คู่กรณีฝ่ายเรียกร้อง ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อบังคับได้ ภายใน 3 ปี นับแต่นั้นนับแต่วันที่อาจบังคับตามข้อตกลงได้	เมื่อคู่ความสามารถตกลง และมี การทำ สัญญา ประนีประนอมยอมความให้ ศาลพิพากษาตามยอม บังคับคดีได้ภายใน 10 ปี นับแต่ผิดสัญญา

ที่มาตาราง : ผู้วิจัย

ตาราง 5 แสดงข้อแตกต่างระหว่างข้อตกลงระงับข้อพิพาท ในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 กับ ผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีแพ่งก่อนฟ้องตามมาตรา 20 ตี แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

รายการ	พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562	ตามมาตรา 20 ตี แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
1. กรณีมีข้อพิพาทเกิดขึ้น	คู่กรณียังไม่ได้ฟ้องร้องต่อศาล มี กรมคุ้มครองสิทธิ และ เสรีภาพ มีหน้าที่ และ ความรับผิดชอบในการให้การรับรองบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาท	คู่กรณีต้องไปยื่นต่อศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณา โดยไม่ต้องฟ้องร้องต่อศาล ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล
2. กรณีที่คู่พิพาทไม่ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาท	คู่กรณีอีกฝ่ายสามารถร้องขอต่อศาลให้บังคับตามบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทได้เลย	คู่กรณีอีกฝ่ายขอให้ศาลบังคับตามสัญญา ประนีประนอมได้ทันที

รายการ	พระราชบัญญัติการไกล่ เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562	ตามมาตรา 20 ตีร่แห่ง ประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความแพ่ง
	โดยไม่ต้องไปฟ้องศาลเป็นคดี ใหม่	
3. การจำกัดทุนทรัพย์ใน การไกล่เกลี่ย	ทุนทรัพย์ในการไกล่เกลี่ยข้อ พิพาทไม่เกินห้าแสนบาท หรือไม่เกินห้าล้านบาทกรณี เป็นหน่วยงานรัฐ	ไม่จำกัดจำนวนทุนทรัพย์ใน การทำสัญญาประนีประนอม ยอมความ
4. สิทธิ	ไม่สามารถไกล่เกลี่ยสิทธิแห่ง สภาพบุคคล สิทธิในครอบครัว หรือกรรมสิทธิ์ใน อสังหาริมทรัพย์	สามารถไกล่เกลี่ยได้ไม่จำกัด สิทธิ
5. คดีที่สามารถไกล่เกลี่ย ได้	สามารถไกล่เกลี่ยได้ ในคดี แพ่ง ในคดีอาญายอมความได้ หรือ ละหุโทษตามมาตรา 390 ถึง 395 และ 397 แห่ง ป.อ. อาญา และละหุโทษที่ไม่กระทบ ต่อส่วนรวมที่กำหนดในพระ ราชกฤษฎีกา	สามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ทางแพ่งได้ทุกประเภทและ ความผิดอาญาที่ยอมความ ได้
6. การไกล่เกลี่ย	คู่กรณีสามารถไกล่เกลี่ยที่ ศูนย์ไกล่ฯหรือตามที่คู่กรณี เห็นสมควร	คู่กรณีสามารถไกล่เกลี่ย เฉพาะในศาลเท่านั้น

รายการ	พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562	ตามมาตรา 20 ตรีแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
7. การบังคับตามบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาท	ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อบังคับตามข้อตกลงฯ ภายใน 3 ปี นับแต่วันที่อาจบังคับตามข้อตกลงได้	หากศาลมีคำพิพากษาตามยอม หากผิดสัญญาอีกฝ่ายขอให้ศาลบังคับคดีได้ภายใน 10 ปีนับแต่ผิดสัญญา

ที่มาตาราง : ผู้วิจัย

แม้ว่าปัจจุบันศาลยุติธรรมจะได้เพิ่มมาตรา 20 ตรีขึ้นมา ซึ่งเดิมศาลยุติธรรมได้มีกระบวนการไกล่เกลี่ยในศาลอยู่แล้ว แต่เมื่อมีการเพิ่มมาตรา 20 ตรีเป็นการส่งเสริมระงับข้อพิพาทให้แก่คู่กรณีหรือ เพิ่มกระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องต่อศาล ใช้เป็นช่องทางในการยุติข้อพิพาทก่อนจะฟ้องคดีต่อศาล ซึ่งจะทำให้การไกล่เกลี่ยของศาลมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นโดยคู่ความไม่ต้องนำคดียื่นฟ้องต่อศาลเหมือนเช่นเดิม แต่คู่กรณีสามารถมาแจ้งศาลว่ามีความประสงค์จะไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล ซึ่งหากตกลงกันได้คู่กรณีอาจขอให้ศาลมีคำพิพากษาได้ทันที ทำให้ข้อพิพาททางแพ่งยุติลงได้รวดเร็ว โดยไม่ต้องฟ้อง ลดภาระคดีขึ้นศาล ประหยัดเวลาค่าใช้จ่ายของศาลและคู่กรณี เพิ่มทางเลือกให้แก่คู่กรณีและประชาชนในการยุติข้อพิพาทตามหลักสมานฉันท์และสันติวิธี เป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชน ทำให้ศาลอำนวยความสะดวกยุติธรรมแก่ประชาชนได้มีประสิทธิภาพ แต่คู่กรณีหรือประชาชนจะต้องเดินทางมายื่นต่อศาลหรือมาไกล่เกลี่ยที่ศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณา

ประเทศไทยได้นำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาใช้มานานแล้ว การไกล่เกลี่ยไม่มีแนวทางปฏิบัติหรือรูปแบบใดๆทั้งสิ้น เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม มีการพัฒนาการไกล่เกลี่ยเรื่อยมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันได้มีตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เนื่องจากประเทศไทยประสบปัญหาการใช้กระบวนการยุติธรรมทางศาลก่อให้เกิดปัญหาคดีล้นศาล จำนวนผู้พิพากษาไม่เพียงพอ เป็นเหตุให้การพิจารณาคดีในแต่ละคดีเป็นไปได้ช้า สภาพสังคม เศรษฐกิจไทยได้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว คดีพิพาทที่เกิดขึ้นมีจำนวนสูงขึ้น ถึงแม้ว่าศาลจะมีการนำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาใช้ในศาลตามมาตรา **ตามมาตรา 19, 20, 20 ทวิ** แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้ก็ตาม ยังมีหลักเกณฑ์ขั้นตอนกระบวนการรายละเอียดมากและยุ่งยากหลายขั้นตอน จึงพยายามในการหักเหคดีโดยการระงับข้อพิพาททางเลือกโดยวิธีการไกล่เกลี่ยข้อ

พิพาท (Mediation) เป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือก สามารถสร้างความเป็นธรรม เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดแนวทางและวิธีการ กระบวนการยุติธรรมทางเลือกจึงเป็นช่องทางให้เข้าถึงความยุติธรรมได้โดยง่าย ประการสำคัญของการระงับข้อพิพาททางเลือกต้องเป็นการระงับข้อพิพาทขึ้นอยู่กับความสมัครใจของคู่พิพาททุกกรณี ในกรณีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เป็นกรณีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องหรือก่อนนำคดีขึ้นสู่ศาล กรณีคู่กรณีสามารถเจรจาตกลงกันได้ คู่กรณีจะทำบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทหรือทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ซึ่งเป็นการระงับข้อพิพาทที่มีอยู่เดิมและผูกพันตามข้อตกลงกันใหม่ และหากคู่กรณีไม่ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทหรือสัญญาประนีประนอมยอมความ คู่กรณีอีกฝ่ายสามารถนำบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทยื่นต่อศาลขอให้บังคับตามบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทนั้นได้ทำให้หน่วยงานต่างๆ ที่นำกฎหมายนี้ไปใช้บังคับกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมากขึ้น ส่งผลให้เกิดประโยชน์ในการลดจำนวนคดีที่จะขึ้นสู่ศาลลดลง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนโยบายของผู้บริหารของหน่วยงานต่างๆ ที่จะนำประโยชน์จากกฎหมายดังกล่าวไปใช้ประโยชน์มากน้อยเพียงใดอีกทั้งพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เป็นกฎหมายใหม่

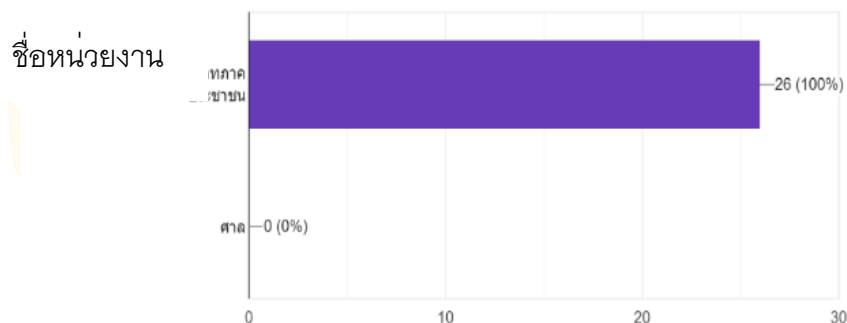
วิเคราะห์ข้อเท็จจริงจากความเห็นของผู้เกี่ยวข้องในการทำกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ในคดีแพ่ง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากการรวบรวมข้อมูลจากหนังสือตำราวิชาการตำรากฎหมาย บทความ ผลงานวิทยานิพนธ์ พระราชบัญญัติ ตั๋วบทกฎหมาย เอกสารที่เกี่ยวข้อง และฐานข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ นำมาวิเคราะห์เรียบเรียงเป็นระบบและได้เก็บข้อมูลโดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แก่ผู้ไกล่เกลี่ยที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจากผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรการไกล่เกลี่ยและการระงับข้อพิพาทในชุมชนระดับต้นบางท่านเคยเป็นผู้ไกล่เกลี่ยในศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนมาแล้ว รวมไปถึงประชาชนทั่วไปที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ซึ่งพักอาศัยอยู่ในชุมชนที่มีการตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ได้ทราบขั้นตอนวิธีการทำงานของ คณะทำงานของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน โดยการสร้างแบบสัมภาษณ์ทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่และผู้ไกล่เกลี่ยที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจากผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรการไกล่เกลี่ยได้มีความคิดเห็นต่อการใช้บริการศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนและศาล สามารถวิเคราะห์รายละเอียดได้ดังนี้

ก.วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มประชาชนทั่วไปที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป

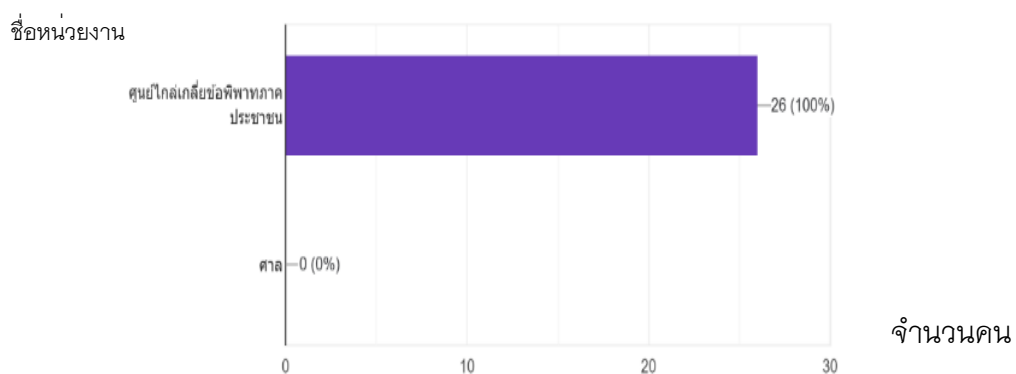
เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะทางเลือกในการระงับข้อพิพาทที่ให้ผลดีที่สุดแก่ประชาชน ผู้วิจัยจึงได้จัดทำแบบสัมภาษณ์ทางอิเล็กทรอนิกส์ ได้เจาะจงกลุ่มเป้าหมาย โดยมีรายละเอียด ดังนี้ จากการได้ทำแบบสอบถามเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบผลการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีแพ่งก่อนฟ้องและหลังฟ้องตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง จากการสอบถามแบบสัมภาษณ์ทางอิเล็กทรอนิกส์ ประกอบด้วยกลุ่มผู้ไกล่เกลี่ยและกลุ่มประชาชนบุคคลทั่วไปที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 26 ท่าน ได้มีความคิดเห็นต่อการใช้บริการศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนและศาล โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 กลุ่มประชาชนบุคคลทั่วไปส่วนใหญ่ เห็นว่าหากเกิดข้อพิพาทประสงค์เจรจาไกล่เกลี่ยที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน การไกล่เกลี่ยที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน คู่กรณีต้องสมัครใจทั้งสองฝ่ายจึงจะสามารถไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทในชุมชนได้รวดเร็ว รักษาความสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณี สะดวกและสามารถเข้าถึงได้ง่ายเมื่อเทียบกับการไกล่เกลี่ยในศาลต้องพากันเดินทางไปศาล จำนวน 26 ท่านคิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์

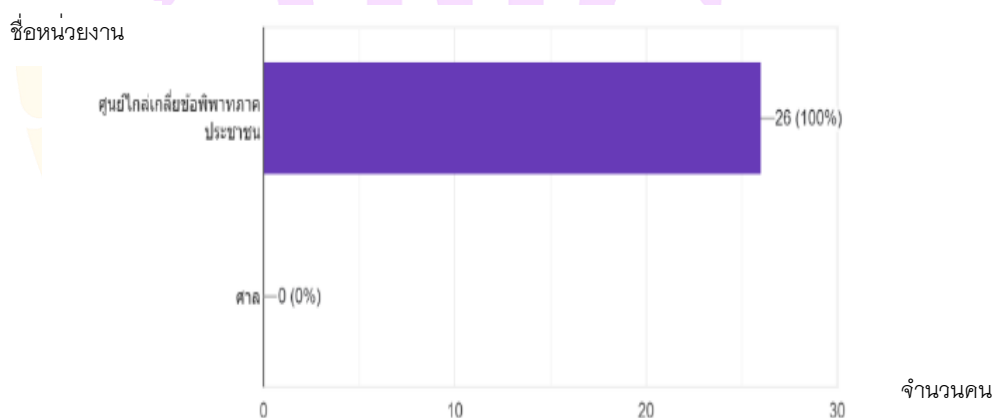
ภาพ 1 สรุปแบบสอบถามหากเกิดข้อพิพาทประสงค์เจรจาไกล่เกลี่ยที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน

1.2. ประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าหากเกิดข้อพิพาทขึ้น เลือกที่จะเจรจาที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน เนื่องจากสามารถไกล่เกลี่ย ในเวลาใดก็ได้เมื่อคู่พิพาทพร้อม ผู้ไกล่เกลี่ยพร้อม ซึ่งศูนย์ไกล่เกลี่ยฯได้จัดตั้งขึ้นในชุมชน ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ผู้ไกล่เกลี่ยก็เป็นคนในชุมชนเดียวกัน เมื่อเทียบกับการไกล่เกลี่ยในศาล ซึ่งจะต้องไกล่เกลี่ยในเวลาราชการ และต้องเสียค่าใช้จ่ายเดินทางไปศาลจำนวน 26 ท่านคิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์

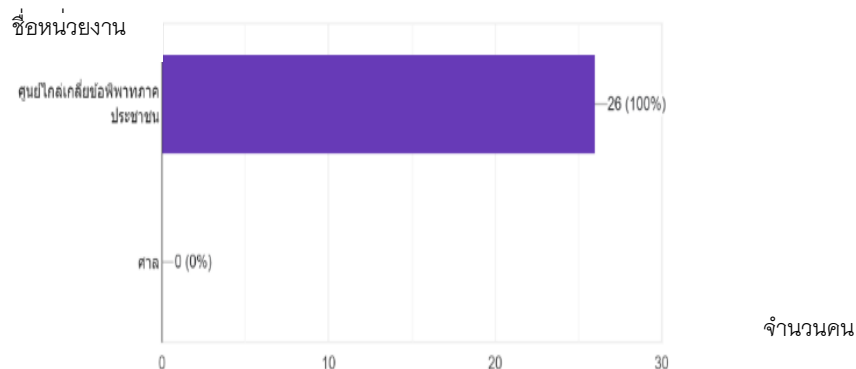
ภาพ 2 สรุปแบบสอบถาม หากเกิดข้อพิพาทขึ้น เลือกที่จะเจรจาที่ศูนย์ไกลเกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน

1.3 ประชาชนส่วนใหญ่ ได้ลงความเห็นว่าเป็นที่ประสงค์ที่จะไกล่เกลี่ยที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน เนื่องจากสามารถไกล่เกลี่ยได้สะดวกรวดเร็ว ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย เมื่อเทียบกับศาล เนื่องจากคดีขึ้นสู่ศาลจำนวนมากทำให้เกิดความล่าช้า เสียค่าใช้จ่าย เสียเวลาและเสียค่าใช้จ่ายที่ต้องเดินทางไปศาล เสียค่าธรรมเนียมศาล จำนวน 26 ท่านคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้ 100 เปอร์เซ็นต์

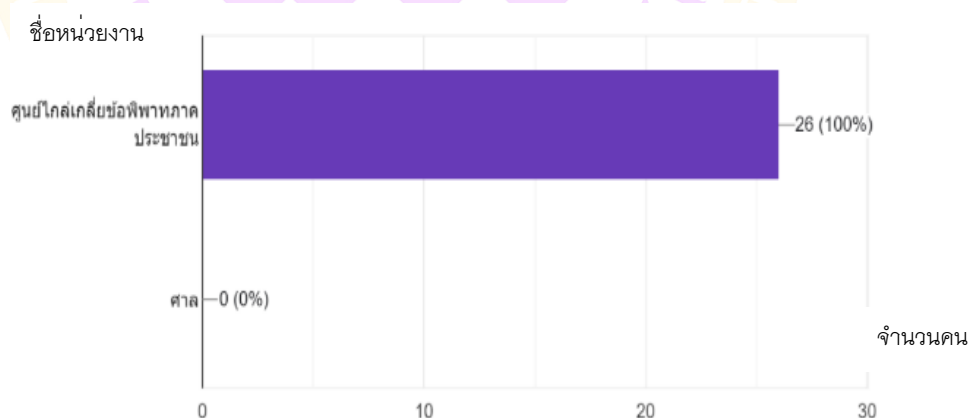
ภาพ 3 สรุปแบบสอบถาม ประสงค์ที่จะไกล่เกลี่ยที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน

1.4. ประชาชนส่วนใหญ่ ได้ประสงค์ที่จะไกล่เกลี่ยที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน เนื่องจาก มีความเป็นกันเอง ผู้ไกล่เกลี่ยเป็นคนในชุมชนเดียวกันเมื่อเทียบกับการไกล่เกลี่ยในศาล ซึ่งไม่สบายใจไม่ว่าด้านสถานที่และไม่รู้จักกับผู้ประนีประนอมหรือศาล จำนวน 26 ท่าน คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้ 100 เปอร์เซ็นต์

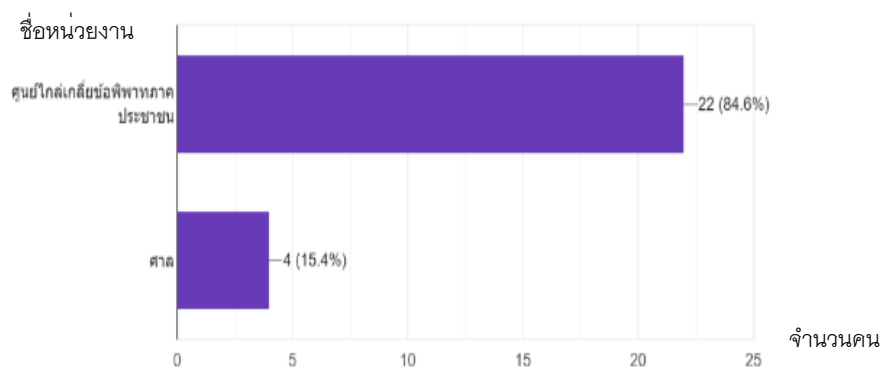
ภาพ 4 สรุปแบบสอบถาม ผู้ไกล่เกลี่ยเป็นคนในชุมชนเดียวกันเมื่อเทียบกับการไกล่เกลี่ยในศาล

1.5. ประชาชนส่วนใหญ่ ได้ลงความเห็นเห็นว่าหากเกิดข้อพิพาทเลือกที่จะไกล่เกลี่ยที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน เนื่องจากสามารถรักษาความสัมพันธ์ระหว่างคู่พิพาทได้ เพราะดำเนินการในชุมชนมากกว่าที่จะต้องเดินทางไปไกล่เกลี่ยกันที่ศาลและอาจทำให้ความสัมพันธ์ของคู่กรณีพิพาทแบบไม่สนิทใจจำนวน 26 ท่าน คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้ 100 เปอร์เซ็นต์

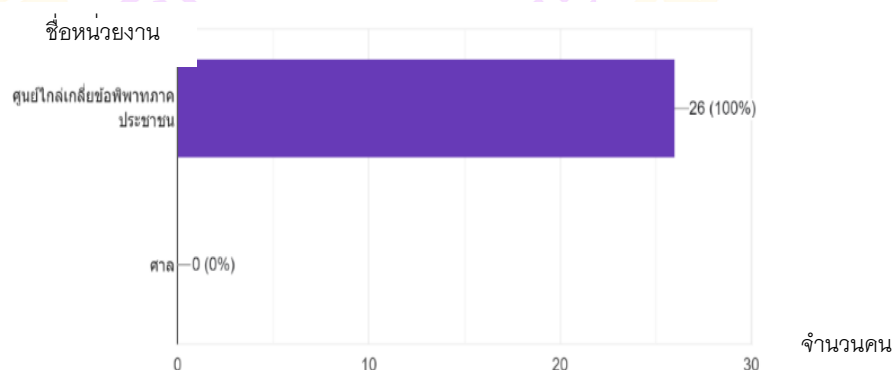
ภาพ 5 สรุปแบบสอบถาม สามารถรักษาความสัมพันธ์ระหว่างคู่พิพาทได้

1.6. ประชาชนส่วนใหญ่เลือกที่จะไกล่เกลี่ยที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน จำนวน 22 ท่านคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้ 84 เปอร์เซ็นต์และเลือกที่จะไกล่เกลี่ยที่ศาลจำนวน 4 ท่านคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้ 15.4 เปอร์เซ็นต์ เมื่อมีการทำบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทแล้ว หากคู่พิพาทไม่ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาท คู่กรณีอีกฝ่ายยื่นคำร้องต่อศาลให้มีคำสั่งออกคำสั่งบังคับตามบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทได้เลย โดยไม่ต้องไปฟ้องศาลเป็นคดีใหม่

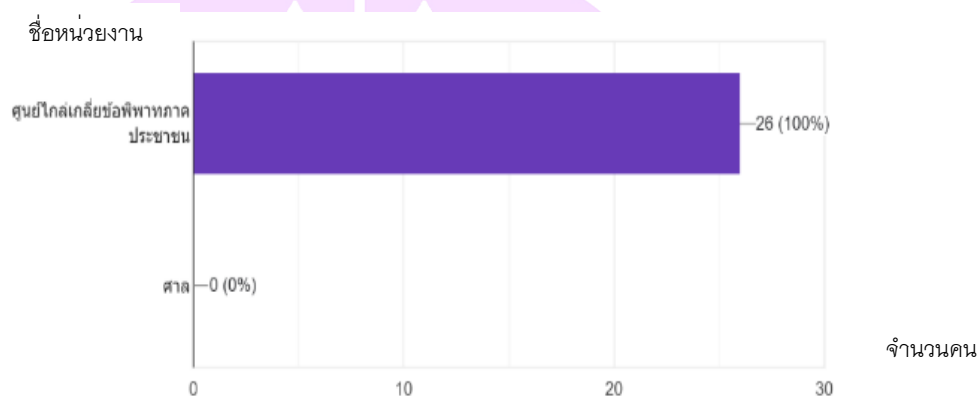
ภาพ 6 สรุปแบบสอบถาม การทำบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทแล้ว

1.7. ประชาชนกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด เห็นว่าการไกล่เกลี่ยที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน คู่พิพาทสามารถเจรจาพูดคุยเสนอหรือหาทางออกร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การแก้ไขข้อพิพาทด้วยความพึงพอใจของคู่พิพาท รักษาสัมพันธภาพระหว่างกัน อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข จำนวน 26 ท่าน คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้ 100 เปอร์เซ็นต์เมื่อเทียบกับการไกล่เกลี่ยในศาล และเมื่อคดีได้ฟ้องร้องต่อศาล ศาลจะสั่งให้ไกล่เกลี่ย คู่กรณีพิพาทอาจเกรงใจอำนาจศาล จึงจำยอมตามคำสั่งศาล

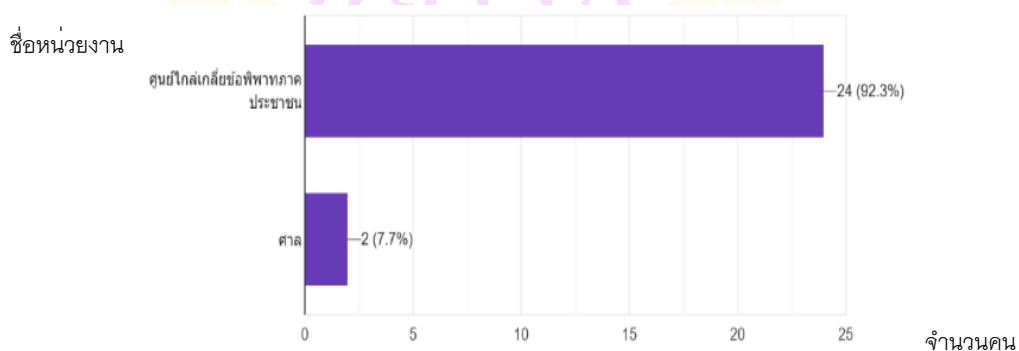
ภาพ 7 สรุปแบบสอบถาม คู่พิพาทสามารถเจรจาพูดคุยเสนอหรือหาทางออกร่วมกัน

1.8. ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ได้ลงความเห็นว่าการไกล่เกลี่ยที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน เป็นการเปิดโอกาสให้คู่พิพาทได้พูดคุย เพื่อหาแนวทางระงับข้อพิพาทที่ทุกฝ่ายพึงพอใจ โดยมีคนกลางหรือผู้ไกล่เกลี่ยทำหน้าที่คอยช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้แก่คู่พิพาท ได้มีโอกาสพูดคุยเสนอทางออกร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การแก้ไขข้อพิพาทด้วยความพึงพอใจของคู่พิพาท จำนวน 26 ท่าน คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้ 100 เปอร์เซ็นต์ มากกว่าที่จะต้องไปศาล ซึ่งเมื่อฟ้องคดีต่อศาลหรือเดินทางไปไกล่เกลี่ยที่ศาล ทำให้คู่กรณีไม่สนิทใจต่อคู่กรณี ต่อผู้ประนีประนอมหรือไม่ไว้วางใจ ไม่กล้าเปิดเผยความลับทั้งหมดจะดูชั้นเชิงทางคดีของแต่ละฝ่าย

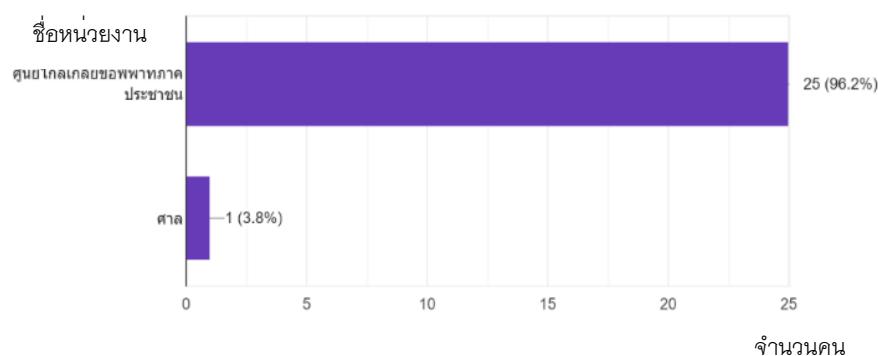
ภาพ 8 สรุปแบบสอบถาม แนวทางระงับข้อพิพาทที่ทุกฝ่ายพึงพอใจ

1.9. ประชาชนส่วนใหญ่ได้ลงความเห็นที่จะเลือกศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน เนื่องจากสามารถเลือกผู้ไกล่เกลี่ยให้มาทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยได้ จำนวน 24 ท่าน คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้ 92.3 เปอร์เซ็นต์ และเลือกที่จะไกล่เกลี่ยในศาล จำนวน 2 ท่านคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้ 7.7 เปอร์เซ็นต์ ศูนย์ไกล่เกลี่ยฯ คู่กรณีสามารถเลือกผู้ไกล่เกลี่ยเพื่อมาไกล่เกลี่ย ซึ่งเป็นบุคคลในชุมชน ทำให้เกิดความเป็นกันเอง มีความสนิทใจที่จะเปิดเผยความลับกล่าวพูดความจริง เมื่อเทียบกับศาล ผู้ประนีประนอมคู่กรณีไม่รู้จักมาก่อนและไม่สามารถเลือกได้

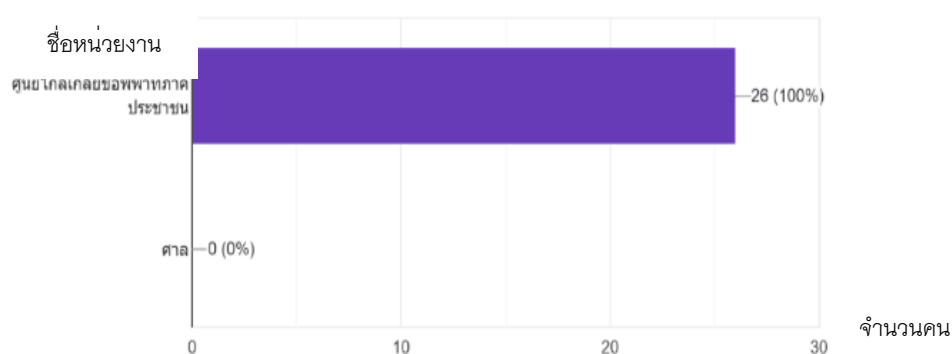
ภาพ 9 สรุปแบบสอบถาม คู่กรณีสามารถเลือกผู้ไกล่เกลี่ยเพื่อมาไกล่เกลี่ยซึ่งเป็นบุคคลในชุมชน

1.10. ประชาชนส่วนใหญ่เลือกที่จะไกล่เกลี่ยที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน จำนวน 25 ท่านคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้ 96.2 เปอร์เซ็นต์ เนื่องจากการไกล่เกลี่ยที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยฯ สามารถลดความเลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมคู่พิพาทตกลงยอมความกันได้ง่าย เนื่องจากศูนย์ไกล่เกลี่ยได้ตั้งอยู่ในชุมชนสะดวกสบาย ไม่มีค่าใช้จ่าย โดยไม่ต้องพึ่งศาล และที่สำคัญสภาพการบังคับคดีในผลการไกล่เกลี่ยสามารถเทียบได้กับผลการไกล่เกลี่ยในศาลและ คู่กรณีได้เลือกให้ไกล่เกลี่ยที่ศาลจำนวน 1 ท่านคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้ 3.8 เปอร์เซ็นต์

ภาพ 10 สรุปแบบสอบถามความเลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

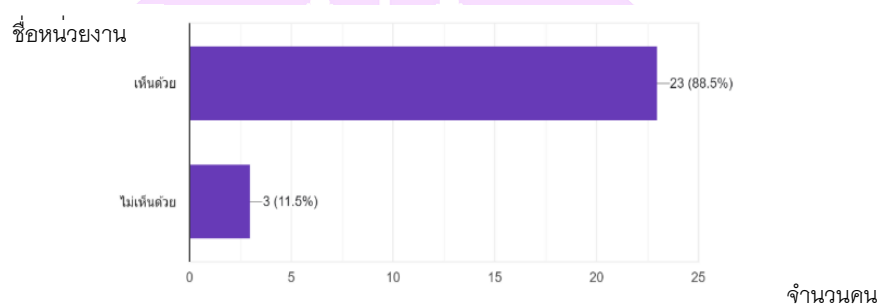
1.11. ประชาชนส่วนใหญ่ เลือกที่จะไกล่เกลี่ยกันที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน เนื่องจากประหยัดเวลา ลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีเมื่อตกลงและได้ทำบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทกันแล้ว ทำให้คดีที่จะฟ้องร้องต่อศาลลดลง เมื่อคดีฟ้องร้องต่อศาลลดลง ทำให้ภาระในการพิจารณาคดีของศาลก็ลดลงเช่นกัน จำนวน 26 ท่านคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้ 100 เปอร์เซ็นต์

ภาพ 11 สรุปแบบสอบถาม ลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีเมื่อตกลงและได้ทำบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาท

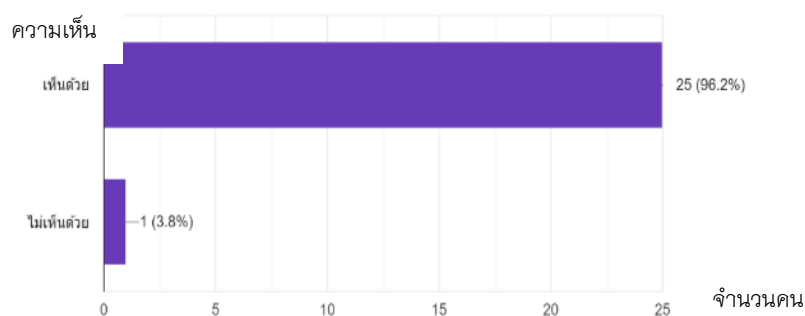
ข. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ใกล้เคียงที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจากผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรการใกล้เคียงและการระงับข้อพิพาทในชุมชนระดับต้นจำนวน 26 ท่าน ได้มีความคิดเห็นต่อการใช้บริการศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชนและศาล โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. จากกราฟผู้ใกล้เคียงเห็นด้วยว่าการใกล้เคียงจากศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชนสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีของคู่พิพาท จำนวน 23 ท่าน คิดเป็นเปอร์เซ็นต์เท่ากับ 88.5 เปอร์เซ็นต์ ไม่เห็นด้วยจำนวน 3 ท่านคิดเป็นเปอร์เซ็นต์เท่ากับ 11.5 เปอร์เซ็นต์

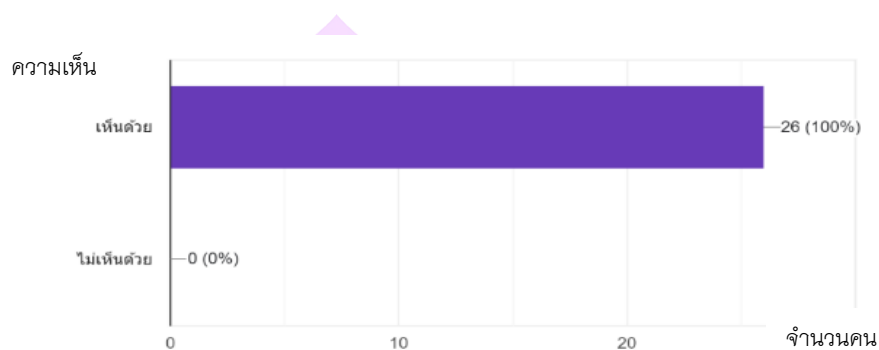
ภาพ 12 สรุปแบบสอบถาม ประชาชนสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีของคู่พิพาท

2. ผู้ใกล้เคียงเห็นด้วยว่าการใกล้เคียงจากศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชนสามารถไกล่เกลี่ยในชุมชนได้รับความสะดวกประหยัดค่าใช้จ่าย จำนวน 25 ท่านคิดเป็นเปอร์เซ็นต์เท่ากับ 96.2 เปอร์เซ็นต์ เมื่อเทียบกับไม่เห็นด้วยจำนวน 1 ท่าน ต้องเดินทางไปศาลคิดเป็นเปอร์เซ็นต์เท่ากับ 3.8 เปอร์เซ็นต์

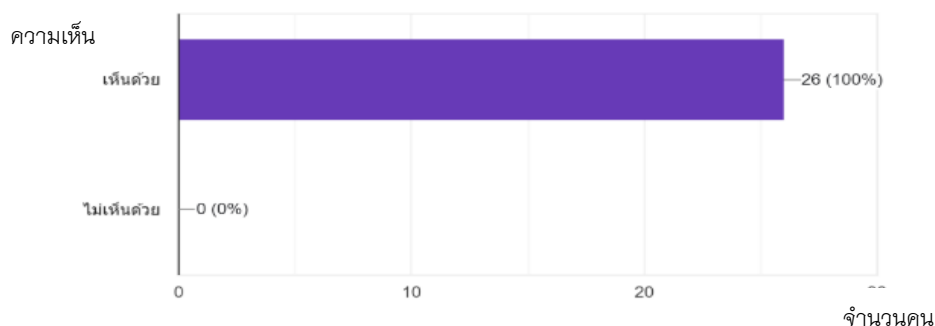
ภาพ 13 ผู้สรุปแบบสอบถาม ไกล่เกลี่ยเห็นด้วยว่าการใกล้เคียงจากศูนย์ใกล้เคียง

3. ผู้ใกล้เคียงส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าการใกล้เคียงจากศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชนได้รับความสะดวกประหยัดค่าใช้จ่าย จำนวน 26 ท่านคิดเป็นเปอร์เซ็นต์เท่ากับ 100 เปอร์เซ็นต์ ไม่เห็นด้วยไม่มี

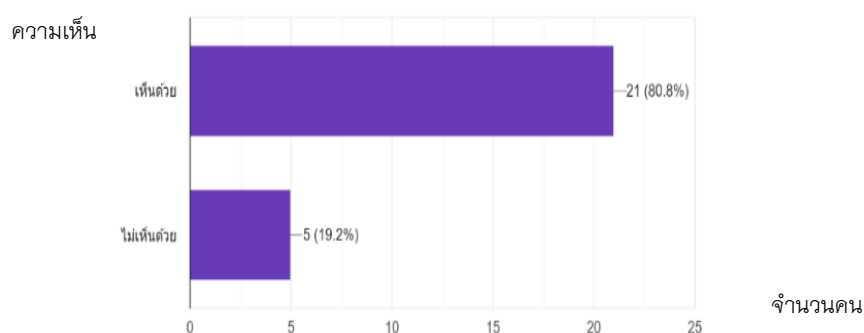
ภาพ 14 สรุปแบบสอบถาม การใกล้เคียงจากศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชนได้รับความสะดวกประหยัดค่าใช้จ่าย

4. ผู้ใกล้เคียงส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าการใกล้เคียงจากศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชน สามารถพิจารณาคดีได้รวดเร็ว ได้รับความสะดวกสบาย จำนวน 26 ท่านคิดเป็นเปอร์เซ็นต์เท่ากับ 100 เปอร์เซ็นต์ ไม่เห็นด้วยไม่มีเมื่อเทียบกับต้องใกล้เคียงที่ศาล ทำให้เกิดคดีล่าช้าเนื่องจากมีคดีขึ้นสู่ศาลจำนวนมาก

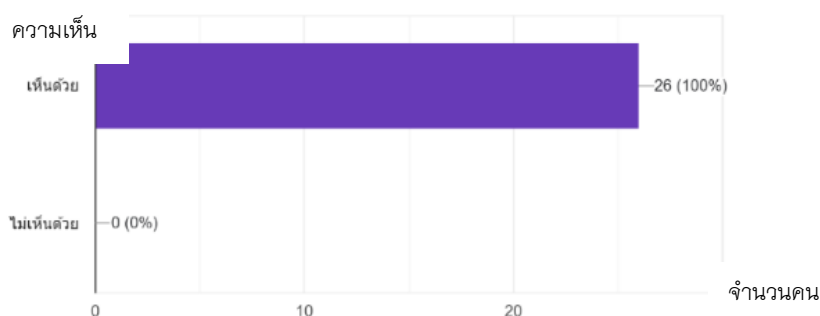
ภาพ 15 สรุปแบบสอบถาม การใกล้เคียงจากศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชน สามารถพิจารณาคดีได้รวดเร็ว

5. ผู้ใกล้เคียงเห็นด้วยว่าการใกล้เคียงจากศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชน ผู้ใกล้เคียงเป็นคนในชุมชนและเป็นผู้ที่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายรู้จัก และมีความเคารพนับถือ มีความน่าเชื่อถือจะทำให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายสามารถตกลงระงับข้อพิพาทกันได้โดยง่าย จำนวน 21 ท่านคิดเป็นเปอร์เซ็นต์เท่ากับ 80.8 เปอร์เซ็นต์ มีผู้ที่ไม่เห็นด้วยและต้องใกล้เคียงที่ศาล จำนวน 5 ท่านคิดเป็นเปอร์เซ็นต์เท่ากับ 19.2 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งไม่รู้จักผู้ประนีประนอม ไม่สนิทใจไม่กล้าเปิดเผยความลับให้ทราบเท่าที่ควร

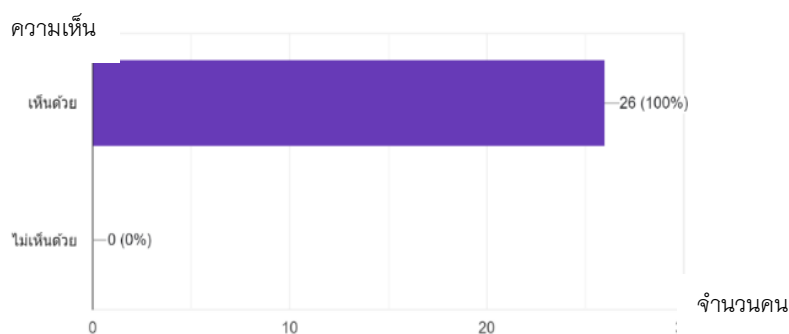
ภาพ 16 สรุปแบบสอบถาม ใกล้เคียงเป็นคนในชุมชนและเป็นผู้ที่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายรู้จัก และมีความเคารพนับถือ มีความน่าเชื่อถือจะทำให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายสามารถตกลงระงับข้อพิพาทกันได้โดยง่าย

6. ผู้ใกล้เคียงส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าการใกล้เคียงจากศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชนคู่พิพาทรู้สึกสบายใจ ทั้งผู้ใกล้เคียงมีความเป็นกันเอง อันเป็นผลทำให้คู่กรณีสามารถตกลงกันได้โดยง่าย มีความรู้สึกที่ดีต่อกันสามารถอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างปกติสุขต่อไปประชาชน เมื่อเทียบกับการใกล้เคียงในศาล ไม่นับเคยไม่ว่าด้วยสถานที่และศาลเกิดความประหม่า จำนวน 26 ท่าน คิดเป็นเปอร์เซ็นต์เท่ากับ 100 เปอร์เซ็นต์ ไม่เห็นด้วยไม่มี

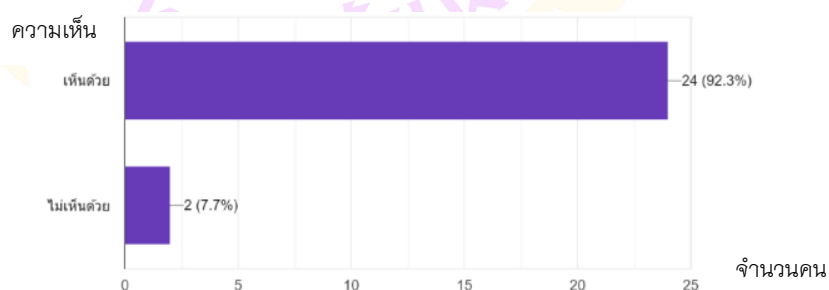
ภาพ 17 สรุปแบบสอบถาม ใกล้เคียงจากศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชนคู่พิพาทรู้สึกสบายใจ

7. ผู้ไกล่เกลี่ยส่วนใหญ่เห็นว่า การไกล่เกลี่ยที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน สามารถเลือกผู้ไกล่เกลี่ยให้มาทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยได้เมื่อเทียบกับการไกล่เกลี่ยในศาลท่านไม่สามารถเลือกผู้ประนีประนอมได้ จำนวน 26 ท่าน คิดเป็นเปอร์เซ็นต์เท่ากับ 100 เปอร์เซ็นต์ ไม่เห็นด้วยไม่มี

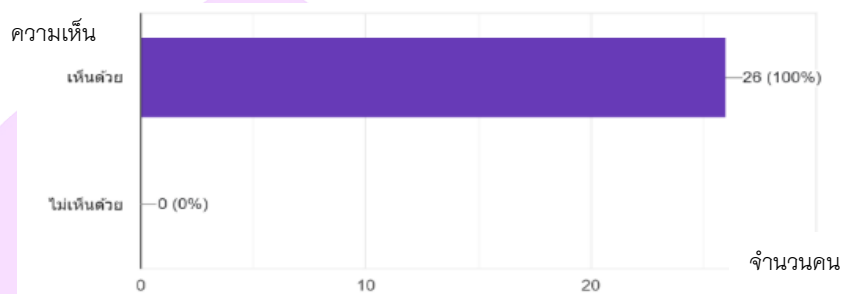
ภาพ 18 สรุปแบบสอบถาม สามารถเลือกผู้ไกล่เกลี่ยให้มาทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย

8. ผู้ไกล่เกลี่ยเห็นว่า การไกล่เกลี่ยจากศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนเมื่อคู่พิพาทได้จัดทำบันทึกข้อตกลงระดับพิพาทแล้ว ไม่ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงระดับข้อพิพาทอีกฝ่ายสามารถยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อให้มีคำสั่งบังคับตามบันทึกข้อตกลงระดับข้อพิพาทเห็นด้วยจำนวน 24 ท่านคิดเป็นเปอร์เซ็นต์เท่ากับ 92.3 เปอร์เซ็นต์ เมื่อเทียบกับการไกล่เกลี่ยในศาล เมื่อไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอม คู่กรณีอีกฝ่ายต้องให้ทนายยื่นคำขอต่อศาลออกหมายบังคับ ยึดอายัดทรัพย์สินออกขายทอดตลาดไม่เห็นด้วยจำนวน 2 ท่านคิดเป็นเปอร์เซ็นต์เท่ากับ 7.7 เปอร์เซ็นต์

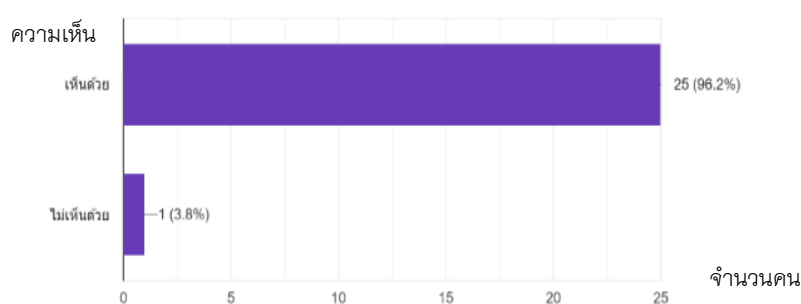
ภาพ 19 สรุปแบบสอบถาม ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงระดับข้อพิพาทอีกฝ่ายสามารถยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อให้มีคำสั่งบังคับ

9. ผู้ไกล่เกลี่ยส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าการไกล่เกลี่ยจากศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนคู่พิพาทสามารถไกล่เกลี่ยในเวลาที่เหมาะสม ผู้ไกล่เกลี่ยมีความเป็นกันเอง อันเป็นผลทำให้คู่กรณีสามารถตกลงกันได้โดยง่าย ทำให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขต่อไป เห็นด้วยจำนวน 26 ท่าน คิดเป็นเปอร์เซ็นต์เท่ากับ 100 เปอร์เซ็นต์เมื่อเทียบกับการไกล่เกลี่ยในศาล จะต้องเสียค่าใช้จ่ายเดินทางไปศาลและไกล่เกลี่ยในเวลาราชการไม่เห็นด้วยไม่มี

ภาพ 20 สรุปแบบสอบถาม ผู้ไกล่เกลี่ยมีความเป็นกันเอง อันเป็นผลทำให้คู่กรณีสามารถตกลงกันได้โดยง่าย

10. ผู้ไกล่เกลี่ย เห็นว่าการไกล่เกลี่ยจากศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนคู่พิพาทสามารถลดความเลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ซึ่งศูนย์ไกล่เกลี่ยตั้งอยู่ในชุมชน ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว ผู้ไกล่เกลี่ยรู้ปัญหาในชุมชน การเดินทางไม่ไกล เหมือนการใช้บริการใกล้บ้าน โดยไม่ต้องพึ่งศาล เห็นด้วยจำนวน 25 ท่าน คิดเป็นเปอร์เซ็นต์เท่ากับ 96.2 เปอร์เซ็นต์ เมื่อเทียบกับการไกล่เกลี่ยในศาล จะต้องเดินทางไปศาลด้วยตนเองไม่เห็นด้วยจำนวน 1 ท่านคิดเป็นเปอร์เซ็นต์เท่ากับ 3.8 เปอร์เซ็นต์

ภาพ 21 สรุปแบบสอบถาม ศูนย์ไกล่เกลี่ยตั้งอยู่ในชุมชน ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว

สรุปจากแบบสอบถาม

จากแบบสอบถามสรุปได้ว่า กลุ่มเป้าหมายทั้งประชาชนผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและผู้วิจัยมีความเห็นว่า กรณีเกิดข้อพิพาทเกิดขึ้น กลุ่มเป้าหมายและประชาชนประสงค์ที่จะไกล่เกลี่ยจากศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มากกว่าที่จะไปศาล เนื่องจากประชาชนเข้าถึงได้ง่าย ได้รับความสะดวกสบาย รวดเร็วประหยัดค่าใช้จ่ายไม่ต้องจ้างทนายความและที่สำคัญบันทึกข้อตกลงระงับพิพาทที่คู่กรณีได้ตกลงกัน สามารถบังคับกันได้ หากมีการไม่ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลง อีกฝ่ายสามารถยื่นคำร้องต่อศาลให้บังคับตามบันทึกข้อตกลงได้ทันทีตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 32 ทำให้สามารถบังคับเหมือนกับศาลไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลหรือในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นในกระบวนการการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมากขึ้นส่งผลดีในการลดจำนวนคดีขึ้นสู่ศาล หากมีการใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 อย่างจริงจัง และหน่วยงานของรัฐแต่ละหน่วยงานแม้กระทั่งศาลยุติธรรมก็ถือเป็นหน่วยงานของรัฐที่สามารถใช้ประโยชน์จากพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เช่นเดียวกับหน่วยงานของรัฐอื่น ที่จะเห็นประโยชน์หรือไม่เท่านั้น

เมื่อมีข้อพิพาทหรือข้อโต้แย้งเกิดขึ้น ในการระงับข้อพิพาทมีหลายวิธี คู่กรณีสามารถเลือกวิธีระงับข้อพิพาทได้ เช่น การระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution) ยกตัวอย่างเช่นการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท (Mediation) หรือวิธีการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ (Arbitration) หรือคู่กรณีจะใช้วิธีการระงับข้อพิพาทเชิงบังคับ (Compulsory Dispute Resolution) คือโดยวิธีการดำเนินคดีฟ้องต่อศาล หากคู่กรณีเลือกใช้วิธีดังกล่าว ซึ่งถือว่าได้รับความนิยม และมีประสิทธิภาพ แต่ไม่ถือว่าเป็นการระงับข้อพิพาทที่ดี เนื่องจากการพิจารณาของศาลจะต้องมีการปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือวิธี สืบพยานโดยเคร่งครัด และคู่กรณีต้องสืบพยานหลักฐานเพื่อนำมาหักล้างกัน ซึ่งทำให้มีขั้นตอน กระบวนการยุ่งยาก สลับซับซ้อน ทำให้ผลการระงับข้อพิพาทเกิดขึ้นช้ามาก กว่าคดีจะเสร็จใช้เวลาหลายปี การอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนล่าช้าขึ้นไปอีก ดังคำกล่าวที่ว่า “การพิจารณาคดีที่ล่าช้าเท่ากับเป็นการปฏิเสธความยุติธรรม”¹³⁴ และต้องมีฝ่ายที่ต้องชนะคดีและฝ่ายที่ต้องแพ้คดี ซึ่งอาจทำให้คู่กรณีมีความโกรธแค้น บาดหมางใจมากยิ่งขึ้น ความสัมพันธ์รุนแรงขึ้น ประกอบกับคู่กรณีไม่อาจดำเนินการได้ด้วยตนเอง จึงต้องจ้างทนายมาดำเนินคดีแทนต้องเสียค่าจ้างทนายความ และต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล ต้องเสียเวลาในการประกอบอาชีพ บางคดีทำให้ไม่ได้รับชำระหนี้หรือหนี้สินจาก

¹³⁴ ทรงภพ ศรีโสภณ และคณะ, "การพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีแรงงานในศาลแรงงานกลาง", (วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต, 2562), หน้า 4

คู่สัญญาอีกฝ่าย ถึงแม้ว่าในการพิจารณาคดี ศาลจะมีการนำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท มาใช้ในระหว่างคดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล ซึ่งเป็นการดำเนินกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก เพื่อให้คู่ความสามารถยุติข้อพิพาทได้อีกทางหนึ่งเพื่อรักษาความสัมพันธ์อันดีต่อกัน แต่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศาล คู่ความจะต้องมีการฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ถึงจะไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ แต่ก็ยังทำให้คดีที่ฟ้องต่อศาลเพิ่มขึ้นเหมือนเดิม ดังนั้นการระงับข้อพิพาทในการนำคดีฟ้องศาล จึงมีขั้นตอนมากมาย ไม่สะดวกรวดเร็วและที่สำคัญต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก แต่หากคู่กรณีใช้วิธีการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ซึ่งหากข้อพิพาทไม่กระทบต่อส่วนรวมหรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน สามารถไกล่เกลี่ยได้โดยมีคนกลางเรียกว่า ผู้ไกล่เกลี่ย หรือผู้ประนีประนอม มีหน้าที่ช่วยให้คู่กรณีที่พิพาท หาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งคู่กรณีทั้งสองฝ่ายต่างยอมรับ ผู้ไกล่เกลี่ยไม่มีอำนาจกำหนดผลระงับข้อพิพาท แต่เกิดจากความยินยอมของคู่กรณีและคู่กรณีอาจจะยกเลิกการไกล่เกลี่ยเมื่อใดก็ได้ การระงับข้อพิพาทดังกล่าวนี้จึงเป็นการระงับข้อพิพาทที่สะดวกรวดเร็ว ขั้นตอนไม่สลับซับซ้อน คู่กรณีเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมด้วยตนเองเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าการดำเนินคดีต่อศาลแน่นอน

ประเทศไทยได้นำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาใช้มานานแล้ว การไกล่เกลี่ยไม่มีแนวทางปฏิบัติหรือรูปแบบใดๆทั้งสิ้น เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม มีการพัฒนาการไกล่เกลี่ยเรื่อยมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันได้มีตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เนื่องจากประเทศไทยประสบปัญหาการใช้กระบวนการยุติธรรมทางศาลก่อให้เกิดปัญหาคดีล้นศาล จำนวนผู้พิพากษาไม่เพียงพอ เป็นเหตุให้การพิจารณาคดีในแต่ละคดีเป็นไปได้ช้า สภาพสังคม เศรษฐกิจไทยได้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว คดีพิพาทที่เกิดขึ้นมีจำนวนสูงขึ้น ถึงแม้ว่าศาลจะมีการนำตามมาตรา 20 ตรีแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้ก็ตาม ยังมีหลักเกณฑ์หลายขั้นตอน จึงพยายามในการหักเหคดีโดยการระงับข้อพิพาททางเสือกโดยวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Mediation) กระบวนการยุติธรรมทางเสือก สามารถสร้างความเป็นธรรม ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหน่วยงาน ชุมชนมีบทบาทในการกำหนดแนวทางในกระบวนการยุติธรรม เป็นช่องทางให้ประชาชนได้เข้าถึงความยุติธรรม ประการสำคัญของการระงับข้อพิพาททางเสือกต้องเป็นการระงับข้อพิพาทขึ้นอยู่กับความสมัครใจของคู่พิพาททุกฝ่ายประสงค์จะเข้าร่วมกระบวนการระงับข้อพิพาททางเสือกหรือไม่ ในกรณีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เป็นการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องหรือก่อนนำคดีขึ้นสู่ศาล กรณีคู่กรณีสามารถเจรจาตกลงได้ คู่กรณีจะทำบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทหรือทำสัญญาประนีประนอมยอมความ และหากคู่กรณีไม่ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงฯ หรือสัญญาประนีประนอมยอมความ อีกฝ่ายสามารถยื่นต่อศาลขอให้บังคับตามบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทนั้นได้

แต่เดิมการระงับข้อพิพาทก่อนฟ้องหรือก่อนนำคดีขึ้นสู่ศาลมีหลายฉบับ เช่น มีกฎหมาย การไกล่เกลี่ยและประนีประนอมยอมความของฝ่ายปกครอง ซึ่งได้กำหนดให้นายอำเภอ คณะไกล่เกลี่ยทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยและหากคู่กรณีไม่สามารถตกลงกันได้ ให้การไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลงและ หากสามารถเจรจาระงับข้อพิพาทกันได้ ให้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความ กรณีคู่พิพาทฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งผิดสัญญาประนีประนอมยอมความ คู่พิพาทอีกฝ่ายสามารถมอบสัญญาประนีประนอมยอมความให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลออกคำสั่งบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความ ได้ทันที

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องประชาชนเข้าถึงได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว ประหยัดเวลาและ ค่าใช้จ่าย ลดความขัดแย้งและสร้างความสามัคคีในชุมชน รักษาสัมพันธภาพระหว่างคู่พิพาทให้ สามารถอยู่ร่วมกันในชุมชนได้อย่างสงบสุขและประการสำคัญทำให้คดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาล ลดน้อยลง

แม้ว่าปัจจุบันศาลยุติธรรมจะได้เพิ่มมาตรา 20 ตรีขึ้นมา ซึ่งเดิมศาลยุติธรรมได้มี กระบวนการไกล่เกลี่ยในศาลอยู่แล้ว แต่เมื่อมีการเพิ่มมาตรา 20 ตรีเป็นการส่งเสริมระงับข้อ พิพาทให้แก่คู่กรณีหรือ เพิ่มกระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องต่อศาล ใช้เป็นช่องทางในการยุติข้อ พิพาทก่อนจะฟ้องคดีต่อศาล ศาลยุติธรรมสามารถไกล่เกลี่ยคดีได้ทุกคดีไม่จำกัดทุนทรัพย์ซึ่ง จะทำให้การไกล่เกลี่ยของศาลมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นโดยคู่ความไม่ต้องนำคดียื่นฟ้องต่อศาล เหมือนเช่นเดิม แต่คู่กรณีมาแจ้งศาลว่ามีความประสงค์จะไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยไม่ต้องเสีย ค่าธรรมเนียมศาล ซึ่งหากตกลงกันได้ คู่กรณีอาจขอให้ศาลมีคำพิพากษาได้ทันที ทำให้ข้อ พิพาททางแพ่งยุติลงได้รวดเร็ว โดยไม่ต้องฟ้อง ลดภาระคดีขึ้นศาล ประหยัดเวลาค่าใช้จ่ายของ คู่กรณี นอกจากนี้ศาลซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐอาจจะไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 อันเป็นการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทก่อนฟ้องได้อีกทางหนึ่งซึ่ง ศาลสามารถไกล่เกลี่ยได้ตามจำนวนทุนทรัพย์ 5,000,000.-บาท โดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม ค่าขึ้นศาลแต่อย่างใด เป็นการเพิ่มทางเลือกให้แก่คู่กรณีและประชาชนในการยุติข้อพิพาทตาม หลักสมานฉันท์และสันติวิธี เป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชน ทำให้ศาลอำนวยความสะดวก ยุติธรรมแก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่คู่กรณีหรือประชาชนจะต้องเดินทางมายื่นต่อ ศาลหรือมาไกล่เกลี่ยที่ศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณา

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คือการระงับข้อพิพาท โดยมีผู้ไกล่เกลี่ยเข้ามาช่วยเหลือในการเจรจา มาเป็นคนกลาง คอยแนะนำ ช่วยเหลือ หาทางออกในการยุติข้อขัดแย้งหรือระงับข้อพิพาทให้แก่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายจนพอใจ ซึ่งผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกิดจากการตัดสินใจของคู่กรณีเอง ผู้ไกล่เกลี่ยเพียงแต่ช่วยเหลือในการเจรจาและทำคำเสนอแนะเท่านั้น ไม่มีอำนาจในการชี้ขาด ดังเช่น ศาลหรืออนุญาโตตุลาการ เป็นการระงับข้อพิพาทนอกเหนือไปจากการนำคดีไปฟ้องร้องต่อศาล การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีทั้งก่อนฟ้องและหลังฟ้องต่อศาล ซึ่งเป็นวิธีการที่สะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพคู่ความสามารถยุติด้วยความพึงพอใจทั้งสองฝ่าย ไม่มีฝ่ายไหนชนะหรือเป็นฝ่ายแพ้ แต่ถือว่าทั้งสองฝ่ายชนะด้วยกันทั้งคู่ อีกทั้งสามารถรักษาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันต่อไป ช่วยให้เกิดความสงบสุขขึ้นในสังคม ลดปริมาณคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาล เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการระงับพิพาทด้วยตนเอง เพื่อนำกระบวนการไกล่เกลี่ยมาใช้ในคดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่มาก และกำหนดเป็นกฎหมายกลางเพื่อใช้ในการยุติหรือระงับข้อพิพาท จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ขึ้น

เดิมแม้ว่าศาลจะมีกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในระบบกระบวนการยุติธรรมหรือในศาลมาบังคับใช้ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล ต่อมาศาลมีการเพิ่มมาตรา 20 ตรี ขึ้นมาก็เป็นการส่งเสริมระงับข้อพิพาทให้แก่คู่กรณีหรือ เพิ่มกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องต่อศาล ใช้เป็นช่องทางในการยุติข้อพิพาทก่อนจะฟ้องคดีต่อศาล ซึ่งจะทำให้การไกล่เกลี่ยของศาลมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นโดยคู่ความไม่ต้องนำคดียื่นฟ้องต่อศาลเหมือนเช่นเดิม โดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล ซึ่งหากตกลงกันได้คู่กรณีอาจขอให้ศาลมีคำพิพากษาได้ทันที ทำให้ข้อพิพาททางแพ่งยุติลงได้รวดเร็ว โดยไม่ต้องฟ้อง ลดภาระคดีขึ้นศาล ประหยัดเวลาค่าใช้จ่ายของศาลและคู่กรณี เพิ่มทางเลือกให้แก่คู่กรณีและประชาชนในการยุติข้อพิพาทตามหลักสมานฉันท์และสันติวิธี เป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชน แต่คู่กรณีหรือประชาชนจะต้องเดินทางมายื่นต่อศาลหรือมาไกล่เกลี่ยที่ศาล

พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เป็นกระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องต่อศาล ที่เรียบง่าย ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย ประหยัดค่าใช้จ่าย ทำให้เกิดผลดีแก่ทุกฝ่ายคือ ประหยัดค่าใช้จ่าย ทำให้เกิดความเป็นธรรม คู่กรณีสามารถไกล่เกลี่ยได้ตั้งแต่มีข้อพิพาทไม่ต้องนำคดีไปฟ้องต่อศาล ซึ่งเป็นการเพิ่มทางเลือกให้แก่คู่กรณีและประชาชนในการยุติข้อพิพาทตามหลักสมานฉันท์และสันติวิธี สามารถระงับข้อพิพาทลงด้วยความพึงพอใจของคู่พิพาท นอกจากนี้ ลักษณะสำคัญของมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ซึ่งได้บัญญัติให้คู่พิพาทอีกฝ่ายหรือที่เสียหายจากการไม่ปฏิบัติตามสัญญาหรือบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาท สามารถยื่นคำขอต่อศาล ให้บังคับตามบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาท ทำให้คู่พิพาทหรือคู่สัญญาสามารถบังคับตามสัญญา ได้เสมือนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลยุติธรรมหรือเช่นเดียวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องต่อศาล ตามมาตรา 20 ตรี แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ทำให้คู่สัญญาหรือคู่พิพาทมีความเชื่อมั่นในหลักประกันสัญญาว่าจะได้รับความเป็นธรรมกล่าวคือจะได้รับการปฏิบัติ ตามสัญญาหรือบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทหรือได้รับชำระหนี้อย่างแน่นอน

กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไม่ว่าจะเป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลยุติธรรม ตามมาตรา 19, 20 และมาตรา 20 ตรี, มาตรา 138 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง,ตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ,ตามมาตรา 20 ตรี แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ขั้นตอนวิธีการไกล่เกลี่ยไม่แตกต่างกันมาก แต่อาจจะมีรายละเอียดในกระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องและหลังฟ้อง แตกต่างกัน แต่ผลของการไกล่เกลี่ยสามารถยุติข้อพิพาท ทำให้คู่พิพาทเกิดความสมานฉันท์ขึ้นในสังคม และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยนำทฤษฎีของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เป็นแนวคิดกระบวนการยุติธรรมทางเลือกเป็นการพัฒนาขึ้นมาใหม่ พิเคราะห์เรื่องความไม่ยุติธรรมของสังคม ความไม่เท่าเทียมกัน คำนึงถึงผู้เสียหาย โดยมุ่งเน้นให้มีการแก้ไขฟื้นฟู การชดเชยค่าเสียหาย เป็นแนวคิดทฤษฎีที่สำคัญที่ส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมทางเลือกให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยจะเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ไกล่เกลี่ยที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจากผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรการไกล่เกลี่ยและการระงับข้อพิพาทในชุมชนระดับต้น) และประชาชนทั่วไปที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ประเภทละ 26 ราย สามารถสรุปผลการวิจัยว่า

ประชาชนทั่วไปที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปประสงค์จะรจจาไกล่เกลี่ยที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนซึ่งคูกรณีสมัครใจทั้งสองฝ่ายจึงจะสามารถไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทในชุมชนได้รวดเร็ว รักษาความสัมพันธ์ระหว่างคูกรณี สะดวกและสามารถเข้าถึงได้ง่ายมากกว่าต้องเดินทางไปศาลและเห็นว่าหากเกิดข้อพิพาทขึ้น เลือกที่จะเจรจาทที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน เนื่องจากสามารถไกล่เกลี่ยในเวลาใดก็ได้เมื่อคูพิพาทพร้อม ผู้ไกล่เกลี่ยพร้อมซึ่งศูนย์ไกล่เกลี่ยได้จัดตั้งขึ้นในชุมชน สามารถเข้าถึงได้ง่าย ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ผู้ไกล่เกลี่ยก็เป็นคนในชุมชนเดียวกัน เข้าใจปัญหาในชุมชนได้ดี เมื่อเทียบกับการไกล่เกลี่ยในศาล ซึ่งจะต้องไกล่เกลี่ยในเวลาราชการ และต้องเสียค่าใช้จ่ายเดินทางไปศาล สามารถไกล่เกลี่ยได้สะดวกรวดเร็ว ประหยัดเวลาและเมื่อเทียบกับศาล เนื่องจากคดีขึ้นสู่ศาลจำนวนมากทำให้เกิดความล่าช้า เสียค่าจ้างทนายเสียเวลาและเสียค่าใช้จ่ายที่ต้องเดินทางไปศาล เสียค่าธรรมเนียมศาล ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนมีความเป็นกันเองเพราะเป็นคนในชุมชนเดียวกัน ที่สำคัญสามารถรักษาความสัมพันธ์ระหว่างคูพิพาทได้เพราะดำเนินการในชุมชน แต่ยังมีส่วนน้อยที่ยังอยากให้ศาลออกคำบังคับตามบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทด้วย แต่ส่วนใหญ่เห็นว่าไม่มีความจำเป็นที่ต้องไปยื่นศาลไม่ต้องจ้างทนายเพื่อออกหมายบังคับยึด หรืออายัดทรัพย์สิน ซึ่งการไกล่เกลี่ยที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน คูพิพาทสามารถเจรจาพูดคุยเสนอหรือหาทางออกร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การแก้ไขข้อพิพาทด้วยความพึงพอใจของคูพิพาท รักษาสัมพันธ์ภาพระหว่างกัน อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ต่างจากการไกล่เกลี่ยในศาล คูกรณีพิพาทอาจเกรงใจอำนาจศาล จึงจำยอมตามคำสั่งศาล แต่แท้จริงแล้วไม่พึงพอใจ การไกล่เกลี่ยที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน เป็นการเปิดโอกาสให้คูพิพาทได้พูดคุย เพื่อหาแนวทางระงับข้อพิพาทที่ทุกฝ่ายพึงพอใจ โดยมีคนกลางหรือผู้ไกล่เกลี่ยทำหน้าที่คอยช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้แก่คูพิพาท ได้มีโอกาสพูดคุยเสนอทางออกร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การแก้ไขข้อพิพาทด้วยความพึงพอใจของคูพิพาท มากกว่าที่จะต้องไปศาล ซึ่งเมื่อฟ้องคดีต่อศาลหรือเดินทางไปไกล่เกลี่ยที่ศาล ทำให้คูกรณีไม่สนิทใจต่อคูกรณีต่อผู้ประนีประนอมหรือไม่ไว้วางใจ ไม่กล้าเปิดเผยความลับทั้งหมด จะดูชั้นเชิงทางคดีของแต่ละฝ่าย

ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน เนื่องจากสามารถเลือกผู้ไกล่เกลี่ยที่มาทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยได้ ซึ่งเป็นบุคคลในชุมชน ทำให้เกิดความเป็นกันเอง มีความสนิทใจที่จะเปิดเผยความลับ ทำให้คูพิพาทกล้าพูดความจริง ลดความเลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมคูพิพาทตกลงยอมความกันได้ง่าย เนื่องจากศูนย์ไกล่เกลี่ยได้ตั้งอยู่ในชุมชน สะดวกสบาย ไม่มีค่าใช้จ่าย โดยไม่ต้องพึ่งศาล และที่สำคัญสภาพการบังคับคดีในผลการไกล่

เกลี้ยข้อพิพาท สามารถเทียบได้กับการไกล่เกลี่ยในศาล นอกจากนี้ปรากฏข้อเท็จจริงว่า คู่พิพาทเลือกที่จะไกล่เกลี่ย ที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน เนื่องจากประหยัดเวลาดังกล่าวในการพิจารณาคดีของศาล และประชาชนทั่วไปที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปจำนวน 26 คน จากทั้งหมด 26 คน คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้ 100 เปอร์เซ็นต์ จึงเห็นได้ว่า มีการพัฒนาที่ดี มีการปรับทัศนคติ แนวคิดในการที่แปรเปลี่ยนจากคำตัดสินของศาลมาเป็นการตกลงกันเองของประชาชนหรือคู่กรณี

ผู้ไกล่เกลี่ยที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจากผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรการไกล่เกลี่ย และการระงับข้อพิพาทในชุมชนระดับต้น จำนวน 26 คน จากการได้ทำแบบสอบถามทางอิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบผลการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีแพ่งก่อนฟ้องและหลังฟ้องตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เห็นว่าการไกล่เกลี่ยจากศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีของคู่พิพาท ได้รับความสะดวก ประหยัด ประชาชนเข้าถึง สามารถพิจารณาคดีได้รวดเร็ว เมื่อเทียบกับต้องไกล่เกลี่ยที่ศาล ทำให้เกิดคดีล่าช้าเนื่องจากมีคดีขึ้นสู่ศาลจำนวนมาก

ผู้ไกล่เกลี่ยเห็นด้วยว่าการไกล่เกลี่ยจากศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนผู้ไกล่เกลี่ยเป็นคนในชุมชนและเป็นผู้ที่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายรู้จัก และมีความเคารพนับถือ มีความน่าเชื่อถือจะทำให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายสามารถตกลงระงับข้อพิพาทกันได้โดยง่าย คู่พิพาทรู้สึกสบายใจ ทั้งผู้ไกล่เกลี่ยมีความเป็นกันเอง อันเป็นผลทำให้คู่กรณีสามารถตกลงกันได้โดยง่าย มีความรู้สึกที่ดีต่อกันสามารถอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างปกติสุขต่อไป เมื่อเทียบกับการไกล่เกลี่ยในศาล ไม่คุ้มค่าใช้จ่ายด้วยสถานที่และศาลเกิดความประหม่า

ผู้ไกล่เกลี่ยเห็นด้วยว่าการไกล่เกลี่ยที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน สามารถเลือกผู้ไกล่เกลี่ยให้มาทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยได้เมื่อเทียบกับการไกล่เกลี่ยในศาลท่านไม่สามารถเลือกผู้ประนีประนอมได้ เมื่อคู่พิพาทได้จัดทำบันทึกข้อตกลงระงับพิพาทแล้ว ไม่ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทอีกฝ่ายสามารถยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อให้มีคำสั่งบังคับตามบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาท สามารถไกล่เกลี่ยในเวลาที่เหมาะสม ผู้ไกล่เกลี่ยมีความเป็นกันเอง อันเป็นผลทำให้คู่กรณีสามารถตกลงกันได้โดยง่าย ทำให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขต่อไปไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเดินทางไปศาลและไกล่เกลี่ยในเวลาราชการ

ผู้ไกล่เกลี่ยเห็นด้วยว่าการไกล่เกลี่ยจากศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน
คู่พิพาทสามารถลดความเลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ซึ่งศูนย์ไกล่เกลี่ยตั้งอยู่ใน
ชุมชน ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว ผู้ไกล่เกลี่ยรู้ปัญหาในชุมชน การเดินทางไม่ไกล
เหมือนการใช้บริการไกลบ้าน โดยไม่ต้องพึ่งศาล

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี กฎหมาย และวิเคราะห์แบบสอบถามสามารถสรุปได้
ดังนี้กลุ่มเป้าหมายทั้งประชาชน ผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและผู้วิจัยมี
ความเห็นว่ กรณีเกิดข้อพิพาทเกิดขึ้นประสงค์ที่จะไกล่เกลี่ยจากศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาค
ประชาชน ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ศูนย์ไกล่เกลี่ยฯ มีอำนาจ
ไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 500,000 บาท หากกรมคุ้มครองสิทธิและ
เสรีภาพออกหนังสือรับรองแล้ว ให้ข้อตกลงระงับข้อพิพาทนั้นบังคับกันได้หรือให้สิทธินำ
คดีอาญามาฟ้องระงับไป แต่ไม่สามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในเรื่องกรรมสิทธิ์หรือสิทธิใน
กรรมสิทธิ์หรือสังหาริมทรัพย์สิทธิในครอบครัวหรือสิทธิแห่งสภาพบุคคล

ภายหลังจากคูกรณีมีการตกลงระงับข้อพิพาทด้วยการทำบันทึกข้อตกลงระงับข้อ
พิพาท หากปรากฏว่าคูกรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาท คูกรณี
อีกฝ่ายสามารถเรียกร้องให้มีการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทนั้นได้ ตามมาตรา
32 แห่งพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562

คูกรณีฝ่ายที่ประสงค์จะให้มีการบังคับตามบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทให้แจ้งความ
ประสงค์กับศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท กระทรวงยุติธรรม หรือยื่นต่อสำนักงานยุติธรรมจังหวัด
หัวหน้าหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ให้คำแนะนำพร้อมทั้งชี้แนวทาง
ได้แก่ เขตอำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณา วิธีการยื่นคำร้องขอพร้อมทั้งต้นฉบับบันทึกข้อตกลง
ระงับข้อพิพาท หรือสำเนาที่รับรองถูกต้องของบันทึกข้อตกลงดังกล่าว การเสียค่าขึ้นศาลอัตรา
ร้อยละ 0.5 ของจำนวนที่ร้องขอให้ศาลบังคับแต่ไม่เกินห้าหมื่นบาท เมื่อศาลตรวจคำร้องขอ
แล้วเห็นว่าถูกต้อง ให้ส่งสำเนาคำร้องขอให้คูกรณีอีกฝ่ายทำคำคัดค้านเป็นหนังสือยื่นต่อศาล
ภายใน 15 วัน ศาลจะกำหนดวันนัดไต่สวนคำร้องโดยเร็ว แต่ต้องไม่เกิน 45 วันนับแต่วันที่ศาล
มีคำสั่งรับคำร้องขอในการไต่สวนคำร้องขอ ให้ศาลมีคำสั่งบังคับตาม เว้นแต่มีลักษณะต้องห้าม
ทำให้สามารถบังคับเหมือนกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล ซึ่งทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่น
ในกระบวนการการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมากขึ้นส่งผลดีในการลดจำนวนคดีขึ้นสู่ศาล ถึงแม้ว่า
ปัจจุบันศาลยุติธรรมจะได้เพิ่มมาตรา 20 ตรีขึ้นมา ซึ่งเดิมศาลยุติธรรมได้มีกระบวนการไกล่

เกลี่ยข้อพิพาทในศาลอยู่แล้ว แต่เมื่อมีการเพิ่มมาตรา 20 ตรี ซึ่งเป็นกฎหมายการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้อง หากมีการโต้แย้งสิทธิ ก็ไม่จำเป็นต้องฟ้องต่อศาล แต่สามารถร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจ เพื่อขอให้ไกล่เกลี่ย แต่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายต้องสมัครใจทั้งสองฝ่าย ซึ่งไม่ต้องเสียค่าขึ้นศาล และศาลสามารถไกล่เกลี่ยได้ทุกคดีไม่จำกัดทุนทรัพย์ หากคู่กรณีสามารถตกลงประนีประนอมกันได้ คู่กรณีสามารถร้องขอให้ศาลได้มีคำพิพากษาตามยอม แต่คู่กรณีหรือประชาชนจะต้องเดินทางมายื่นต่อศาลที่มีเขตอำนาจหรือหากเกิดข้อพิพาทโต้แย้งสิทธิคู่กรณีจะให้ศาลยุติธรรมไกล่เกลี่ยตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เป็นกระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องต่อศาลเช่นเดียวกัน และศาลยุติธรรมถือว่าเป็นหน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 คู่กรณีสามารถยื่นขอให้ศาลไกล่เกลี่ยได้ตั้งแต่มีข้อพิพาทไม่ต้องนำคดีไปฟ้องต่อศาล และศาลสามารถไกล่เกลี่ยได้ตามจำนวนทุนทรัพย์ไม่เกิน 5,000,000.-บาท โดยไม่มีค่าใช้จ่ายหรือไม่ต้องเสียค่าขึ้นศาลแต่อย่างใด เป็นการส่งเสริมระงับข้อพิพาทให้แก่คู่กรณีหรือ เพิ่มกระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องต่อศาล ซึ่งจะทำให้การไกล่เกลี่ยของศาลมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทำให้ข้อพิพาททางแพ่งยุติลงได้รวดเร็ว โดยไม่ต้องฟ้อง ลดภาระคดีขึ้นศาล เป็นการเพิ่มทางเลือกให้แก่คู่กรณีและประชาชนในการยุติข้อพิพาท

ข้อเสนอแนะ

จากการทำวิจัยเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีแพ่งก่อนฟ้องและหลังฟ้องตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การไกล่เกลี่ยเพื่อระงับข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย มีความสะดวกรวดเร็ว ผู้ไกล่เกลี่ยรู้ปัญหาในชุมชน ประหยัดค่าใช้จ่าย และที่สำคัญมีสภาพบังคับเหมือนกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นศาล แต่ปรากฏว่าเพราะเหตุใดประชาชนหรือคู่พิพาท จึงไม่เลือกใช้บริการของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนเท่าที่ควรจะเป็น กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพซึ่งเป็นผู้กำกับดูแลจะต้องกำหนดให้ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนจะต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนหรือคู่กรณีได้รับรู้และเห็นประโยชน์และคุณค่าจากการเลือกใช้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจากศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน

2. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เป็นการระงับข้อพิพาท โดยมีผู้ไกล่เกลี่ยเข้ามาช่วยเหลือในการเจรจา มาเป็นคนกลาง คอยแนะนำช่วยเหลือ หาทางออกในการยุติข้อขัดแย้งหรือระงับข้อพิพาทให้แก่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายจนพอใจ ซึ่งผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกิดจากการตัดสินใจของคู่กรณีเอง โดยผู้ไกล่เกลี่ยเพียงแต่ช่วยเหลือในการเจรจาและทำคำแนะนำเท่านั้น ไม่มีอำนาจในการชี้ขาด ดังนั้น คดีที่ไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทจะสำเร็จหรือไม่ ผู้ไกล่เกลี่ยมีส่วนสำคัญมาก แต่ถ้าผู้ไกล่เกลี่ยไม่มีความรู้ด้านกฎหมาย การรับฟังสรุปข้อเท็จจริงหรือแม้กระทั่งการปรับข้อเท็จจริงเข้ากับฐานความผิดอาจไม่ตรงกับพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 หรือผู้ไกล่เกลี่ยจัดทำบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทไม่รัดกุมหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย อันเป็นเหตุให้กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไม่มีมาตรฐานและความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยเห็นว่ากรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพซึ่งเป็นผู้กำกับดูแล จะต้องอบรมให้ความรู้เพิ่มศักยภาพ แก่ผู้ไกล่เกลี่ยอย่างสม่ำเสมอ เพื่อจะได้นำความรู้มาช่วยไกล่เกลี่ยคู่กรณีให้ตกลงกันได้ ทำให้กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชอบด้วยกฎหมายมีมาตรฐานและเพิ่มความศรัทธา ความน่าเชื่อถือจากประชาชนหรือคู่กรณีต่อไป

3. ตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ได้กำหนดว่ากรณีที่คู่กรณีไม่ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลง คู่กรณีอีกฝ่ายสามารถยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อบังคับตามข้อตกลงระงับข้อพิพาทได้ แต่เนื่องจากคู่กรณีพิพาทไม่รู้วิธีการขั้นตอนในการติดต่อศาล จึงได้จ้างทนายเพื่อให้ดำเนินการแทน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าควรมีหน่วยงานของรัฐ มาช่วยคู่กรณีในขั้นตอนยื่นคำร้องขอต่อศาล เพื่อให้บังคับตามข้อตกลงระงับข้อพิพาทได้ เช่นเดียวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งหากคู่กรณีผิดสัญญาประนีประนอมยอมความ อีกฝ่ายสามารถยื่นต่อพนักงานอัยการเพื่อขอให้ศาลออกคำสั่งบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความ

4. การไกล่เกลี่ยเพื่อระงับข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องริบสร้างผลงานทำให้เกิดการยอมรับในชุมชน ด้วยการทำหน้าที่ด้วยความเป็นมืออาชีพด้วยความเป็นกลาง สร้างบรรยากาศให้คู่กรณีตกลงกันได้ เพื่อให้คู่กรณีเห็นประโยชน์และคุณค่าของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

5. การไกล่เกลี่ยต้องมาจากความสมัครใจของคู่พิพาทของคู่กรณีทั้งสองฝ่ายถึงจะไกล่เกลี่ยกันได้ ผู้วิจัยเห็นว่า ในการทำสัญญาไม่ว่าจะเกิดจากหน่วยงานของรัฐหรือบริษัทเอกชน จะต้องมีการระบุงไว้ในสัญญา **ระบุว่า“หากมีการผิดสัญญาหรือไม่ปฏิบัติตามสัญญาให้คู่สัญญายินยอมให้ใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ก่อนนำคดีขึ้นสู่ศาล”** หรือเห็นควรมี

การแก้ไขหรือปรับปรุงกฎหมายตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 โดยกำหนดเป็นกฎหมายกลางเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง หากกฎหมายใดไม่ได้ระบุวิธีการระงับข้อพิพาทไว้โดยเฉพาะให้ใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เป็นกฎหมายกลางใช้บังคับแทนหรือออกระเบียบของศาลยุติธรรม เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเชิงบังคับ โดยกำหนดให้เป็นเงื่อนไขให้คู่กรณีต้องมีการผ่านกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเสียก่อน จึงจะนำข้อพิพาทมาฟ้องเป็นคดีในชั้นศาลได้ ซึ่งจะทำให้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มีผลใช้บังคับเกิดสัมฤทธิ์ผลเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ต่อไป

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก แบบสอบถามสำหรับผู้ใกล้เคียง

ภาคผนวก ฉ แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามสำหรับผู้ใกล้เคียง

เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบผลการใกล้เคียงข้อพิพาทในคดีแพ่งก่อนฟ้องและหลังฟ้อง
ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
ความแพ่ง

คำชี้แจง

แบบสอบถามหรือแบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดเปรียบเทียบผลและ
ค้นหาทางเลือกที่ดีที่สุดในการระงับข้อพิพาทตามบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทในกระบวนการ
ไกล่เกลี่ยข้อมูลที่ได้จะใช้เพื่อประโยชน์ในการวิจัย และเสนอแนวทางแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย
หรือมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องเท่านั้น ผู้วิจัยใคร่ขอความอนุเคราะห์ ผู้ตอบ
แบบสอบถามให้ข้อมูลอย่างครบถ้วนตามความเป็นจริง โดยข้อมูลในแบบสอบถามนี้จะไม่ส่งผล
กระทบใดๆต่อผู้ตอบแบบสอบถามขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ได้อนุเคราะห์ตอบ
แบบสอบถามในครั้งนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่าน

1.ชื่อ-ชื่อสกุล .....อายุ.....ปี

2. เพศ ( ) ชาย ( ) หญิง

3.ระดับการศึกษา

( ) ระดับน้อยกว่าประถมศึกษา

( ) ระดับประถมศึกษา

- ( ) ระดับมัธยมศึกษา
- ( ) อาชีวศึกษา(ปวช,ปวท,ปวส)
- ( ) ระดับปริญญาตรี
- ( ) ระดับมากกว่าปริญญาตรี

4.อาชีพ

- ( ) ข้าราชการ
- ( ) พนักงานเอกชน
- ( ) เกษตรกรรม
- ( ) ประกอบธุรกิจส่วนตัว
- ( ) ไม่ได้ประกอบอาชีพ
- ( ) อื่นๆระบุ.....

5. ตำแหน่ง.....สังกัด.....

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตาม พ.ร.บ. การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท พ.ศ.2562

คำชี้แจงโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความพึงพอใจการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตาม พ.ร.บ.การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท พ.ศ.2562 แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับคำถาม

ข้อ	ความคิดเห็นการศึกษาเปรียบเทียบผลการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีแพ่งก่อนฟ้องและหลังฟ้องตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง	ความคิดเห็น	
		เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
1	ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าการไกล่เกลี่ยจากศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีของคู่พิพาท เมื่อเทียบกับการไกล่เกลี่ยในศาล ความสัมพันธ์อาจจะไม่สนิทใจอีกต่อไป		
2	ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าการไกล่เกลี่ยจากศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนคู่กรณีสามารถไกล่เกลี่ย ณ สถานที่ใดก็ได้ในชุมชน เมื่อเทียบกับการไกล่เกลี่ยในศาล คู่กรณีต้องไปที่ศาลเท่านั้น		
3	ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าการไกล่เกลี่ยจากศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนสะดวกสบายลดค่าใช้จ่ายในดำเนินคดี ค่าจ้างทนายความเมื่อเทียบกับการไกล่เกลี่ยในศาล ต้องจ้างทนายความ และมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีเช่นค่าเดินทางไปศาล ค่าธรรมเนียมศาลเป็นต้น		
4	ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าการไกล่เกลี่ยจากศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน พิจารณาคดีได้รวดเร็วประหยัดเวลาในการดำเนินคดี เมื่อเทียบกับการไกล่เกลี่ยในศาล เกิดความล่าช้าเนื่องจากมีคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลมาก		
5	ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าการไกล่เกลี่ยจากศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ผู้ไกล่เกลี่ยเป็นคนในชุมชนและเป็นผู้ที่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายรู้จัก และมีความเคารพนับถือ มีความน่าเชื่อถือจะทำให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายสามารถตกลงระงับข้อพิพาทกันได้โดยง่ายเมื่อเทียบกับการไกล่เกลี่ยในศาลมีผู้ประนีประนอม ซึ่งคู่กรณีไม่รู้จักมาก่อน การพูดคุยเจรจาพร้อมทั้งการเปิดเผยความลับเกี่ยวกับคดียังไม่สนิทใจเท่าที่ควร		

6	ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าการไกล่เกลี่ยจากศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนคู่พิพาทรู้สึกสบายใจ ทั้งผู้ไกล่เกลี่ยมีความเป็นกันเอง เมื่อเทียบกับการไกล่เกลี่ยในศาล เกิดความไม่มั่นใจ เกิดความประหม่าไม่คุ้นเคยกับสถานที่และศาล		
7	ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าการไกล่เกลี่ยที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน สามารถเลือกผู้ไกล่เกลี่ยให้มาทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยได้ เมื่อเทียบกับการไกล่เกลี่ยในศาลท่านไม่สามารถเลือกผู้ประนีประนอมได้		
8	ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าการไกล่เกลี่ยจากศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนเมื่อคู่กรณีพิพาทไม่ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลง คู่กรณีอีกฝ่ายต้องยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อให้มีคำสั่งบังคับตามบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทเมื่อเทียบกับการไกล่เกลี่ยในศาล คู่กรณีต้องให้ทนายยื่นคำขอต่อศาลออกหมายบังคับคดี ยึดอายัดทรัพย์สินออกขายทอดตลาด		
9	ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าการไกล่เกลี่ยจากศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนสามารถไกล่เกลี่ย ในเวลาใดก็ได้เมื่อคู่พิพาทพร้อมผู้ไกล่เกลี่ยพร้อม เมื่อเทียบกับการไกล่เกลี่ยในศาล ซึ่งจะต้องไกล่เกลี่ยในเวลาราชการ และต้องเสียค่าใช้จ่ายเดินทางไปศาล และค่าจ้างทนาย		
10	ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าการไกล่เกลี่ยที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน สามารถลดความเลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมคู่พิพาทตกลงยอมความกันได้โดยง่าย โดยไม่ต้องพึ่งศาล เมื่อเทียบกับการไกล่เกลี่ยในศาล จะต้องอาศัยศาลเป็นที่พึ่ง		

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์สำหรับการตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ข แบบสอบถามสำหรับประชาชน

ภาคผนวก ข แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามสำหรับประชาชน

เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบผลการโกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีแพ่งก่อนฟ้องและหลังฟ้อง ตามพระราชบัญญัติการโกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

คำชี้แจง

แบบสอบถามหรือแบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดเปรียบเทียบผลและค้นหาทางเลือกที่ดีที่สุดในการระงับข้อพิพาทตามบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทในกระบวนการโกล่เกลี่ยข้อมูลที่ได้จะใช้เพื่อประโยชน์ในการวิจัย และเสนอแนวทางแก้ไขปรับปรุงกฎหมายหรือมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องเท่านั้น ผู้วิจัยใคร่ขอความอนุเคราะห์ ผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อมูลอย่างครบถ้วนตามความเป็นจริง โดยข้อมูลในแบบสอบถามนี้จะไม่ส่งผลกระทบต่อผู้ตอบแบบสอบถามขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ได้อนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่าน

1.ชื่อ-ชื่อสกุล .....อายุ.....ปี

2. เพศ ( ) ชาย ( ) หญิง

3.ระดับการศึกษา

( ) ระดับน้อยกว่าประถมศึกษา

- ( ) ระดับประถมศึกษา
- ( ) ระดับมัธยมศึกษา
- ( ) อาชีวศึกษา(ปวช,ปวท,ปวส)
- ( ) ระดับปริญญาตรี
- ( ) ระดับมากกว่าปริญญาตรี

4.อาชีพ

- ( ) ข้าราชการ
- ( ) พนักงานเอกชน
- ( ) เกษตรกรรม
- ( ) ประกอบธุรกิจส่วนตัว
- ( ) ไม่ได้ประกอบอาชีพ
- ( ) อื่นๆระบุ.....

5. ตำแหน่ง.....สังกัด.....

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับความประสงค์ในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ระหว่างศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนและศาล

คำชี้แจงโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องประสงค์ในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ระหว่างศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนและศาล

ข้อ	ความประสงค์ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ระหว่างศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนและศาล	ความประสงค์ในการขอเข้ารับการไกล่เกลี่ย	
		ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน	ศาล
1	การไกล่เกลี่ยที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน คู่กรณีต้องสมัครใจทั้งสองฝ่ายจึงจะสามารถไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทในชุมชนได้รวดเร็ว รักษาความสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณี สะดวกและสามารถเข้าถึงได้ง่ายเมื่อเทียบกับการไกล่เกลี่ยในศาลต้องพากันเดินทางไปศาล หากมีข้อพิพาทท่านจะไกล่เกลี่ย แบบไหน		
2	การไกล่เกลี่ยที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน สามารถไกล่เกลี่ย ในเวลาใดก็ได้เมื่อคู่พิพาทพร้อม ผู้ไกล่เกลี่ยพร้อม เมื่อเทียบกับการไกล่เกลี่ยในศาล ซึ่งจะต้องไกล่เกลี่ยในเวลาราชการ และต้องเสียค่าใช้จ่ายเดินทางไปศาล ท่านจะไกล่เกลี่ย แบบไหน		
3	การไกล่เกลี่ยที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน สามารถไกล่เกลี่ยได้สะดวกรวดเร็ว ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายเมื่อเทียบกับการไกล่เกลี่ยในศาล เนื่องจากคดีขึ้นสู่ศาลจำนวนมากทำให้เกิดความล่าช้า เสียค่าใช้จ่ายนายเสียเวลาและเสียค่าใช้จ่ายที่ต้องเดินทางไปศาล เสียค่าธรรมเนียมศาล ท่านจะไกล่เกลี่ย แบบไหน		
4	การไกล่เกลี่ยที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน คู่พิพาทรู้สึกสบายใจ มีความเป็นกันเอง ผู้ไกล่เกลี่ยเป็นคนในชุมชนเดียวกันเมื่อเทียบกับการไกล่เกลี่ยในศาล ไม่สบายใจไม่ว่าด้านสถานที่และไม่รู้จักกับผู้ประนีประนอมหรือศาล ท่านจะไกล่เกลี่ย แบบไหน		

5	<p>การไกล่เกลี่ยที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนสามารถรักษาความสัมพันธ์ระหว่างคู่พิพาทได้เพราะดำเนินการในชุมชน เมื่อเทียบกับการไกล่เกลี่ยในศาล อาจมีความสัมพันธ์แบบไม่สนิทใจ เนื่องจากมาเจรจาไกล่เกลี่ยหรือฟ้องกันต่อศาลแล้ว ท่านจะไกล่เกลี่ย แบบไหน</p>		
6	<p>การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน กรณีคู่พิพาทไม่ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงระดับข้อพิพาท คู่กรณีอีกฝ่ายยื่นคำร้องต่อศาลให้มีคำสั่งบังคับตามข้อตกลงระดับข้อพิพาทได้เลย โดยไม่ต้องไปฟ้องศาลเป็นคดีใหม่เมื่อเทียบกับการไกล่เกลี่ยในศาล ต้องจ้างทนายยื่นคำร้องขอออกหมายบังคับคดี ยึดอายัดทรัพย์สิน ท่านจะเลือกไกล่เกลี่ยแบบไหน</p>		
7	<p>การไกล่เกลี่ยที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน คู่พิพาทได้มีโอกาสพูดคุยเสนอทางออกร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การแก้ไขข้อพิพาทด้วยความพึงพอใจของคู่พิพาท รักษาสัมพันธ์ภาพระหว่างกัน อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขเมื่อเทียบกับการไกล่เกลี่ยในศาล ไกล่เกลี่ยกันเพราะเกรงใจศาล หรือกลัวความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เมื่อไม่ปฏิบัติตาม เมื่อศาลสั่งให้ไปไกล่เกลี่ยกันก่อนท่านจะเลือกไกล่เกลี่ยแบบไหน</p>		
8	<p>การไกล่เกลี่ยที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน เป็นการเปิดโอกาสให้คู่พิพาทได้พูดคุย เพื่อหาแนวทางระดับข้อพิพาทที่ทุกฝ่ายพึงพอใจ โดยมีคนกลางหรือผู้ไกล่เกลี่ยทำหน้าที่คอยช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้แก่คู่พิพาท ได้มีโอกาสพูดคุยเสนอทางออกร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การแก้ไขข้อพิพาทด้วยความพึงพอใจของคู่พิพาท เมื่อเทียบกับการไกล่เกลี่ยในศาลมีผู้ประนีประนอมเป็นคนกลาง คู่พิพาทไม่สนิทใจ ไม่สามารถเปิดเผยความลับทั้งหมด และต้องดูชั้นเชิงคู่กรณีอีกฝ่ายก่อน ท่านจะเลือกไกล่เกลี่ยแบบไหน</p>		

9	การใกล้เคียงที่ศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชน สามารถเลือกผู้ใกล้เคียงให้มาทำหน้าที่ใกล้เคียงเมื่อเทียบกับการใกล้เคียงในศาลท่านไม่สามารถเลือกผู้ประนีประนอมได้ ท่านจะเลือกใกล้เคียงแบบไหน		
10	การใกล้เคียงที่ศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชน สามารถลดความเลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมคู่พิพาทตกลงยอมความกันได้ง่าย โดยไม่ต้องพึ่งศาล เมื่อเทียบกับการใกล้เคียงในศาล จะต้องอาศัยศาลเป็นที่พึ่งท่านจะเลือกใกล้เคียงแบบไหน		
11	การใกล้เคียงที่ศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชน ประหยัดเวลาในการดำเนินคดีความลดภาระของศาลเมื่อเทียบกับการใกล้เคียงในศาล ต้องเป็นภาระของศาลที่ต้องพิจารณาและพิพากษาอยู่ดี ท่านจะเลือกใกล้เคียงแบบไหน		

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์สำหรับการตอบแบบสอบถาม

บรรณานุกรม

- กชพล ศรีลับศรี และคณะ. (2559). การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทในคดีแพ่ง:ศึกษากฎคดีที่อยู่ในเขตอำนาจศาลแขวงอุบลราชธานี การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ราชธานีวิชาการ ครั้งที่ 2
- "กฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง ". พ.ศ. 2553.
- กรกฎ ทองชะโชค และคณะ. (2562). การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน. วารสารสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ, ปีที่ 8
- กองการต่างประเทศ สำนักงานศาลยุติธรรม. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ฉบับไทย – อังกฤษ. หน้า 25). นนทบุรี: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง.
- กองส่งเสริมการระงับข้อพิพาทกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. ในชุดความรู้ประกอบการอบรมหลักสูตรอบรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562. หน้า 12).
- .เอกสารแนวทางการปฏิบัติงานตามกฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ภาคประชาชน (สำหรับศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน(นาร่อง). หน้า 14).
- กิตติภณ สืบมา.(2554). มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับคดีตามสัญญาประนีประนอมยอมความโดยสำนักงานอัยการสูงสุด. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี,2554), 19.
- "ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย ". พ.ศ. 2554.
- คำพิพากษาศาลฎีกา. 1180/2559 หน้า 5.
- . 1295/2523 หน้า 3.
- ชลัท ประเทืองรัตน. (2562). แนวคิดของการจัดการความขัดแย้ง. กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ.
- โชติช่วง ทัพวงศ์. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ใน การจัดการความขัดแย้ง สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ สำนักงานศาลยุติธรรม. หน้า 16). กรุงเทพมหานคร แอคทีฟ พรินท์ จำกัด.
- . บทบาทผู้พิพากษากับการไกล่เกลี่ยคดีแพ่ง, คำนับวันที่ 19 มิถุนายน 2565 จาก <https://oja.coj.go.th/th/file/get/file/2020081899665bd1b27311f9df92629e96df0f8f152649.pdf>.
- ทรงภพ ศรีโสภณ และคณะ. (2562). การพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีแรงงานในศาลแรงงานกลาง. วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต, ปีที่ 15 ฉบับที่ 1.

ธนัสถา โรจนตระกูล. (2562). การจัดการความขัดแย้งเชิงสร้างสรรค์. วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ปีที่ 6 ฉบับที่ 2
ธานี วรภัทร์ และวิเชษฐ์ สิ้นประสิทธิ์กุล. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ “การรวบรวมคดีเรื่องการบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความอันเกิดจากกระบวนการประนอมข้อพิพาทในประเทศไทย. สถาบันอนุญาโตตุลาการ(2562).

บรรหาร กำลา, สรุปสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท : ทางเลือกของสังคมไทย , รัฐสภา, คำนวนที่ 10 ตุลาคม 2564 จาก

https://www.senate.go.th/assets/portals/93/fileups/272/files/S%E0%B9%88ub_Jun/4seminar/s7%20jun_2_3.pdf.

บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และเหมือนขวัญ เรณูมาศ. (2560). การจัดการความขัดแย้งตามแนวทางสันติวิธี. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ปีที่ 5 ฉบับที่ 2

"ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์." พ.ศ. 2535.

"ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง." พ.ศ. 2477.

ปัดณพงศ์ วงศ์นาครี. (2558). ความขัดแย้งและการจัดการความขัดแย้ง : บริบทสังคมไทย. วารสารสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ, ปีที่ 4.

พงษ์วัฒน์ บุญพิทักษ์, การไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 20 ตี,, สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, คำนวนที่ 9 ตุลาคม 2564 จาก

https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?

"พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท." พ.ศ. 2562.

"พระราชบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 17) ". พ.ศ. 2542.

"พระราชบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 24) ". พ.ศ. 2551.

"พระราชบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 32)." พ.ศ. 2563.

"พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ". พ.ศ. 2534.

ภาณุ รังสีสหัส. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ใน การจัดการความขัดแย้ง สำนักส่งเสริมงานตุลาการ สำนักงานศาลยุติธรรม. หน้า 18). กรุงเทพมหานคร แอคทีฟ พรินท์ จำกัด.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หน้า 17).

- ลดา ตริศักดิ์ศรีสกุล.(2557). สัญญาประนีประนอมยอมความ (นิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัษัยธรรมศาสตร์,2557).
- ลาวัลย์ นาคติลก และรศ.ดร. สัญญา เคนาภูมิ. (2560). แนวคิดการไกล่เกลี่ยเพื่อยุติข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นพิจารณาคดีของศาล. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ปีที่ 4 ฉบับที่ 2
- ศิริเพ็ญ จันทร์นิยม. (2562). แนวทางใหม่ของการจัดการความขัดแย้งในการระงับข้อพิพาทสัญญาทางปกครองศึกษาเฉพาะกรณี : การกำหนดให้นำวิธีการระงับข้อพิพาททางเลือกโดยคนกลางไกล่เกลี่ยมาใช้ในสัญญาทางปกครอง. วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย, ปีที่ 11 ฉบับที่ 1.
- ศุภสรณ์ รุ่งโรจน์วุฒิกุล และสุนันทา เอกไพศาลกุล, ศูนย์ข้อมูลกฎหมายกลาง สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ค้นวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2563 จาก http://web.krisdika.go.th/data/legalform/form_201/form_201.pdf.
- สาริศา เจนขัว. (2563). ทางเลือกการจัดการความขัดแย้งในองค์การ. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, ปีที่ 6 ฉบับที่ 2
- สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดพะเยา. คู่มือแนวทางการปฏิบัติงานตามโครงการฝึกอบรมหัวข้อ “โครงการเพิ่มองค์ความรู้และศักยภาพคณะผู้ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562. หน้า 26).
- อรัชมน พิเชฐวรกุล การระงับข้อพิพาททางเลือก, กรุงเทพธุรกิจ, ค้นวันที่ 9 ตุลาคม 2562 จาก <https://inews.bangkokbiznews.com/read/369894>.
- อัญมณี งามณรงค์พงษ์.(2558). ปัญหาและผลกระทบของสัญญาประนีประนอมยอมความ. (นิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์,2558).
- อุดม งามเมืองสกุล และวิมลเรขา ศิริชัยวราวรรณ. (2563). กฎหมายการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์., ปีที่ 49, ฉบับที่ 2.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	ศิลป์ สร้อยสังวาลย์
วัน เดือน ปี เกิด	24 ธันวาคม 2516
สถานที่เกิด	จังหวัดพะเยา
วุฒิการศึกษา	น.บ., มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ
ที่อยู่ปัจจุบัน	215 หมู่ 5 ตำบลจุน อำเภอจุน จังหวัดพะเยา
ผลงานตีพิมพ์	ศิลป์ สร้อยสังวาลย์, การศึกษาเปรียบเทียบผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีแพ่งก่อนฟ้องและหลังฟ้องตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ในรายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ พะเยาวิจัยครั้งที่ 9 วันที่ 23 มกราคม 2563 หน้า 2806-2820

